

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF.
Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR.
Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3,50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1,20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Pör a gondolkodás ellen.

Budapest, május 28.

(A-y) Egy kitűnő magyar publicista sóhajtott föl busan nemrégiben: milyen könnyen taposnak nálunk csizmasarkokkal megállapított tudományos igazságokra! Mit minálunk Darwin, Marx, Spencer? Zöldre van a rácsos kapunk festve és egy olcsó, népiességű frázissal vígan végzünk ki nagy, munkás, elismert, életék árán született igazságokat. A politika, az olcsó, a kicsi, a napi-politika nálunk a bakója mindennek. A politikával s a politikához mérünk mindent. Micsoda sekélyes vizekbe fulladnak, merülnek hát nálunk hatalmas, súlyos és büszke gályák!...

Most is egy fiatal magyar tudóst el akarnak veszejteni, mert gondolkodott. A mai magyar életnek — így tűnik föl sokszor nekünk — titka, forrongása, célja: pör a gondolkodás ellen. A fiatal tudós neve dr. Somló Bódog. A nagyváradi jogakadémia tanára. Büne, hogy Spencer evolúció-törvényében hisz, kíséri e nagy törvény kommentálóját s az evolúció kiszámítható eredményeit siettetve, világosságot hirtet. Azt kérde, hogy, mert a társadalomnak tökéletesülnie, igazulnia kell, miért ne legyen ez a tökéletesülés, ez az igazulás gyorsabb? A válasz reá a meglehetősen öreg kifakadás: „Feszítsd meg!”

Néhány évvel ezelőtt bitoros főpap ajkáról repült Nagyvárad felől a tiltakozás Herbert Spencer nagy igazsága ellen. Herbert Spencer aligha tudta meg, hogy őt cáfolgatja Lőrinc, a nagyváradi bíbornok püspök, ám Schlauch Lőrincnek jussa volt az evolúció-törvényt lesajnálania, mert ő a templomból beszélt, ahol sok minden szabad. Most azonban tanári katedrákról hangzik a „feszítsd meg”. A nagy-

váradi jogakadémia professzorai kiáltják egy társuk felé. Jele ez az időnek, mely egyre több merészséget önt az obskurusokba, s jelenti azt, hogy már pör sem kell sokáig a gondolkodás ellen, mert nem sokára statárium számol le minden gondolkozóval.

Dr. Somló Bódog tudományos társaságban egy elméledést olvasott föl. Az elméledés nyomtatásban jelent meg a társaság havonként megjelenő füzetében, mely kvázi jegyzőkönyv. Innen kihálászta egy nagyváradi újság. És kész volt a fölfordulás. A nagyváradi jogakadémián, melyet Nagyváradon a klerikális, tudományellenes bacillusok tenyésztő-helyének tartanak, szétörvényszékült össze. A professor urak többsége semmivel sem több tudományos bizonyítással, mint egyik-másik klerikális-nacionálista képviselő ur szokott ékesen szólni a hazátlan bitangokról s más veszedelmes emberekről, antimonárkikusnak, atheistának, fölforgató anarkistának deklarálva dr. Somló Bódogot, memorandumot küld Wlassics miniszterhez, statáriumot kér a tudós ellen, ki gondolkozni mert hangosan egy tudományos társaságban, kinek absolute nincs része abban, hogy vélekedéseit a napisajtó szárnyra vette. Mintha előre érezte volna ezt dr. Somló Bódog, mikor vita támadt az ő elméledése körül.

— Valamikor — mondta — családostul kiirtották, aki a fennálló rend ellen izgatni merészkelt. Szokrateszszel méregpotharat itattak, Krisztust megfeszítették, a középkorban is súlyosabb büntetést alkalmazzak. Ma már csak államfogház fenyegeti az aktív reformert és legfeljebb a katedráról üzik el vagy a hivatalból üldözik ki. A fejlődésnek, az evolúciónak törvényét igazolja ez is.

A magyar szociológusok társaságában hangzott el egy másik igazság is:

— A mai magyar liberalizmus nem tud és nem akar agresszív lenni. No de annál agresszívebb a reakció!...

Vajjon a hajsza, melyet a tanári katedra egy embere ellen indítottak társai a katedrán — a mi meglehetősen szomorú viszonyaink között — nem lesz-e tragikus végű? A magyar közvélemény nem mozdult volt meg Schmidt Jenő mellett, alig-alig mozdult Bors Emil, a bátor pécsi professor ügyében. Vajjon meg fog-e mozdulni a dr. Somló Bódog ügyében, melyben vad örvény forgat minden szabadságjogot, a gondolkodásnak, a tanításnak, a sajtónak a szabadságát?

Bár megmozdulna! Bár hódítana az egyszerű, szerény, becsületes, kisigényű igazság, hogy a gondolatot megőlni nem szabad, amit már manapság frázissá devalvált a koponyákat titkon beborító obskurantizmus.

Nagy kétségekbe esve, már-már leszámolva mindennel, nézünk bele a mai magyar élet zavaros forgatagába, melyből egy kiverődött, hü másu csöpp a dr. Somló Bódog ügye. A politikai vadság keresztülgázolt itt mindenben, vakon taposott össze mindent. Hagyott-e annyi nyugalmat, kulturhajlandóságot s világosságot, hogy látszólag kis dolgokban megteessék előttünk a szörnyű, a nagy veszedelem? Talán. Talán. Hiszen ha nem hinnénk ebben a lehetőségben, mi is átkialtanánk Albionba, a nagy aggyastánhoz, Herbert Spencerhez, ki maga is sötét, szomorú és szomorító pesszimizmus-al néz most már élete alkonyán a világra:

— Kétkedő ősz ember, valóban csalódalt! Nincs itt fejlődés, nincs itt reménység! Ez itt a Dante szomorú világa!...

TÁRCA

Abbaziából.

☞ A Budapesti Napló eredeti tárcája. ☞

Irta Porzó.

Addig-addig hirdették enyhe voltát és nevelték belé a délvideket, hogy végre maga is elhite. Pálmára, kaméliára ráparancsolták, hogy ne dideregjen, s ime: elfelejtették a fázást és megedződtek. Nem is a suggestiónak, mint inkább a figyelemnek müve ez, mint ahogy a kutya tanul meg dominálni, a nyuszi meg pisztolyt sütni. Most már itt, a költő nyomán, büntetlen andaloghatunk pálmák alatt, mert bízunk az ő déli vi voltukban. Ezzel aztán a nátha bacillusa ráül a tramontana, a csunya Karst egyik szelének szárnyaira és röptétti magát nyirkosabb tájakra. Nem is tüsszög az abbaziai vendég, csak a hetizsámlából.

Szerencsés part! Az az ötlet, hogy tán nem ártana ide holmi fürdőhelyet telepíteni, termő gondolatul vált be. Abbazia gyors és nagy carriéret csinált.

Az év tizenkét hónapjából tíz az övé s a két gyöngye hónap, a június és november is nepebb, mint egy-egy magyar fürdő saison derekán. Gyarapodik, széplől szemelatomást, míg szomban az a szerencsétlen Zirkvenica, noha fővenyes a partja s tengeri fürdőnek mindenképpen különb, nem bir boldogulni. Abbazia ellenben már tavalyhoz képest is megnövekedett forgalomban és díszben. Rengeteg fogadó, sörpaloták, derűs nyaralók hosszú sorban egymás mellett és fölött. A legkisebbnek is épp a válláig ér az itteni templomka tornyocskája, mert csak az uristen nem lakik itt szépen s innen kezdve egész Velencéig vagy Sienáig nem is talál magához méltó hajlékot.

Térdig járunk a rózsában, borostyánban, a tehénke meg csülökig. Sóbajjait is mind az öten, — ennyi tagja vagyon az idevaló csordának — hogy egy kis legelő többet érne. Babért nem ropogtatnak, ezzel csak a poéta él, a rózsát pedig megfújják, mert ez meg a szerelmes pároknak való. Iskolába... azaz hogy istállóba jár itt a tehénke és száraz tudo... mondok takarmányon okul. Okul, de nem tejel. Hajh, te selyem zöld fűszál, bérés téged nem kaszál énekelhetné, ha tudna énekelni. Hát ami tejecske a vékony tőgyébe szorult, azt leadja szívesen, mert jó kis állat az istenadta. A világon ezer annyi bordeauxi bort isznak, mint amennyi terem; s mink is több tehéntejet fogyasztunk itt, mint amennyit fejnek. Ha itt is volna középponti tejcsarnok, a litert bizonyára orvosságos üvegben mérnék. De hát segít a kecske s me-e-e-g vagyunk vele elégedve.

Abbazia nem lévén magyarhoni üdülőhely, természetesen csak úgy hemzseg benne a sok magyar hazafi és lelkes honleány. Mert hogy olyan ez a tengerparti városfőle, mint a magyar bunda: télen melegit, nyáron hűsit.

Itt-ott néhány bolti ablakról a sok idegen szó közül szemérmesen kandikál felénk egy-egy kerek-bötös soroska, mely szerint „itt magyarul beszéltek”. Milyen jólesik idegenben ez a hamisítatlan honi hang! Be is nyitottam egy ilyen boltba, de némi csalódással tapasztaltam, hogy ott sokkal jobban beszéltek magyarul, mint ahogy iratik. Derék földim, élessék átaláid!

Legotthonabb éreztem magam abban a gyógyintézetben, melyet magyar ember, dr. Szegő Kálmán alapított a Quarnerónak szép öble fölött. Mindenfelől magyar szó zeng ott felénk, asszonyok, urak és gyermekek ajkán. Alig akad közöttük nehéz beteg; a többség olyanokból telik, akik csupán idegedzés végett járnak ide, s hízó-kurára főképpen a nők. Mert hát gömbölyüdség köll a magyaroknak! S amit meg nem szerez a tej, melyet nem csupán a babák, de a mamák sem szeret-

nek: bőségesen megszerzi azt a kitűnő konyha, melynek olasz és francia számai közt ékeskednek a magyar szakácsművészet remekei is. Hiszen kérem, a mult vasárnap is olyan töltött káposztában volt részünk, hogy — mint vidám emlékeztet Bernáth Gáspár mondaná — a káplán, aki evett belőle, püspöknek kelt volna fel az asztaltól.

Ezt a kitűnő sanatoriumot az ő alapítója voltaképpen a gyöngye vagy beteg apróságának szánta. Ott játszottak egymással: rossz időben tödött, gazdag fölszerelésű tornateremben, kedvező időjárásban a tengerpartira néző, szellős sátor alatt. Együtt ugrál, futkos, hintáz magyar, német, orosz, angol gyermek egy bőles dada ügyelése és irányítása mellett. Egészseges gyermek hancurozását nézni: öröm; gyógyuló gyermekét: boldogság. És csodák csodája!... akárhány kis szenvedő akadt és van ott még ezidőszent is... mama nélkül. A jó néni úgy tud a nyelvökön, hogy egy kis idő után — a gyermek háládatlan portéka — még a leganyásabb sem kívánczik haza.

Elragadó a mérsékelt hullámvonalakban Voloscatól Ikáig húzódó tengerparti út. Még a verőben is enyhe szellő legyezgeti a sétalót. Ki-beszögellő apró öbleiben reng a hívogató csónak, veti zöld árnyát bokor és fa, kínálkozik pad s rejtett lombos füke. Fölöttem a dus kertek isszalaggal bevont falain, virágozó könyöklőin s élő tűzrékkel teleszótt parkányain nappal is csattog a fülemile s az ennél is édesebb gyermeki kacagás. A nyaraló nyílt ablakából kellemes zongorahang ömlik alá. A part felé nyargaló tarajos habokból kimeredő fasziklák csucsain vakmerő gyekek had kézzel fogdosza a bennszorult halacs-kát, vagy usztatja a tenyérnyi öbölökben a játékhajóját. Egy-egy vállalkozó hugoska a vad fiukkal tart. Mintha az apró, fekete szírekéből rózsá, jácintés tulipán hajtott volna ki: úgy virít a boldog gyermekek tarka ruhája, pirul arca, ragyog szeme s

Egy érdekes ülés.

Budapest, május 28.

A Vázsonyi Vilmos karzatja mosolygott le a t. Háza. Mert a fiatal terézvárosi képviselőnek már van karzatja s mikor a maga tarkaságában feltűnik, mindenki tudja, hogy Vázsonyi beszélni fog. Ilyen obstrukciós világban föltétlenül jól esik az ülés elején ez a beszédés karzat. Biztatás hangzik belőle, hogy ma mégsem lesz olyan sivár az ülés, beszélni fog valaki, akit akkor is érdemes meghallgatni, ha nem komoly szükségből, hanem félig-meddig csak kommandóra beszél. Ha az egyszer-egyszer beszélne: Vázsonyt akkor is meg lehet hallgatni. Azt tehát már az ülés elején érezte a t. Ház, hogy ma pihenni fog a technika és ellátogat egy napra a komoly vitatkozás hangja.

Az introdukció is illet az érdekesebb üléshez.

A pozsonyi és nógrádi feliratok ötletéből az ellenzék fölvetette azt a kérdést, hogy megérett-e a beterjesztésre az olyan felirat, mely főlegbezés következtében jogerőre még nem emelkedett? Ugron Gábor azt a felfogást képviselte s az ellenzék csatlakozott hozzá, hogy nem jogerős feliratokat az elnöknek nem szabad a törvényhozás elé terjeszteni. Széll Kálmán miniszterelnök azonban az egész Házat meg tudta győzni az eddigi gyakorlat helyességéről s az új theoria abszurd voltáról. Mert egészen eltekintve attól, hogy az ellenzéknek csak most jutott észébe a feliratok provenienciáját vizsgálni, mikor a feliratok ellene szólnak, micsoda sorsra jutnának a feliratok, ha egy belügyminiszter minden lehető és lehetetlen móddal megakadályozná a neki nem tetsző feliratok jogerőre emelkedését? Akkor volna igazán oka az ellenzéknek, hogy tiltakozzék, ha a törvényhatóságok megnyilatkozása törvényesnek csak a belügyminiszter látamozása mellett fogadtatnék el.

Belátta ezt az ellenzék is. A napirend előtt támasztott vita tehát, ha érdekes volt is, hamar befesződött s határozathozatalra nem is volt szükség.

S most következett az ülés érdekessége: Vázsonyi Vilmos beszéde. Lépérsől-lépésre hódította meg az ellenzéket, mely invitálta ugyan a beszédre, de valami sok szeretettel nem környezte. A szónok teljesen eredeti okfejtése azonban s előadásának kristálytiszsága, fordulatossága, elméssége az egész Ház figyelmét és érdek-

lődését megfogta. A hathetes vita anyagából nem kölcsönzött 6 semmit. Ugyan mit mondhatna Vázsonyinak az a sok parányi legény, aki idáig az időt ölte? A saját szemével nézte, a saját eszébe bírta a helyzetet s ha szabad valamit szemére vetni, még a szemrehányás is egészen különös. Senki más ilyen szemrehányással illetni nem lehet, csak Vázsonyt. A hozzá hasonló kaliberű szónok ugyanis vét ön maga ellen, ha magamagát állandóan és mindenkitől ellenőrizhető módon plagizálja. Vázsonyi publicista és szónok. Mindkettőnek elsőrangú. Amit ír és amit mond: attól a peretől fogva a publikum s neki magának sines joga többé megdézsmálni. Vázsonyi pedig, immár többször kapjuk rajta, azt szereti elmondani, amit már egyszer megírt. Világért se gondoljuk, hogy a beszédeire új anyagot, új igazságokat és új meggyőződést szerezzen magának. Szó sincs róla. De Vázsonyhoz nem illik, hogy hervadt és elhasznált virágokkal díszítse önmagukban is érdekes igazságait. Az utolsó munkásléány se megy ugyanazokkal a virágokkal két bálba, két táncosruhába, ahogy a munkásléányok a maguk báljait nevezik. Vázsonyi azonban a virágait, a hasonlatait, a díszítőmennyit hasonlítja fel újra meg újra, ami majdnem azt a látszatot keltheti, mintha kevés virága, kevés hasonlata volna. Hát Vázsonyi nem olyan szegény legény. Neki nem szabad hervadt virágokhoz nyulni. Amit az írásainak ékítésére használt: az a miénk, olvasóké. Ne nyuljon többé hozzá. Némi joggal fordíthatjuk ellene, amit ma ő mondott igen elmesen a miniszterelnökről, mikor arról beszélt, hogy az obstrukció nem lehet a nemzetre nézve olyan veszedelmes, mert hiszen Széll Kálmánt és tisztább rendszerét is obstrukciónak köszönhetjük. Azt mondta Vázsonyi: „ne tullozza a miniszterelnök ur a szerénységet!” Nos, mi is azt mondjuk Vázsonyinak: „ne tullozza a szerénységet!” Az ő cikkeit sokkal többen olvasák, sem hogy szabad volna olyan föltevésből kiindulni, hogy bátran felhasználhatja újra a megírt virágait, úgyse vette észre senki. Nem igaz. Egy Vázsonyinak nem lehet büntetlenül plagizálnia, még önmagát sem.

Szépséghiba ez, nem több. És csak Vázsonyinnál tűnik fel az ilyen szépséghiba, másnál nem. De éppen Vázsonyinak kellene önmagát és publikumát jobban megbecsülnie. Inkább jöjjen virágok nélkül — két mulatságba ne hozza ugyanazokat a rózsákat. Bántó az, nem illik hozzá.

nyelemben él az öreg fejedelem, aki, úgy sejttem, nem az a luxemburgi herceg, akiről a német bursch-nóta azt tartja, hogy minden pénzét ferpuepuccolta.

Azán van itt most két jeles költőnk. Az egyik zenét költ: Goldmark Károly, aki pihenni jött ide. A másik költeményeket zeng: Dóczy Lajos, aki dolgozni jött ide. A Wallenstein trilógiát magyarázza s épp akkornap, hogy találkoztam vele, magas jambusokban uszította rá a hadvezérre Butlert is így tehát a nagy munka is „be-fejeztetett”. Chyzer Kornél régi jó gazdáját s hűségét pokásztársát meglátogatni, megjelent közöttünk a Csoma Sándor jeles utódja, Bíró Lajos, aki csodás pokok vékony szálaival erősen kötözte hozzá Uj-Guineát Os-Magyarországához. Míg a mások meséjét valóban kell fogadnunk, az ő való történetét mi felvettük és öregek hallgattuk mint a gyermekmesét.

Hogy akad itt minden hercegeknél és poétáknál edesebb s a leghíresebb utazóknál is érdekesebb asszony: természetes. Még ilyenkor is, midőn közeledik a vendégkritikó junius, az ember jobbra-balra kapkod a szemével, hogy egyet se mulasztson el. De tömegével vannak itt, beszélnek a járatosok, akkor, midőn télen jönnek ide nyaralni a kiváltságosok, akiket a bő mód még a legköltésesebb miniszter is megsegít. Járja a tánc, a műkedvelő szünetet s egyéb sport. Még a kegyességi is, mert ilyenkor van jó dolga annak a kicsi templomnak, ahol még a legvénebb szentet is rózsával díszítik fel.

A hegyek felől még egyre dörren a robbantók munkája; dinamittal vetik szét a sziklát, hogy építésre helyet s egyben anyagot is nyerjenek. Multae molis est condere urbem.

Persze, kell hozzá nem csupán faragott kő, de piros téglák is. Ezt fiatal asszonyok valami káfélemben a hátukon emelik az állványokra, mialatt, hogy a kezök télen ne legyen, harisnyát kötnek. Es takarások a szónak „tisztá” jelentésében is. A kőműves ruhája fölt-hátán fölt

Beszédének tisztaságával, álláspontjának erettségével, előadásának fordulatosságával az egész vonalon lekötötte a figyelmet s ha az ellenzék ezt tüntetve mutatta ki, a többség rokonszenves figyelem sem volt kisebb értékű elismerés.

S amit eddig kevés obstrukciós szónok tudott elérni: ő a többséget is megszólaltatta. Publicista és szónok, aki vele szemben fölvette a keztyűt: Vészi József. Ezen a helyen berzenkedik a toll, hogy igazi érdeme szerint méltassa azt a mérközést, mely most kifejlődött. De minden glossza nélkül is beszédesen szólnak a faktumok. Hogy a mai viszonyok között nemcsak rokonszenves figyelemmel, de nem egyszer még tapsokkal is kísérik az olyan szónok fejtegetéseit, aki a többség soraiból egy ellenzéki szónok nagyhatalú beszéde ellen száll sikra: az mindenesetre imponáló tapintatról, az igazságnak nagy erejéről s az előadásnak mindeneket lebilincselő finomságáról tanuskodik. Már pedig Vészi József, aki pedig közvetlenül Vázsonyi sikere után s éppen Vázsonyi fejtegetéseivel szemben szólalt fel, elérte azt, hogy feszült figyelemmel hallgatták, polemikus nyilatkozatait ellentmondás nélkül akceptálták, közbeszurt aktuális megjegyzéseit — bár az ellenzék és az obstrukció ellen voltak irányozva — tisztelettel fogadták, elmés ripszjtait pedig olyan szeretettel mosolygották meg, mintha nem is az obstrukciónak volnának kellős közepén, hanem a békeösszemeset élénk. A többség akaratának jelentőségéről, a kisebbség harcának korlátairól s a katonai javaslatokról ma senki sem nyilatkozhatnék olyan nyíltan s mégis rokonszenves figyelem közben, mint ahogy ez ma Vészi Józsefnek sikerült. S igazán jellemzők azok a megjegyzések, melyek a folyosón Vészi beszédét kísérték. Az egyik csoport konstatálta, hogy az utóbbi időben az angol példákra való hivatkozásoknak furcsa sorsa van. Beöthy Ákos, Ugron Gábor, ma Vázsonyi Vilmos is, hivatkoztak angol példákra. Aztán Vészi József ezeket az angol példákat kellő világításba állítja. S akkor Beöthy is, Ugron is, Vázsonyi is azt mondja a megtörtént polemia után: „hagyjuk az angol példákat!” Mindig ez a polemia refrénje. Egy másik csoport konstatálta, hogy Vészi József, aki Vázsonyi beszédének elején még nem is volt a Házban, mégis azon frissiben megfelelt az egész beszédre s ötvenegyed órán keresztül szőtt egy formára fordult, tartalomra dús polemiát, amivel tapsokra ragadta pártját és tiszteletet szerzett ellenfeleinél is.

világít napugrákint a kis lányoknak a fonal nyúgéból kiszabadult, bomladozó aranyzóke haja.

Szép ezt nézni nagyon. Valjha ezt az a sok piktor is, akik egy szomszéd csuca keskeny lapján feszítve ki a széles fehér kofa-ernyőt, füstögetik alatta ezt az elbájoló staffaget, mely mögött acélos szürkésbőben mosódik el a tulsó partvonall.

A vízről int felém a csónakos, szállnék be. Hadd uszszam végig az utat a népes molóig. Hol van a Francesco? kérdem emberemet. Ah, a Franjo! Az már meghalt. Közben, úgy látszik, elhorrátosodott az én régi bakácsom s tán ebbe halt bele. De hátha éppen Ferenc köll, hát Francesco ő is. Franjo vagy Francesco... cesco jedno, gyerünk!

A kicsi moló mindig élénk. A helyi gőzcsők öránként hozzák-viszik a kirándulókat. Közöttük nem egyet, aki ezen a rövid uton is azt. Leocadia zsoltsárait énekl, amiért a parton kijár neki a körvondó mosoly, persze sokkal enyhébben, mint a helgoland kikötő bérhét. „Lächerliche” nevű kettős embersövénye között, ahol a tengernek zöld szörnyetegétől megszállt, dülöngő utast gunyakaj fogadja.

A villa Angiolina szűkre mért kertjében, ahol a kirendelt pálmák ilyenkor, nyár idején, a téli bekecsből kivetkőzve, embundájokba, a sűrű foszlányos hámba takaróznak — ezen a gondozott földfalatkán sétálhat a közönség; úgy látszik: a magyar közönség; mert magyarnál egyéb szót alig hallók. Mellettem egy közös hadseregbeli főtiszt, egy megrogyott aggyagtánt guritanak el amolyan kerekénjáró szőlyében. No lám, csak futja a pénz az ilyen fényűzésre is! Nyilván generális, aki több esatát vesztetett, mert sokan urak mélyre hajolnak meg előtte s magasra emelik a kalapot és bókólnak a hölgyek is. Hát Luxemburg nagyhercege ez, aki egymaga lakja az Amália-villát a nagyhercegnével. A muszajkert előtt pompás fogatba szállítják s lakáj, inas elől-hátul, még egy szál zsandár is, mert hát Anár Miska mindenütt jelenvaló. Nagyuri ké-

ugyan, de nem tátoag azon egy lyuk sem s nem lóg le róla a cafat, míg itthon undorral nézzük a mi munkásaink elrongyolt kabátfantomjait s nadrág-vázatait, melyeken évek mocskójának rétegein lehetne léálni.

A napszámosok soraiban deli férfi-alakok s igen csinos nők. A faj, szláv és latin vér vegyülése, néha füsteni való példányokat mutat s az után sikkongó gyermekhad areának maszatján is diadalmasan ragyog át a szépség. Az öregek még olaszul beszél, a fiatalja már horvátul. Nem győztem csodálkozni, hogy tavaly a „magyar” tengerparton járva, még Raguzában, a velencei köztársaság gyarmatainak e gyöngyszemében is, ahol régebben alig hallzott az olasz beszédnél egyéb, csak horvát szó hangzott felém. Hát könnyebb taljából horvátát, mint németből magyarrá lenni?

Ha kedvez neki az ég, Lovrana nem sokára félelmes vetéledésre fog szállani Abbaziával. A tehetesebb, a dugdagzag máris ide vonul, ahol még sűrűbb a borostyánérde — Laurana is az ő becsületes ősi neve — s magába olvasztja kicsi lakát, melyet máris kertek virágos köldökszinőre fűz Abbaziához. Lám, az adottnak böcs, vagy ennél is több: a meglevőnek élelmes fölhasználása bőséges termésre bírja a meddő sziklát is. Azán van ennek a Lovranának egy kicsi zugolya ott a vén templom körül: festői palazzettók, apróka paloták, mesebeli elomló tündérlakok, melyekben talán most is alussza álmát valamely elvarázsoló királykisasszony. Talán. Mert egy hajdani való moschenizai mágnessasszony hálótérmeiből egy emberséges vargának kopácsolása hallszik le a piei plazettára, melyen mosdatlan, de szép kis fiúk, lányok vágyva nézik tágra nyílt nagy szemekkel az előkelő signorikat és signorákat, akiket a „Livnonia” hozott ide. „Un soldo!” mondják mosolyogva s nyujtogatják tömzsi, piszkos kis kezüket. Még ezek tiszta olasz csemeték. A horvát gyermek nem koldul. Tán mégis van valami vérközössége a magyarral.

Egy délután átviteltünk magunkat Buceariba. Ott lóg ez az emberlaka főscefések egy roppant szirtfalán, melynek ormán szerteomlik a Frange-

S egy harmadik csoportban, néppárti szájak ize szerint: — No ez a két zsidó nem készült olyan sokáig a párbajra, mint Barta és Visontai, mégis érdekesebb volt. Az igaz, hogy ők sem sebesültek meg.

S annyi bizonyos, hogy érdekes torna volt. Két finom penge mérközött, két gazdag elme csapott össze: — nyertes a hallgatóság volt. S ha a szünet alatt az egész ellenzék tapsolt Váczonyinak, mialatt a többség is elismerte sikerét: az ülés végén viszont az egész többség tapsolt Vészi Józsefnek, élén a miniszterelnökkel s nem tagadta meg tőle az elismerést az az ellenzék sem, mely pedig nagyon kevés kormánypárti szónokot ajándékozna meg ma csak türelmével és. Vészi nemcsak meghallgatta, de a teremben nyíltan s a folyosón egymás közt elismerésével halmozta el...

A képviselőház ülése május 28-án.

— Kezdeté délelőtti 10 órakor. —

Elnök: Gróf Apponyi Albert.
A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László, Darányi Ignác.

(A vármegyei feliratait.)

Elnök bemutatja Pozsonyvármegye feliratát a képviselőház eredményes működése iránt.

Széll Dénes nem kifogásolja Pozsonyvármegye feliratát, mert az szövege szerint teljesen korrekt módon van megírva. Tiltakozik azonban Bihar s Borsodvármegye feliratait ellen, melyek még nem is jogerősök. Intuitív fellebbezés adatott be ellenük. (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Ha hivatalos tudomásom van arról, hogy a feliratok ellen fellebbezés adatott be, akkor megfontolás tárgyává kell tennem az ügyet, mintán a kérdésben hirtelen nem határozhatok. De ha hivatalos értesítéssel nem bírok, akkor kötelességem a feliratokat a képviselőház elé terjeszteni. (Helyeslés jöbbsébből.)

Ugron Gábor elismeréssel van az elnök eljárásáról, mert nem kötelessége tudomással bírni arról, hogy a beterjesztett feliratok ellen fellebbezés adatott-e be vagy nem. De az alispánok törvénytelensége követnek el, ha ilyen, még jogerőre nem emelkedett feliratokat az országgyűléshez felterjesztették. Ez a tényleges viszketeg látszatát hordja magában. (Zajos tetszés a szélsőbaloldalon.) Kéri az elnököt kívánja meg a jövőre nézve a jogerőre emelkedés klausuláját.

Szűcs Pál: A házszabályok erre nézve nem intézkednek!

Ugron Gábor: Az olyan feliratokat, melyek nem bírnak ily záradékkal, vissza kell utasítani. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Széll Kálmán: A ház t. elnöke a maga kötelessége szerint és úgy, ahogy eddig történt, a szakadatlan gyakorlati megtartása mellett egy hozzá

beérkezett kérvényt bejelentett a Háznak. Gondolom, soha elő nem fordult még arra vonatkozólag eset, hogy miután a házszabályok a kérvények elintézésének módját meghatározzák, előzetesen már a kérvények bejelentésénél a ház azon kérvény vagy felirat létrejöttének természetét bírálat tárgyává tette volna.

Ugron Gábor: Nem volt szabad idekúldeni!

Széll Kálmán: Nem is volt eset sohasem arra, hogy valaki előbb, mielőtt azon kérvények tárgyalása a Házban előfordult, — mert hiszen a házszabályok előírják, hogy azok a kérvények itt tárgyalatnak és tárgyalatnak is fognak a kérvényi bizottság jelentése alapján, — valaki már előre megvádoljon mindenkit ezen a világon. megvádolja részrehajlással a törvényhatóság vezetőit s mindazokat, kik azon határozat létesítésébe befojtak. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Minek küldöd ide!) mielőtt a kérdést tulajdonképpen ismerné, mert a bejelentés alkalmával még nem ismeri a ház hivatalosan, mi van benne, hanem akkor, mikor tárgyalja. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) A képviselő ur hallotta-e valaha, mikor felirat vagy kérvény jött a házhoz a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat ellen, vagy a kormány ellen, hogy valaki felkelt volna s azt mondta volna: követeljük a jogerőre emelkedést. (Élénk tetszés s helyeslés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.) vagy panaszkolta-e valaha valaki, hogy azok a kérvények valamely agitáció folytán, vagy valamely törvényes kellék meg nem tartásával, vagy presszió alatt jöttek volna létre? (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Soha ezt nem panaszkolta senki, mikor oly kérvények, melyek a t. ellenzék álláspontját látszanak erősíteni, ide jöttek; akkor azok nagyon meglepő üdvözlőre lettek. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) azokra a tudolat szónokai minduntalan hivatkoztak, mint olyanokra, amelyek az ő álláspontjuk jogosultsága mellett szólnak. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Most megfordítva van a dolog, most az nem tetszik; mert elítéli önmukat; akkor tetszett a törvényhatóság kérvényét, most nem, arról én nem tehetek. Ez az önk baja, de nem szabad ezeket a kérvényeket másféleképpen kezelni, mint az önk mellett szóló kérvényeket. Ez nem egyenlő elbánás. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: A törvényességről van szó!

Széll Kálmán: A törvényességről van szó? A t. Háznak alkalmá lesz, hogyha a kérvényeket tárgyalja megkérdészi, megdugadok és megvizsgálja, törvényesen jöttek-e létre. (Élénk helyeslés a baloldalon.) A t. képviselő ur nézetem szerint a kérvényezési jognak, ezen politikai jognak gyakorlásával szemben — amely a törvényhatóságoknak meg van adva, és amelyet én ha a közigazgatási reformot fogom indítványozni, vagy akármiéle reform mellett is fogok felszólalni, akármiely helyről fogom ezt tenni, a törvényhatóságoknak, amint nem egyszerű kijelentem, ezt a nagy politikai jogot meghagyni szándékozom, — egy sajátos leszállítási tendenciát tanúsít (Élénk helyeslés a jobboldalon. Élénk ellentmondás a szélsőbaloldalon.) mikor azt mondja, hogy a főnök majd a belügyminiszter fog határozni, hogy jogerős-e a határozat vagy nem. Formailag úgy áll a dolog, ha valaki felelősségi joggal áll egy törvényhatóság határozata ellen, a törvény az adott időben megengedi ezt a jogot és én vagyok annak a bíráló és felülbírálat a kérdést a törvény értelmében. Amde én a kérdés érdeme felett nem határozok, én afelett fogok bíraskodni kötelességem szerint, hogy megtartatassék a törvényben előírt felté-

telek, (Élénk helyeslés a jobboldalon. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Helyes is! Kell is!) de a belügyminiszter adminisztratív és nem politikai szempontból van hivatala bírálatot gyakorolni, mert nekem nem feladatam és nincs jogköröm arra nézve bírálatot gyakorolni, akár ellenem keletkezett a határozat, akár mellettem, ami a dolog érdemére tartozik. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) hanem csak abban a tekintetben, hogy megtartatassék a törvények. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Polosner Jenő: Hát a felügyeleti jog micsoda?

Széll Kálmán: Hogy addig, amíg a belügyminiszter ezen tisztán adminisztratív jogkörében a felügyeleti jogát nem teljesíti, nem volna szabad a képviselőháznak ezt a kérvényt fölterjeszteni, azt sem a törvény nem mondja. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) sem pedig az eddigi praxis nem így magyarázta, hanem 36 esztendő óta, amióta a törvényhatóságoknak joguk van megnyilatkozni, mindig, valahányszor határozatot hoztak, azt azonnal fölterjesztették. Ez sem a képviselőháznak, sem a képviselő urnak azt a jogát nem alterálja, hogy akkor, amikor tárgyalatik a kérdés, ezt fel ne vehesse, de előre ítéletet mondani egy törvényhatóság határozat lelet, hogy ez csupán presszió és megrendelés, hogy ez kutyautáiban történt. (Ugy van! Ugy van! jobboldal.) sem a képviselőház, annál kevésbé a képviselő ur, mert csak egyes tagja a Háznak, nincs jogosítva. (Ugy van! Ugy van! jobboldal.)

Tovább megyek. A képviselő ur okoskodása és indítványa egyenesen megtámadja a kérvényezési jogot, mert a belügyminiszterrel teszi függővé, mikor kerüljön a képviselőház elé az ő kérvényük. Így illuzózius válhatik a kérvényezési jog.

Ami a megrendelést illeti, kijelentem a képviselő urnak és kijelentem a képviselőház színe előtt, (Halljuk! Halljuk!) hogy az, amit rámtartak — a lapokban igen sokat fogtak rám, de nem akarok, kedvem sincs hozzá idom sinésen rá, hogy minden ráfogást, amelyely nap-nap mellett találkozik ellenzék lapokban, megcátozzak — mondom, kijelentem, hogy ez nem áll. Beszéltek rendletekről, amelyek a főispánoknak kiadtam. No hát, igen nagy prémiumot tűzök ki annak az urnak, aki ilyen rendeletet tud felmutatni. (Élénk tetszés jöbbsébből.) En semmiéle rendeletet nem adtam ki, semmiéle megrendelést nem tettem. (Élénk helyeslés és tetszés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.) és higgye meg a képviselő ur, hogy mikor az első vármegyei határozatok keletkeztek, én azt a lapokból olvastam, meglepetéssel olvastam. (Élénk tetszés jöbbsébből.) tudomásom sem bírtam róla. (Helyeslés jöbbsébből.) Így vagyok ebben a kérdésben.

A dolog lényegére vonatkozólag elmondottam nézetemet. A képviselőház igen tisztelt elnöke a házszabályok értelmében egyebet nem is tehet mint amit tett; előleges ítéletmondásnak helye nincs. Kifogásait a tárgyalásra tartsa fenn a t. képviselő ur, ha vannak kifogásai. (Élénk helyeslés és tetszés jöbbsébből. Zaj a szélsőbaloldalon.) En álok a kérvényezési jog épségben tartásának álláspontján.

Ugron Gábor sajnálattal látja, hogy a miniszterelnök különben fényesen distingválni tudó elméje a kérdés homályba borítja. Ismételtan hangoztatja, hogy feliratok jogerőre emelkedése nélkül ily nem terjeszthető.

Gabányi Miklós: A milyen hamis a kormány, olyan hamisak közegzei is.

Elnök rendutasítja Gabányit.

Széll Kálmán: En azt gondolom, t. képviselőház, hogy azt az igyekezetemet, vagy tulajdonomat, amelyet kegyes volt a képviselő ur elismerni, hogy törvényes és közjogi kérdésekben igyekszem helyesen és az utolsó minucsiáig tisztálgatni és élesen megvonni a határozat, se tagadtam meg most és ez a tulajdonom ha van, nem hagyott cserbe. (Ugy van! Ugy van! jobboldal.) És figyelmeztetem a t. képviselő urat, hogy azokat, amiket mondottam, éppen ezen helyes distingválási törekvésemből olyólag mondtam. (Ugy van! Ugy van! jobboldal.)

Csak egyet emelek ki ennek bizonyítására. Mi lenne abból, hogyha a képviselőháznak való felterjesztést a belügyminiszter elintézésétől tennék függővé? Megtörténhetnék, — én sohasem tenném, de megtörténhetnék — hogy akadtanak belügyminiszter, aki, pedig nem szabad neki a határozatoknak merítetűbá bocsátkoznia — úgy-e elismeri a képviselő ur — csak formai szempontból szabad azokat felülvizsgálni, a fellebbezések elintézésének elhalasztásával, jelentéstételekkel, vizsgálatokkal olyan hosszasan elhúztatná a kérvényeket, hogy a törvényhatóságoknak kérvényezési és felirati jogát megsemmisítenék. (Zajos tetszés és helyeslés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.)

Polosner Jenő: Azt a belügyminisztert rögtön el kellene asapni! (Zaj.)

Széll Kálmán: En nem tenném soha, de arra akartam csak rámutatni, hogy nem én élek álokoskodásokkal és szöfmakkal. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) hanem a képviselő ur el olyan szöfmakkal, mert a képviselő ur által felállított álokoskodás a kérvényezési jognak megszorítására és megsemmisítésére vezetne. En védem a kisebbség jogait, nem önök. En álok a törvényes állásponton, nem ön. t. képviselő ur s nemcsak az aiki törvényes jog terén álok, de a kérvényezési jogát a kisebbségnek én védem és nem önök. (Élénk tetszés és helyeslés a jobboldalon.)

Kubik Béla szerint semmi kétség sincs az iránt, hogy a feliratok felülvizsgálándók. Borsodmegyében azért felebbestek, mert olyan tárgyat tárgyalt a közgyűlés, mely nem volt előzőleg napirendre tűzve.

Elnök: Az a kívánság intézetelt hozzá, hogy az ezután beérkező feliratok s kérvényeknél a jogerőre emelkedés záradékát is megköveteljem. Ezt csak abban az esetben tehetném, ha a házszabályok módosítása után erre felhatalmazást nyernék. Mert a házszabályok, továbbá a 36 éves gyakorlat erre fel nem hata'maznak. (Helyeslés jöbbsébből.)

pánok egyik erőd-kastélya. Meg is néztem... az anizkos fotográfia, mert meredekre mászni lift vagy funiculare nélkül nem mesterségem nekem. Beszélök, hogy ezeknek az egymás mellett szorongó házaknak udvaruk sincs, hanem egyik szomszéd a másik szobáján jár át, ha az utcára akar térni. Ehen halának itt a mi székes-fővárosi betörőink.

Kapóra jöttünk. A rejtett öbölke partjain forradalomka ütött ki éppen. De hogy a két rebbellist elcsukták, a zendüléske elcsúszott. Még csak az utcai suhaneok rongyos ingén virított a horvát kokárda. Becsületesen megszívózták a tekintetes magyar kirándulókat, amiért osztogattak is nekik önálló-pénzügyéri vörös krajcárokat.

A logayonveretlenebb állapotban szálltunk vissza hajónkra. Elszoruló szívvel néztem a sziklahegyekről lefaragott szőlős terraszokat, amelyekre úgy hordozták fel zsákban a termő-földde zuzott, porhanyórá morzsolt vörhenyes röögöket. Rab-szolgamunka, melynek bőséges boráldást kívánok. Mert ezt a bort mi itthon gyorsan megmagyarítjuk. Csak a termelőjével nem bírnak.

Porto-Ré, Nagy Lajos királyunk hadi kisköze mellett uszik hazafelé a mi hajónk. Az a terjedelmes vár kiszögellő sarok-bástyáival: jenuita-klastrom. Még csak kereszt sem jelzi, hogy mi célnak szolgál. A szent atyák nyilván militans okokból vonultak ide vissza s erősen készülhetnek valami hadjáratra. Vagy hogy talán csak finom szálakat fonnak, hogy hálót szőjenek. Majd megkérdem Biró Lajost, miféle háló lehet az?

Velence alól idáig vitorlázza, Szt.-Péternek hálót követi, chigiogiai halászok is vetnek itt ki hálót. Párossával járnak, egymáshoz közel, s ket-tejük között van kifeszítve az ármányos tör, melybe annyi buta hal szédül bele.

Hogy az egyik fok sarkát elhagyjuk, zivatar kerekedik. A nagy öböl felett villámok hosszú kévéi szertenyalálnak. Nem is szálanakint, de nyáláb-szám, mintha Jupiter szórna őket. Kél is utánok akkora roppanás, hogy öröm hallgatni. Mellettem egy művész gyorsan szedi elő festékes lapját, a felhők sűrű feketeségét gyorsan oda ha-

barja s aztán fehér feltozott suhint bele: a klastrom falait, a vívjogva kerengő sirályokat s a hullámok taraját. De sajna, nem igazi fürgeteg volt, csak afféle vázlat, mint amelyet az a piktor csinált róla.

Estére kiderült s az ég csepegett a sötét csillagtól. A tisztára mosott levegőn át Fiumének minden tüzpontja fehéren villan át hozzám, aki az erkélyen ülve szívom magamba az illatos levegőt s az annál is fűszeresebb havannah füstjét. Alattam, a társalgóban egy vastag, fekete oláh asszonyoság erős pedale-nyomással tapossa ki, magyart hallgatói tiszteletére, a hullámzó Balaton. Zengett-zugott bele az egész hotel, mert nincs annál borzasztóbb, mint mikor valaki a lábával zongoráz.

Horvát és dalmata ifjak, nyíltan hordott nemzetiségi jelekkel s rejte hordott ökölnyi kövekkel gyűlnek össze a molón, hogy Fiumébe keljenek át egy kis parázs tüntetés rendezése végett. Bár atyafiságos érzelmekkel várják őket odaát, a Quarneró vizébe pottyan mégis a lelkes vállalkozás. Mert végre is: Fiume, az magyar föld. Mi? Az is igaz, hogy voltaképpen inkább corpus separatum; pedigannectumnak kéne lennie. Oh, szerelmes hazafiai, csak ne állassuk magunkat! Aki ebben a gyönyörűséges városkában nem horvát, az irredentista olasz. És a magyar kormányban annyi élelemesség sincsen, hogy összeveszejténő őket egymással. Inter duos litigantes végre mi is gaudéalának egyszerű. De hát az együgyűségig vagyunk tisztességesek s a kiszabott irányból félre nem kihaljont, mert hogy itt minden copnyó ablaka óva int, talán fenyeget inkább: hogy „opasno je van se nagnuti!“ kihaljoni veszélyes.

Hej Fiume, Fiume! Hogy rovgatom szűkkel váltakozó téres utcáidat s nézem eddiglen még le nem szagattott magyar felirásaidat és hallgatom itt-amott óvatosan ejtett magyar beszédet: eszembe jut a ragasztott bajusz. Mert csak ilyen ragasztott bajusz ez a te magyar völd is.

Fiume mellett a tenger csöndes, de a horvát nem az és nem az a talján se.

(A földmívelésügyi miniszter előterjesztése.)

Daranyi Ignác: Benyújt egy törvényjavaslatot a dunai halászat védelme és kibárásiára tárgyában Romániával 1903. január 31-én kötött egyezmény beiktatására tárgyában.

(A pénzügyminiszter előterjesztése.)

Lukács László pénzügyminiszter: Benyújt egy törvényjavaslatot a beruházások tárgyában. Kéri a házat, hogy módosítsák azt kinyomatni, szétosztani és előzetes tárgyalás végett a pénzügyi és közlekedési bizottságokhoz utasítani. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Mit helyeselnek? Nem hallottunk egy szót sem! Felkiáltások: A beruházási törvényjavaslatot nyújtotta be a miniszter!)

A ház így intézkedett.

A miniszterelnök jelentése.

(Vászonyi beszéde.)

Vászonyi Vilmos: Gyakran előfordul, hogy a kezelő orvost eléri az a tragikum, hogy megkapja a kezelő betegnek a betegséget. A miniszterelnök urat ez a tragikum érte el, amint az a mostani tárgyalás a lét levő jelentésből írásban is látható. Annak idején mint kezelőorvos buzgózkodott azon, hogy a t. többséget abból a betegségből, amelybe az előző kormányok alatt beleesett, a turor majoritatisból kigyógyítsa. Buzgózkodott azon, hogy e többséget kigyógyítsa azon hibából, hogy a többség hatalma korlátlan a kisebbség pedig csak arra való, hogy növelje azt az ön- és azt a kéjérzetet, hogy az ember a többséghez tartozik. (Tetszés a szélsőbaloldalon.)

T. Ház, a miniszterelnök urat, amint mondtam, utólag az a szomorú végtel, hogy a turor majoritatis ragálya, mert úgy látszik, ragályos ez a betegség, őt, a kitűnő kezelőorvost is megkapta. En az a turor majoritatis találok meg abban a a jelenében, amelyet a t. miniszterelnök ur bejerteszett, ugyanezt a lázas betegséget találom meg az állami számvéviszék jelentésében is, (Ugy van!) a szélsőbaloldalon, mert midőn az országgyűlés határozatát a többségi határozattal akarják helyettesíteni, ez semmi egyéb, mint visszatérnie annak a betegségre, amelyből azt hittük, hogy a miniszterelnök urnak sikerült már a többséget kigyógyítania. (Ugy van!) a szélsőbaloldalon. Hogy mennyire terjed az a többségi láz, a többségi önzérzetek az a túllengése, az legjobban az állami számvéviszék jelentéséből konstataható, mert az állami számvéviszéknek nincsen ahhoz semmi köze, hogy miért nincs költségvetési törvény, azért-e mert a többség nem szavazta meg, vagy azért-e, mert nem létesíthetett a kisebbség ellentállása miatt. Alkotmányunk nem ismer sem többséget, sem kisebbséget, alkotmányunk nem ismer más, mint országgyűlést és az országgyűlés két házat; (Tetszés a szélsőbaloldalon.) az állami számvéviszéknek tehát nem szabad arról sem tudnia, sem beszélnie, hogy mi a többség akarata, mi a kisebbség ellentállása, az állami számvéviszéknek csak ahhoz van köze, hogy van-e meg-szavazott költségvetés, amelyet az országgyűlés szavaz meg, mert ha a kisebbség itt nem ennyi emberből, hanem csak tíz emberből állna is, ezen tíz ember nélkül nem ér a többség szava és akaratát semmit, mert a többség nem alkotmányos intézmény, a többség csak expedienst. Alkotmányos intézmény a képviselőház, a főrendiház, az országgyűlés, ehhez járul a korona akaratát, ezen tényező nélkül nincsen költségvetési törvény, költségvetési törvény nélkül pedig az állami számvéviszéknek megszűnt a törvényes jogköre és hatásköre, mert az állami számvéviszék csak a törvényes jogkör és törvényes hatáskör alapján teljesítheti az ellenőrzés feladatát. (Tetszés a szélsőbaloldalon.) En nem is annyira a t. miniszterelnök ur jelentésében, amelyet különben expial azzal, hogy a kinyomtatás sem kéri és egyáltalán nem kér erre néző intézkedést, és a számszék jelentésében találok a legtöbb séreimet. En a jelentésben — mint mondtam — annak a régi felfogásnak a visszatérését látom, hogy az alkotmány és parlamentarizmus alapja — amint azt a miniszterelnök ur és a tulajdon vezető alakjai kifejtették, — a többség; a többségnek mindenre joga van, a kisebbségnek pedig csak egy joga van, az tudniillik, hogy magát a többség akaratának alávesse. Ennek a tévedésnek az a gyökere, hogy azt hiszik a tulajdon, mintha a többség institúció volna, mint hogyha a többség alkotmányos intézmény volna; pedig nézzék végig törvényeinket, én sehol sem látom a nyomát annak, hogy a többség alkotmányos intézmény. (Tetszés a szélsőbaloldalon.) Annak igenis látom nyomát, hogy a képviselőháznak van törvényes joga, de hogy a többség institúció volna, hogy a többségnek joga bárhol konstituálva volna, azt alkotmányunkból nem látom. (Ugy van!) a szélsőbaloldalon.)

Széli Kálmán miniszterelnök: Nem is mondtam ezt soha!

Vászonyi Vilmos: A többség nem egyéb, mint csak egy eljárási forma, nem egyéb, mint egy expedienst, amely szükséges ahhoz, hogy funkcionáljanak az alkotmány szervei. Azonban a többséget intézménynek tenni, a többség elvét a parlamentarizmus és az alkotmány alapjává tenni, valóban csak vissza-esés abba a betegségbe, amelyből a t. miniszterelnök urnak helyes orvosi kezelése mellett egykor a t. többség kigyógyult, de amelybe a miniszterelnök ur is visszaesett, mert most ő hirdeti a leghangosabban hogy jogosultsága van a turor majoritatisnak...

Széli Kálmán miniszterelnök: Csak azt mondom, hogy konstataltassék a többség!

Vászonyi Vilmos: ... a miniszterelnök ur hirdeti, hogy a többségnek mindenre joga van, hogy a többséget nem szabad meggátolni s hogy a többség hatalmának érvényesülnie kell.

Széli Kálmán: Nem azt mondom! Csak azt mondom, hogy konstataálni kell a többséget.

Vászonyi Vilmos: Nem áll tehát az, hogy a többségnek mindenre joga van. Nincs mindenre joga. Nem akarok általánosan ezzel a példával, mert hiszen csak elméletileg szólok most a többség jogáról. Vajon annak az ír parlamentnek, 1800: május havában, éppen abban a hónapban, amelyben most vagyunk, — volt-e joga arra, hogy kimondja, hogy megszűnt országgyűlési függetlensége? Ime, t. képviselőház, ez a példa mutatja azt, hogy a többség jogának vannak...

Széli Kálmán: Nem a többségről, mint intézményről, hanem csak a mindenkor többségről van szó, amelyet konstataálni kell és megakadályozni nem szabad! (Ugy van! Ugy van! jobboldal.)

Vászonyi Vilmos: ... sőt kell is, hogy legyenek korlátjai az alkotmány alapján. A többség jogának korlátja az, hogy nem véhet az alkotmány szel-leme ellen, nem törölhet el szerzett jogokat és nem állhatja útját a nemzet fejlődésének. (Ugy van! Ugy van!) a szélsőbaloldalon. Azt kérdezem én, ha eszébe jutna — és most nem Írlandról beszélek, hanem Magyarországról (Halljuk! Halljuk!) — ha eszébe jutna egy többségnek, hogy visszaállítsa a rendi Magyarországot, ha eszébe jutna egy többségnek — hiszen formális joga van rá — (Ugy van!) a szélsőbaloldalon) hogy helyreállítsa a papi tizedet, helyreállítsa a jobbajki terheket, hogy helyreállítsa a közpörköt, annak minden következményével (Ugy van!) a szélsőbaloldalon) — amire a többségnek formális joga van — azt kérdezem akkor a t. tulajdon azon tagjaitól, akik velem együtt ahhoz a réteghöz tartoznak, — és itt beszélek 1848-ról — amelynek negyvennyolc szelleme adott egyenlő jogot ebben az országban, hogy vajjon, ha akadna egy ilyen többség, amely helyre akarná állítani a közpörköt, amely helyre akarná állítani a rendi Magyarországot, amely reakcionárius irányban akarná visszafordítani a mi állami rendünket, vajjon akkor nem tartanának-e velem abban, hogy az a kisebbség, amely ennek ellentállana, ellentállana azon az alapon, hogy a többségnek nincs joga sem szerzett jogokat elrabolni, sem a nemzet fejlődésének útját állani, sem a nemzetet visszafordítani. Hogy szent, igazságos és becsülettel kötelességet teljesítene, hogy jogos ellentállás a reakcionárius többség ellen? (Ugy van!) a szélsőbaloldalon.)

A többség azért tekint magát nálunk institúciónak, mert 1867 óta mindig egy és ugyanazon többség az, mely nálunk a hatalmat kezében tartja. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Mely a busos-fazék körül lebzsel!

Gabányi Miklós: Ez a jámbor többség!

Vászonyi Vilmos: Ez a többség, t. Ház, 1867 óta, a közbeeső resztenciák, vagy amint a t. tulajdon szokta mondani, obstrukciók kivételével, mindenben korlátlanul érvényesítette nemennyira a maga, mint inkább a mások akaratát. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Enagy Gyula: Bécs parancsát!

Kubik Béla: Mindig csak megbunyászkodott!

Vászonyi Vilmos: Ez a többség, t. Ház, sokféle elemekkel bővült, de lényegesen mindig ugyanaz maradt. S ha bárholnán vándorolnának át oda, mert hiszen Magyarország parlamenti fejlődésében intézményvált a kivándorlás az ellenzékről a jobboldalra (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) bármily mérvet kétsé a kivándorlás az ellenzéki oldalról erre a másik oldalra, ezek a kivándorlók éppúgy, miként a szabad Amerikában mindenki hamar elangosodik és amerikaiává válik, a másik oldalra teljesen angolokká válnak, de nem az angol szabadság értelmében, (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) teljesen beleolvadnak abba a pártba, teljesen annak régi szellemét tükrözik vissza.

Endrey Gyula: Bevándorlók azok!

Molnar Jenő: Jó nagy-on odataratozni; a hajszála sem görbül meg az emborken.

Vászonyi Vilmos: Ennek az intézményvált többségnek a története nagyon hasonlít annak a bizonyos antik korszaknak a történetéhez. (Halljuk! Halljuk!) amelynek először eltört a fedele, s akkor csináltak hozzá új fedelet, azután meg eltört a korsója, s akkor csináltak hozzá új korsót, de azért a korsó mindig antik korszó maradt.

Széli Kálmán miniszterelnök: Ilyen a többséka is!

Vászonyi Vilmos: Ez a szabadelvűpárt jellemzője! Más a fedele, más a korsója, de a korsó azért mindig a régi és a tartalma is mindig ugyanaz 1867 óta. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Fazék az, nem korsó.

Gabányi Miklós: Hajnövesztő van benne!

Zboray Miklós: Nem, hanem szere-mi bájital.

(Élénk derűtség.)

Vászonyi Vilmos: A parlamentarizmusról beszélnek, a többségről, független felelős kormányról. Hát hol látjuk ennek a többségnek a történetében, ennek a többségnek jelenlegi alakulásában a parlamentarizmus érvényesülését? Deák Ferenc halála óta a tulajdon felállították azt a tant, hogy a szabadelvűpártnak mindenkor az a vezére, aki miniszterelnök. Ha a párt vezére mindig az, akit a korona bizalmával tüntet ki, (Mozgás a szélsőbaloldalon.) mi lett akkor a szabadelvűpártból? Nemcsak „uralkodó párt” hanem egyáltalán az „uralkodó pártja”, királyi párt. (Élénk tetszés, taps és éljenresek a szélsőbaloldalon.)

Folcsner Jenő: Osztrák császári párt!

Széli Kálmán miniszterelnök: Hát az angol parlament vezére?

Vászonyi Vilmos: Amíg Deák Ferenc élt, más volt a miniszterelnök és más volt a párt vezére. (Ugy van!) a szélsőbaloldalon. Azonban a Deák Ferenc szerepére azon a nagy pártban nem vagyunkozott senki. (Ugy van!) a szélsőbaloldalon. Tehát az önök pártvezérének a kinevezése mindenkor a koronától függ; mindenkor a király az, aki meghatározza, hogy

ki vezesse önöket. Mit jelent tehát az a parlamentarizmus mit jelent az a többségi akarat, amely a korona akaratát alá rendeli még azt is hogy ki vezesse a többséget? (Élénk tetszés, éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Erre hivatkozik olyan nagy előszeretettel a miniszterelnök!

Nessi Pál: Szegény Deák Ferenc megfordul sirjában!

Széli Kálmán miniszterelnök: Meg bizony!

Vászonyi Vilmos: És mert királyi, mert államosított pártát változott át a szabadelvűpárt; mert ha a közigazgatás államosítása még nem sikerült, a többség államosítása már kötelezően sikerült. (Ugy van!) a szélsőbaloldalon. Felkiáltások jobboldalt: De ez nem sikerült!) ezért látjuk azt, hogy a szernt, amint változik a szabadelvűpártnak a király által designált vezére: nem a szabadelvűpárt akaratából, nem annak kezdeményezéséből, hanem a korona által designált vezér karaktere, hajlama, politikai nézetei szerint változik a szabadelvűpárt akaratát is. (Ugy van!) a szélsőbaloldalon. En is azt mondom, t. Ház, hogy helyes, meg kell óvni a többség akaratát. De ezen akarat megővását kezdje meg először maga a többség, Oja meg először a többség a maga akaratát a kormányval és a koronával szemben és higye el, hogy kevesebb veszedelemben forog a többség akarata a kisebbség részéről, mint a korona és a kormány részéről. (Élénk tetszés és taps a szélsőbaloldalon.) Lehet-e parlamentáris rendszerről beszélni ott, ahol hánnyik a parlamentáris rendszer lényege és alapja: a parlament etika? (Igaz! Ugy van!) a bal- és szélsőbaloldalon. Lehet-e parlamentáris rendszerről beszélni ott, ahol másként beszélnek erről az oldalról, mint a másik oldalról? Lehet-e parlamentáris rendszerről beszélni ott, ahol az az alap, hogy minden obstrukció helyes, ha én csinálom és hasznomra van és minden obstrukció károkozás az alkotmányfelelőrtől, ha ellenem fordul? (Igaz! Ugy van!) a bal- és szélsőbaloldalon. Lehet-e parlamentáris rendszerről beszélni ott, ahol nem őri meg a képviselő integritas az a politikai egyéniséget, amelynek alapján és amelvt őt a választók a képviselőnézba beiktudták? (Igaz! Ugy van!) a bal- és szélsőbaloldalon. Lehet-e parlamenti euka nélkül parlamentarizmusról beszélni?

Azt mondja Vészi képviselőtársam, hogy a törvényhatóságok elliték az obstrukciót. A törvényhatóságok többsége a katonai javaslatok ellen nyilatkozott. (Élénk felkiáltások a szélsőbaloldalon: Igaz! Ugy van!) Késégetlen tehát hogy na megvolna még az utasítási rendszer, akkor nem ülhette itt a többség, mely a katonai javaslatokat pártolja. (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.)

Véss József: Kisebbség sem, amely obstrukál! (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Akkor nem kellene obstrukálni!)

Előök: (Csenget.) Csendet kérek.

Véss József: Most ki titymál a törvényhatóságokat?

Vászonyi Vilmos: Mi a törvényhatóságok akaratát érvényesítjük most. (Igaz! Ugy van!) a szélsőbaloldalon. Zaj a jobboldalon.)

Előök: (Csenget.) Csendet kérek!

Fay István: Most nem a törvényhatóságok irnak fel, hanem a megyei hivatalnokok!

Folcsner Jenő: Most sem irnak fel a katonai javaslatok mellett!

Vászonyi Vilmos: T. Ház! Addig, amíg — amiként bebizonyítottam — parlamentarizmusunk merő forma, merő keret, regisztrálás, ahol a korona hatalma mindent felemészt mert a királyi proposícióknak egyszerű beiktatás nélkül nem végzik más érdemes munkát, s addig, míg e cenzusválasztói jog alapján alakult Ház a nemzet többségét nem is képviselheti, ahol az a beszéd, hogy a nemzet többségét képviselik, az önök részéről legalább oly jogosulatlan, mint a mi részünkről, mert sem önök, sem mi nem képviseljük a nemzet többségét, hanem csak a politikai nemzetet a választások többségét képviseljük abban az országban, ahol az alkotmányból ki vannak zárva azok akik az ország többségét képezik. (Ugy van! Ugy van!) a szélsőbaloldalon. nagyon kar olyan büszkén a többségi elvre hivatkozn. A t. miniszterelnök ur azt mondja hogy veszedelmes precedens volna, hogy ha ez a nemzeti ellentállás, vagy amint a tulajdon mondják — ez az obstrukció ismét az ellentállók győzelmével végződnék. Hát azt kérde-m a t. miniszterelnök urtól: miért jut a miniszterelnök urnak eszébe a precedens veszedelmessége csak éppen most, midőn ezt a nemzeti ellentállást önmagán tapasztalja? Miért nem látta e precedens veszedelmességét akkor, mikor a Bánffy Dezső ellen folytatott jogos nemzeti ellentállás azzal győzött le?

Széli Kálmán: Akkor is láttam! Nem voltam mellette!

Vászonyi Vilmos: Miért íjeszt most bennünket a miniszterelnök az obstrukciónak veszedelmével? Miért féljen a nemzet és miért félünk mi az obstrukciótól? Hát az előző obstrukció ártott talán az országnak? Az előző obstrukcióból mi származott? Származott kuriai bíráskodás, származott az adóhátrálkósoknak választói joga, származott a tisztább választások, származott a közigazgatás erőszakosságának a visszaszorítása. származott az összerúghatóságok szigorítása. Hát eutl jeditünk meg? Erek a t. miniszterelnök ur vitte keresztül.

Széli Kálmán: Mert azok helyes és lehetséges kívánságok voltak!

Vászonyi Vilmos: Hát reszkessünk attól az obstrukciótól, t. miniszterelnök ur midőn a t. miniszterelnök urat és rendszert is annak köszönjük? (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.) Ezt a szerénységet valóban nagyon túlozza a t. miniszterelnök ur. (Tetszés és taps a szélsőbaloldalon és a néppártban.)

Széli Kálmán: Más a helyzet, de ez legalább nagyon szellemes!

Vásznonyi Vilmos: T. Ház! Hivatkozni a tulajdonos az angol szabadelvűkre; hivatkozni rájuk akkor, hogyha ez a hivatkozás hasznos. Cikkeket írtak a kormány sajtójában arról, hogy az angol szabadelvűség nagy alakja, Gladstone, hogy törte meg az ires obstrukciót és miként hozta be az angol parlamentbe a klotürt. Hát, t. Ház, ha hivatkozni az angol szabadelvűkre, akkor először is ajánlom az angol szabadelvűk működésének egészében való tanulmányozását, ajánlom azt a példát a szabadelvűparlak, amelyet az angol szabadelvűpárt a választói jog kiterjesztésében való folytonos haladással mutat, mert ott kiterjesztették a választójogot 1852-ben, azután 1867-ben és 1884-ben. Ajánlom azután, t. Ház, hogy méltóztassék szemügyre venni az ires obstrukciónak és ezen obstrukció megtörésének a történetét, méltóztassék szemügyre venni azt az erkölcsi nemzist, amely utólrta azt, aki az ires obstrukciót megtörte. Igen, Gladstone volt az, aki megtörte az ires obstrukciót és ugyanezen Gladstone volt a home-rulerak a kezdeményezője, lángelű bajnoka, aki belebukott abba, hogy a home-rulet nem tudja nemzetének többségével elogatni. Ez az ires obstrukció igazi története. És az ires obstrukció történetét jelezzük be még azzal, t. Ház, hogy az ires obstrukció nem maradt meddő. Hiába törték le, hiába semmisítették meg a ciorrel: még a konzervatív párt is, amely uralkodott, kénytelen volt végre meghajolni az erkölcsi törvények előtt. A konzervatív párt kénytelen volt visszaadni Irlandnak helyi önkormányzatát; a konzervatív párt kénytelen volt a legnagyobb pénzadózókkal az iri földterületet keresztülvinni, amelyen éppen most dolgoznak Angliában. Tehát ez az ires obstrukció sem volt meddő az ires névze és a magasabb rendű erkölcsi törvények megnyitlatoztak. A nemzist erejével még azokra is batva, akik ezt az obstrukciót megtörték. (Zajos tetszés a szélsőbaloldalon.) És ez a példadadás, t. Ház, az, amelyet kell hogy magunk előtt tartunk. Ez a példadadás, amely lehetetlené teszi számunkra azt, hogy meghátráljunk. (Igaz! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) Igaza van a t. miniszterelnöknek: a meghátrálás végeztes volna, de nem a többség, hanem a kisebbség névze. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Mert ha meghátrálnak, ha megalkuszunk, akkor, azokat az erkölcsi igazságokat is eltemetjük. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) azokat a nemzeti jogokat is elhomályosítjuk, amelyeknek nyomát vagyunk. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) De mi nem hátrálunk meg; önkéltörpíthatnak minket, de fel fogunk támadni igazságainkkal együtt. (Zajos tetszés, helyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon. A szónok számosan üdvözlök.)

Elnök: Az ülést tíz percre félfggesztem.
Sietel után.

(Vézi József beszéde.)

Vézi József: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Az imént elhangzott nagyon érdekes és nagyon emés beszéd során közbeszólások és érdemleges fejtegetések alakjában is annyiszor intéztetett a szó én telem hogy t. házunk jogcímét személyes kérdés címen is arra, hogy az önkéltörpíthatnak minket, de fel fogunk támadni igazságainkkal együtt. (Zajos tetszés, helyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon.) És bár az adott politikai helyzetben tudom, hogy t. képviselőházaim igen terjedelmes személyes felszólalásra is s ívesen megadnak nekem a jogot. (Derültetés) én mégis a házszabályok szellemét tartván figyelembevéendőnek és meg nem sértendőnek, nem személyes kérdés címen kérek szót, hanem magához a tárgyhoz szólalok fel, hogy szélesebb keretben lehessen alkalomam ezen aposztrofálásokra válaszolni. (Elnök helyeslés és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Halljuk! Halljuk!)

Elnök: Kérem, méltóztassanak meghallgatni a szónokot.

Vézi József: Hálás szívvel fogadom a t. ház oldalnak előlegezett helyeslést, de tartok tőle, hogy örömem nem fog sokáig tartani, mert nemcsak a szótvalnak utunk, és akkor épp oly bangos ellenmondással fogok találkozni mint amilyen bangos helyesléssel most. (Elnök helyeslés a szélsőbaloldalon.) Váznonyi Vilmos t. barátom beszédét egy fundamentális kijelentésre építte, amely gerince az okoskodásnak és lengyele az oktetésnek is. Magamnak is, midőn bevezetése reflektálni szeretném van, ezt kell fejtegetésem bázisul felhasználnom. Oktetésnek alapja az volt, hogy Magyarországon a többségi elv túl van hajtvva, el van torzítva, régtől kitért természetesen a kormánnyal szemben megengedett hátraből; (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ha tehát mi a hátraből ezen oldalon a többségi elv nevében foglalkunk el valamely adott álláspontot, akkor ezen álláspontnak erkölcsi és politikai jogosultsága hiányzik. En igen nagy érdeklődéssel tesztül figyelemmel kísértém t. barátom fejtegetését és vártam, miben fogja oktetni ezen diagnózisnak, mely tényeket fog a Ház elé tárni, amelyekből azt lehetne nekünk mindnyájunknak következtetnünk, hogy a többségi elv nálunk túl van hajtvva, el van torzítva, és helytelen, beteges, alkotmányosan elvetendő minden olyan következtetés, melyet mi a többségi elvből akarunk levezetni.

Fájdalom, az aratás meglehetősen sovány volt. Ami kialakult beszédéből elvi tartalom gyanánt, az az volt, hogy 1849 óta voltaképpen csak a kiliő formája változott meg Magyarországi kormányzatának; az, ami nálunk divik, nem egyéb, mint egy módosult abszolutizmus. Hiszen szerinte a törvényjavaslatok, miket a kormány a Ház elé terjeszt királyi proposíciók; a munka melyet maga a parlament, beleértve a többséget is, a királyi proposíciókat végez, az legjellegesebbé, Váznonyi barátom meg fogja érteni ha szerkesztési művelény beszélek — fészöl munka.

Molnár Jenő: Ez is kutya ütés. (Derültetés a szélsőbaloldalon.)

Vézi József: Ha Molnár Jenő képviselőháram

azokról a könyvekről, melyek itt fekszenek, melyek Magyarországi akaratának szuverén akaratát, Magyarországi törvényeit foglalják magukban, nem talál szébb és a parlamenthez, a nemzethez méltóbb kifejezést, mint hogy azok kutyafésülés eredményei nem rigylem gusztiást. (Elnök helyeslés a jobboldalon.)

Kubik Béla: Az önkéltörpíthatnak minket, de fel fogunk támadni igazságainkkal együtt. (Zajos tetszés, helyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon.)

Vézi József: Méltóztassék nekem kegyesen megengedni, hogy az arról az oldalról két konkrét kérdésre adjak választ, amelyeket Váznonyi t. barátom intézett hozzánk. Az egyik az volt, hogy mutassak az ellenzéknek csak egyetlennégy törvényt, amely nem a korona akaratából fakadt, amely nem királyi proposíció gyanánt jött a Ház asztalára. Van szerencsém t. barátomnak emlékeztetnie hozni nem egy törvényt, hanem a törvényeknek egész hosszú sorozatát, amelyekre a legmerészebb fantázia sem foghatja rá az övé sem, hogy királyi iniciatívából fakadtak, hogy királyi proposíciók gyanánt kerültek elénk. Ezek az egyházipolitikai reformok. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon. Mozgás balról.) A második kérdés amelyet t. barátom hozzánk intézett, az volt, mutassunk egyetlennégy kormányt, amely nem mint a királynak a többségi elvre rendelt vezérlete lépett hivatalba. Van szerencsém erre is a feleletet neki megadni: a második Wekerle-kabinet. Gondolom, hogy Váznonyi Vilmos t. barátom egyetlennégy szótval sem állíthatja komolyan hogy a második Wekerle-kabinet mint a királynak önkényes akaratából a többségi elvre vezényelt kabinet foglalt itt helyet. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Hanem hát mint annyiszor, úgy most is a t. ház oldalán Angliával konfrontálva azt mondja nekünk az ént, barátom: hja, a többségi elvnek másutt, jelesül Angliában megvannak a magokorrekítmái; ezek a korrekítmók nálunk hiányoznak és éppen azért a többségi uralom elve Angliában t. házunk, hasznos, a nép fejlődésére névze üdvös, nálunk t. házunk, hasznatlan és a nemzet fejlődésére névze kárhózas. Hát mik Angliában azok a korrekítmók? Ó megmondta, hogy miben állnak. Szerinte ez a szervezett közvélemény. Elmondta nekünk, hogy azok a nagy demokratikus és szabadelvű reformok, melyeket ugyanaz a Gladstone, aki 1832-ben a klotürt hozta be Angolország parlamentjébe, később és előbb megvalósított, ugyanaz a Gladstone a maga reformjaira az impulzust, azokat a keresztülvitelere az energiát az országos szabadelvű kongresszusokon nyerte.

T. képviselőház! Igaz, hogy nálunk a közvélemény angol módra nemes megszervezte, de méltóztassék nekem kegyesen megengedni, hogy ezt a hiányt, ezt a hiányt ne tulajdonítsuk az kizárólag a szabadelvűparlak vagy a többségnek. (Helyeslés a jobboldalon. Mozgás a szélsőbaloldalon.) A szervezett névze társadalmi t. házunk egyetemes jelensége a nemzeti életnek. Azt gondolom, hogy aki az igazságot akarja ilyen vezetés időben elmondani, nem zarkózhathat el ennek telismerése elől. Nekem igen van bátorságom kimondani, hogy ami a politikai, gazdasági, erkölcsi és szellemi fejlődés terén rendellenességet perverzítást, zavart, tévúvárást, iránytalanságot találnak, az mind egy közös forrásra vezetődik vissza arra, hogy ez a nemzet társadalmilag megszervezte nincs. (Ugy van! jobbról.) Most méltóztassék megengedni, — talán csak szabad nekünk olyan súlyos váddal szemben, amint Váznonyi Vilmos t. barátomtól hallottam. azzal védekezni, hogy a társadalmi szerveztetésnek nem privilégium odiozuma ennek a pártnak, hanem olyan egyetemes vituma ennek a nemzetnek. Amelyben fájdalom, nekünk is kénytelen-kelletlenül osztozkodnunk kell. (Ugy van! a jobboldalon.)

De hallottuk azt, hogy a társadalmi szerveztetésnek megszüntetné vagy legalább csökkentené a kárhózas hatását az, ha visszatérnénk egy olyan eszmére, amelyet olyan forrásból merített az ént, barátom, amely forrásból ő különben igen ritkán merít, t. i. Tisza Kálmán szellemi hagyatékából. Megismerettel velünk Tisza Kálmánról egy 1865-ben kelt munkáját, amelyben a többségi elv megkérdése céljából azt az eszmét veti el, hogy a Ház felosztásának jogát, amely nemcsak nálunk, hanem az egész világon minden monarchikus államban kizárólagos felségjog, egyike a már igen gyér számban megmaradt és csupán alkotmányos tanácsadókra gyakoroltató felségjogoknak, de felségjog, mondom, hogy a felségjogot osszuk meg és pedig a korona és a törvényhatóságok között.

Ami engem közvetlenül a felszólalásra bír, az a szavaltás, amely t. barátom beszéde eme részénél köztöm és a tudóid között keletkezett. Az ént t. barátom közbeszólását félreértette, vagy ha nem értette félre, akkor igen ügyesen tért ki közbeszólásomnak valódi pontjaitól, amennyiben rögtön, közbeszólásom után áterelte a vitaközpont egy egészen más, az ő tárgyatól teljesen idegen területre. En ugyanis azt mondtam neki, hogy hiszen a törvényhatóságok most az obstrukciónak az indennitnyre való kiterjesztése ellen nyilatkoztak. Erre a t. képviselőúr azt vártam, hogy ki fog a mutalni, hogy a törvényhatóságok ebben a cselekvésükben is az ellenzéknek adtak igazat. T. képviselőúr azonban nem ott vette fel a keztyűt, ahol azt odadobtam neki, hanem ráterelte a kérdést arra, hogy az ellenzéknek mikor volt igaza: akkor-e, mikor a törvényhatóságok első állásfoglalásának engedett, vagy akkor, mikor a törvényhatóságoknak második állásfoglalásával szemben is fenntartja mostani állásponját?

T. barátom szíves engedelmeivel én visszaviztem a diskussziót oda, ahol én iniciálni akartam, és ezt tárom elé e: lehet, hogy a törvényhatóságoknak akkor volt igazuk, amikor a katonai javaslatok ellen írtak fel; lehet, hogy most van igazuk, amikor az obstrukciónak az indennitnyre való kiterjesztése ellen írtak fel.

Szatmári Mór: A klotű összefügg egymással!

Vézi József: En ennek a kérdésnek tagjaiba nem bocsátkozom, mert a diskusszió órából

nincs szükségem rá, hogy erre is kiterjeszkedjem. Lehet, hogy akkor volt igazuk, lehet, most van igazuk. A t. képviselőúr azonban azt mondja, hogy a törvényhatóságok következtetése volt, amikor állást foglaltak az obstrukciónak az indennitnyre való kiterjesztése ellen, az ellenzék azonban következtetés, mikor az első impulzus adta irányában halad tovább. Lehet, hogy a következtetés vádjá nem az ellenzék énti, hanem énti a törvényhatóságokat. En csak azt kérdezem a t. képviselőúról, hogy vajon azok a társadalmi szerveztetésből eredő zavarok, amelyek a többségi uralomnak szerinte kompromittált vollihoz vezettek, helyesen orvosoltatnak-e akkor, ha a korona kezéből a Ház felosztásának joga átétetik egy olyan intézmény kezébe, amely ő szerinte a logikus és következtetés cselekvésre képtelen? (Elnök tetszés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.) Ha az ént t. képviselőúr nem nekem ki tudja mutalni azt, hogy a korona a Ház felosztásának jogával valaha illogikusan és következtetéstől élt, még akkor sem lesz neki igaza, mert az et tu quoque sohasem volt érv logikai oktetésnek mérkőzésében. De, a t. képviselőúr azonban erre nem is fog nekem példát mondhatni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Hát a Szapary-féle?) Ha valaha jogosult volt a Ház felosztására, nohát akkor csakugyan jogosult volt egy olyan obstrukció után, amely a Ház munkaképességét tökéletesen megöröltte és ha valaha jogosult volt a nemzetűtől k. házunk, hogy ép erővel bíró törvényhozást küldjön ide, az éppen abban az időben volt, amikor a minden erőt megörölt nagy meddő vita után nagy és fontos feladatok álltak a törvényhozás küszöbén és várták a megoldást. En valóban azt mondom, hogy akármikor volt igazuk a törvényhatóságoknak, akár akkor, midőn a katonai terhek emelése ellen írtak fel, akár most, amikor kárhóztaját az obstrukciónak az indennitnyre való kiterjesztését: én a magam részéről, amíg monarchikus államban élnék, abba semmi szín alatt nem tudnék beleenygni, hogy a Ház felosztásának joga felségjogból megosztott felségjoggá alakulhasson át, és hogy 68 vármegye és a városi törvényhatóságok nem együtt, hanem vagylagosan gyakorolhassák ő felségjével, Magyarországi koronás királyával ezt az eminsent és a felség oketék számából immár talán egyetlen megmaradt kardinalis jogot. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

A t. képviselőúr, úgy látszik, a demokraciát akarják velem szemben megvédeni. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Udvari tanácsos lesz belőle! (Derültetés.)

Vézi József: Biztosíthatom Kubik Béla t. képviselőúrmat, hogy belőlem udvari tanácsos nem lesz soha. Ezt méltóztassék egyszer és mindenkorra tudomásul venni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Dehogy nem lesz!) Felteszem ő felségéről, hogy nem fog engem azzá kinevezni mindaddig, amíg nálam érdemesebb emberek akadnak, pedig csőtől akadnak itt is, ott is. (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csenget.)

Várady Károly: Akkor förendbízi tag lesz! **Rákosi Viktor:** Mindnyájunkat érhet baleset! (Derültetés.)

Vézi József: Valóban hálás volnék a t. tulajdonosnak, ha megengedné nekem, hogy fejtegetéseimnek tisztán objektív irányából ne térjek el. (Halljuk! Halljuk!) Várady Károly t. képviselőúrmat pedig egyenesen felkértem, hogy mindazokról, amiket itt elmondok, gyakoroljon olyan kritikát, amilyen nekünk tetszik, de azt megköveteltem mindenkitől és megköveteltem a t. képviselőúrsamtól is, hogy személyes motívumokat és személyes motívumok rugóit ne summáján azokba amiket térfias meggyőződésből mond itt valaki. (Elnök helyeslés a jobboldalon.) Engedjék meg ezután... (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.)

Elnök (csenget): Csenget kérék!

Vézi József: ... hogy a Ház felosztásának jogához még csak egyetlennégy meggyőzést fűzzek. (Halljuk! Halljuk!) Ugy vettem ki a közbeszólások közből, hogy felszólalásomban bizonyos arisztokratikus fel fogást méltóztunk találni. En kérem a Háznak minden tagját, Váznonyi Vilmos t. képviselőúrmat is, hogy a demokraciát t. házunk ne méltóztassanak felténi.

Váznonyi Vilmos: Egy szót sem szólítottam!

Vézi József: Nagyon csodálkozom volna is, ha t. barátom is tette volna. Ne méltóztassanak azt t. házunk, mert belőlem a nemzeti aggályok szólalnak, amikor a törvényhatóságoknak a Ház felosztási jogával való felruházása ellen állást foglalok. (Helyeslés a jobboldalon.) A nemzeti kérdés mai állapota mellett ideig-óráig ugyan lehetne talán a törvényhatóságok kezébe adni egy ilyen eminsent jogot, amely a nemzeti fejlődésnek stabilitását hivatott biztosítani, de hogy 10–20 év múlva a nemzetiégi viszonyok miként fognak alakulni az országban, azt ma még senki sem tudhatja és éppen azért arra, hogy a nemzetiégi vármegyéknak adjunk ingerenciát arra, hogy egy nemzeti szellemben működő parlament az egyszerű való jogával feloszlatassanak. arra, t. képviselőház, nem vagyok kapacitálható sem most és nem leszek kapacitálható később sem. (Elnök helyeslés a jobboldalon.)

Az én képviselőúrmat az angol közelében divó (Zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csenget.) nagyon rideg többségi uralomnak másik korrekítmát valamilyen látja, amire névze én vele talán a mérték tekintetében nem, de az elv tekintetében teljesen egyetértek. Ó figyelmeztet arra, hogy Angliában a szabadelvűpárt — és itt csak azt az egy tévedést akarom helyreigazítani, hogy nemcsak a szabadelvűpárt, de a pártok valamennyien, a konzervatív párt is — körülbelül egy évszázad óta mindig figyelemmel kísérik a társadalom fejlődését és mihielyt azt tapasztalják, hogy a társadalom egy bizonyos rétege vagy köre politikailag nagykorúvá lett, sietnek kellő körültekintéssel és kellő óvatossággal a politikai jogokat

erre a társadalmi rétegre és körre is kiterjeszteni és ezzel minden jogos és lehetséges törekvést a parlament porondjára vinni, ahol a forradalmi mérkőzés lehetetlen, ahol csak ligitum eszközökkel nemes és hazafias versenyekre kelnek a parlamentben képviselők tényszerű. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Nem tagadom, hogy ha én azokat a vérkeringési zavarkat viaszgálok, amelyek egy idő óta a magyar parlamentárismusban uralkodnak, akkor bennem is feltámad az a gyanú, hogy ezen bajoknak forrása legalább részben és megengedem jórésben, abban nyilvánul, amit az angol politikai terminológiában misrepresentationnak neveznek. Valóban, nem lehet elzárkózni két tény elől, amelyet csak egymással szembe fogok állítani és amelyekhez további kommentárt fűzni nem akarok. A két tény a maga matematikai ridet valóságában a következő: (Halljuk! Halljuk!) 1848-ig, vagyis mindaddig, amíg a nemesség privilégiumai az előfoglalt osztály nagylelkű elhatározásánál fogva az egész nemzetre ki nem terjesztettek, a népszámlálással 9 milliót tevő magyar népnek 700 ezer választó delegálta a törvényhozását. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Előnk (csenget): Csendet kérek.

Vérszi József: Ez százalékokban 17 százalékot tesz a népesség egyetemes tömegével szemben. 1848 óta az akkor kilenc milliónyi nép 20 millióra szaporodott fel és ennek a 20 milliónak törvényhozását ma 900 ezer ember választja.

Széll Kálmán: Ötvenegyet millió!

Vérszi József: Vagy ötvenegyet millió, ez sem tesz ki többet öt százaléknál. Már most nem lehet ezt a két tény egyaránt szembeállítani anélkül, hogy az emberben bizonyos reflexiók ne támadjanak. Ha a rendi alkotmányról a népképviselői alkotmányra való áttérés azért vált szükségessé, mert a népességnek csak 17 százaléka volt választói joggal felruházva, akkor — az én érzésem legalább ez és nem tudom, hogy igen t. pártban hányan osztózkodnak benne — az anomália nem lehet kisebb, hanem nyilván sokkal nagyobb, ha mostan a 20 milliónyi magyar népnek a törvényhozását csak öt százalék választja. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.) Nagyon örülök, hogy meg vannak vele a t. tulajdonlalon elégedve. de akkor arra kérem, legyenek megelégedve Széll Kálmán miniszterelnök urral is. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Endrey Gyula: Csak vonja vissza a katonai javaslatokat! (Zaj. Előnk csenget.)

Fleher György: Vele jobban meg vagyunk elégedve, mint veled! (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Előnk (csenget): Csendet kérek!

Vérszi József: Az az államférfi, aki a miniszterelnöki székből hangzottatta azt, hogy nem zárkózik el elvben a választói jog kiterjesztése elől és hogy a választói jog reformját egyéb tekintetben is egészségesen, erősen és azzal a becsülettel eltökéltséggel vezeti konszolidáció alá, amely az ő kormányzatát működtet, jellemzi, aki még a közönségenktől való szavazás eszméjét sem vette el, az az államférfi Széll Kálmán. (Tetszés a jobboldalon.)

Várady Károly: Kívben, de nem a gyakorlatban! (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Fleher György: A katonai javaslat itt van, de ez nincs itt! (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Előnk csenget.)

Vérszi József: Az én t. barátainak, akik azzal ostromolnak, (Zaj a szélsőbaloldalon. Előnk csenget.) hogy hol van hát a választói jog reformjáról szóló törvényjavaslat, tisztelettel azt válaszolom, (Halljuk!) Halljuk! hogy ha most a Ház asztalán lekérdődik az a javaslat, akkor azt ugyanaz a mostoha sors érte volna, amely a nemzetre néve fontos egyéb javaslatokat érte, amelyek elől önk a törvényre választást elrekesztették. (Élénk tetszés a jobboldalon.)

Fleher György: Próbáljuk meg! Ilyenekkel lehetne a helyzetet segíteni! (Nagy zaj. Előnk csenget.)

Vérszi József: Ha a misrepresentation tényében egyetértünk, (Zaj a szélsőbaloldalon. Előnk csenget.) akkor nem lesz nehéz egyetértésünk abban a konklúzióban sem, amelyet én vonok le ebből a tényből és amely homlokegyenest ellenkezik azzal a következtetéssel, amelyre Vázsonyi t. barátom jutott. Ő ugyanis abból, hogy ez a parlament a választók csekély százalékszáma által fogva nem alkalmas arra, hogy egész bizonyosan mutassa meg, hogy a nemzeti akarat hová vergál, azt a monstros következtetést vonja le, hogy a többség semmi szín alatt sem képviselheti a nemzeti akaratot, hanem el kell fogadni a kisebbséget, mint a kirnekedt nemzeti akaratnak egyedül jogosult képviselőjét. (Mozgás a szélsőbaloldalon.) Engedelmet kérek, én azt mondom, hogy erre egy igen egyszerű, reánk igen nyugtalanító választ lehet adunk; ez a válasz pedig úgy szól, hogy ignoramus és ignorabimus mindaddig, míg a választójogunk reformja közelebb nem hozza a nemzeti akarat ólósorához a parlamentet. De mindaddig, amíg ez az idő be nem következik, semmiféle logikai vagy matematikai premisszión ezen a világon nem jogosítja fel a kisebbséget arra, hogy magamagának vindikálja a nemzeti akarat képviselőit velünk szemben. (Élénk tetszés és helyeslés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.)

Én a politikai fejtegetések teréről igen t. tulajdonlalt barátaimat és képviselőtársaimat a matematikai okfejtések terére invitálom. Vegyünk csak ceruzát a kezünkbe és csináljunk egy valószínűségi számítást és akkor, hogyha ez a valószínűségi számítás önkre néve azt az eredményt adná, hogy a 900 000 választó által kiküldött parlamentnek többségéről valószínűséggel kell felténni azt, hogy kevésbé híven reprezentálja a nemzeti akaratot, mint az ugyanezen 900 000 választó akaratából kifolyó parlamentnek a kisebbsége, akkor önknek igazunk van, de akkor a matematika csodát mondott és az egyetemen rögtön be kell szüntetni a számtani és a mérési tantervet. (Élénk tetszés a jobboldalon.)

Kubik Béla: Nagyon érdekes! (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Kubinyi Géza: Ha érte valaki! (Tetszés jobboldol.)

Vérszi József: Nagyon ingerel t. képviselőtársamnak közbeszólása valamely reflexióra. de egyelőre elfojtom, hátha másodszor is találkozni fogunk ezzel a csinos ellenvetéssel. (Derűltség és tetszés a jobboldalon.)

Azt is hallottuk t. képviselőtársamtól, hogy az obstrukciónak ilyen pánuszai megélezzése és elitélése, mint amint hallottunk a sajtóban s néha a parlamentben is, nem járja, mert a nemzeti jogok utolsó refulgiója az obstrukció, és azt kérdezte tőlünk, vajon tagadjuk-e mi azt, amit ő állít, hogy t. i. voltak obstrukciók, amelyek üdvös eredményeket hoztak létre, és azt, hogy ami Magyarországon 1887, illetőleg Deák Ferenc halála óta, üdvös dolgok történtek, vagy káros dolog elhárult, azt mind az obstrukciónak köszönhetjük. (Ez megvallom, hogy a történelmi fejtegetés fonalt lestem, de az csak nem akart megindulni. A helyett, hogy az 1887 óta folyó obstrukciók lélektani analízist hallottunk volna és a helyett, hogy az én t. barátom kimutatta volna, hogy valóban, ami nagy vész elhárult az országról, és ami jó és üdvös dolog beköszöntött erre az országra, azt mind az obstrukciónak köszönhetjük. A helyett két obstrukciónál beszél csupán jelesül az 1889-ikről és az 1895-ikről. Az kérdezte tőlünk igen t. képviselőtársunk, vajon a véderóvítá ellen folytatott obstrukció ártott-e a nemzettel? Hiszen — ugymond — a 14. §-t az az obstrukció elseperle, a 25. §-t pedig úgy megenghette, hogy abból semmi baj sem származott a nemzetre és a társadalomra. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ezt nem mondta! Csak azt mondta, hogy enyhítette!)

Az én t. barátom nézve tökéletesen mindegy, hogy enyhítette-e vagy eltörölte-e. A kérdés az, hogy a 89-iki véderóvítá obstrukció volt-e, vagy nem, mert egy harmadik nem lehetséges.

Ménich Aurél: Nagy vita volt!

Vérszi József: Ha obstrukció volt, akkor mérje össze a t. képviselő ur annak az obstrukciónak hőfokát és terjedelmét a mai obstrukció hőfokával és terjedelmével és lássuk, milyen eredményre fog jutni. Ha megengedi, én megpróbálom ezt. (Halljuk! Halljuk!)

Az az obstrukció, ha annak lehet nevezni, izzó volt; emez pedig hideg obstrukció. (Zaj a szélsőbaloldalon: Halljuk! Halljuk! jobboldol.)

Gabányi Miklós: Sokszor a száraz ménkő csinal több kárt! (Derűltség.)

Vérszi József: Továbbá az 1889-iki obstrukció még az indulatok leghevesebb, legiobbogóbb izása közben is államférfi mértékét tudott tartani. (Ugy van! jobboldol.) mert az államzűségletekre nem terjeszkedett ki. (Ugy van! jobboldol.) az alkotmányos élet folytosságának ionálát erőszakosan ketté nem vágta. (Ugy van! a jobboldalon.) És nem esodálós-e az, hogy ez az obstrukció, amelyben indulatok nem lobogtak, szenvedélyek nem csapongának, amely hidegen, mechanikus pedantériával folytatja a maga munkáját. . . .

Endrey Gyula: Ez a fő!

Vérszi József: . . . azt az államférfi mérték-tartást az 1889-től nem akarta megtanulni, sőt az állami szükségletekre és az alkotmányos élet folytonosságára is kiterjeszkedett?

Szatmári Mór: Akkor nem jött közbe indeminás!

Vérszi József: Abban az obstrukción én is résztvettem mint publicista a nemzeti jogok védelmében, nekem tehát jogom van erről szólni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Akkor indeminás nem jött közbe! Zaj. Előnk csenget.) Erre azt lehet mondani, hogy az az obstrukció nem volt obstrukció. (Ellenmondás a szélsőbaloldalon.) Ha nem volt obstrukció, amint nem volt az, (Zaj baloldol. Halljuk! Halljuk!) akkor az én t. barátom mi jogon vonja le az 1889-iki vitából azt, hogy az obstrukciónak lehetnek hasznos következtései? (Ugy van! a jobboldalon.) Egyébiránt nem kerülte el t. barátom figyelmét az, hogy az 1889-iki véderóvítában egy kardinalis nemzeti közjogról volt szó . . .

Szatmári Mór: Most nem arról van szó?

Vérszi József: . . . amelyet némelyeknek, köztük magamnak is a véleménye szerint, egyszerűen ki akartak operálni a magyar alkotmány egészséges testéből, mások véleménye szerint pedig . . .

Szatmári Mór: Az egész szabadelvűpárt melléte volt akkor!

Vérszi József: . . . csak el akarták e nemzeti közjogot homályosítani. Szatmári t. barátom azt mondja, hogy az egész szabadelvűpárt melléte volt. De én kérdezem az én igen tisztelt barátomat, hogy vajon a szabadelvűpárt ellene volt-e a korrekciónak? Bizonyára nem! Mert ha ellenük lett volna, akkor a korrekciók bizonyára törvényre nem váltak volna. (Ugy van! jobboldol. Zaj a szélsőbaloldalon. Előnk csenget.) Már most ezzel szemben azt kérdezem én az igen tisztelt tulajdonlalt: méltóztaték-e ennek megmutatni azt a magyar nemzeti közjogot, a melyet a Ház asztalán fekvő katonai javaslatok sértenek! (Ugy van! jobboldol. Zaj a szélsőbaloldalon.) Méltóztaték nekem megmutatni, hogy Magyarország (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nemzeti érdekeket sértenek!) közjogi integritása miben esorbul? (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: A nyelv- és a zászlókérdésben!)

Kubinyi Géza: Ninos a javaslatban! (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Vérszi József: Nekem valóban azt kell kérnem igen tisztelt képviselőtársamtól, hogy amidón teljes, ridet objektívtással, minden szeméves énkül teletek kérdéseket amelyeket onnanról vetetek fel, legyenek kegyesek engem végighallgatni! hiszen nem tudok ahhoz jutni, hogy befejezhessem mondatomat. (Halljuk! Halljuk!) Méltóztaték legalább megvárni, hogy

mit kérdezek? A kérdésem az, hogy a Ház asztalán fekvő katonai javaslatok ahhoz az állapothoz képest, amely benyújtásuk napjág uralkodott az országban a hadsereg és véderő terén, miéle jogoriorbiást tartalmaznak? (Helyeslés jobboldol.) Erre a t. barátom azt fogja mondani, hogy ahhoz az állapothoz képest semmit. (Zaj a szélsőbaloldalon. Előnk csenget.)

Eötvös Károly: Majd felelünk rá!

Vérszi József: Két jogcimen indulhatott tehát meg az az ostrom ez ellen a javaslat ellen. Az első jogcimen az volt, hogy az ország nem bírja el a megterhelhetetnek azt a mértékét, amely ebben a törvényben foglaltatik; a másik jogcimen az volt, hogy nem enged érvényesíteni olyan nemzeti jogokat, amelyek az 1887. évi XII. törvényekben lappanganak. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Benne vannak! Hát benne vannak. Ha nem mondtam azt, hogy benne vannak, hanem lappanganak, azt önk iránt való kimélelőb tettem. (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon. Előnk csenget.) Lássuk, az ostromnak mindkét jogcimet. Az egyik ugyebár az, hogy nem bírja el a nemzet a megterhelhetetnek ezt a mértékét. Erre nézve hivatkoznak önk népgyűlésekre és törvényhatósági feliratokra. A törvényhatósági feliratokra vonatkozólag elmondtam a magam véleményét. Én a feliratoknak azt a részét tartom helyesnek és a nemzeti érzésből lakadónak, amelyet önk nem tartanak helyesnek; ezt azonban mi egymással nem intézhetjük el; e végett, úgy látszik, ura meg kellene szavaztatni a törvényhatóságokat. Egyébiránt én e feliratokban nem látok oly logikátlaniságot, amint azoknak a képviselő ur imputált. A teherviselési képesség mértéke azonban, — s ezt én a európai parlamentárismus történetének felületes ismeretében is nyugodtan merem állítani — sehol a világon obstrukcióna nem vezetett, olynára pedig éppenséggel nem, amely az alkotmányos élet fonalszálat is kettészétszette volna. Maradt tehát az a másik érv, hogy az 1887. XII. törvényekben önk szerint benne vannak, vagy pedig, amint én önk iránt való kimélelőb mondtam, bennlappanganak mindazon jogok, amelyeknek valószágra váltástát önk most követeli. Én azt mondtam, hogy bennlappanganak, mert úgy az a vád, amelyet önk ellen formálnak bel, enyhébb súlylaly fog esni ez esetben a politikai elbírálás mérlegére, mint ha az önk kitételét használnám, amely szerint azok világosan benne vannak. Ha benne vannak, akkor együtt vagyunk tökéletesen a bünrészességben. (Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) sőt lesznek bátor kimutatók, hogy a kétségesség sokkal nagyobb mértéke terheli a tulajdonlalt, mint ezt az oldalt. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Rákosi Viktor: Ezt nehéz lesz bizonyítani!

Vérszi József: Az 1887. XII. t.-cikk létrejötté óta 37 esztendő perült el, a mindenség egyéb homokóráján. 37 álló esztendő óta innen bizonyos állandó magyarizatot adtak az 1887. XII. törvények most nehezményezett szakaszainak és ugyanezt a magyarizatot ugyanonnan, ahol most t. barátaim és képviselőtársaim ülnék, állandóan támadták, helyességét kétségbevetették a nemzetre nézve való hasznosságát tagadták. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon) szóval a küzdelem az 1887. XII. törvények körül forgott mindig. De ott vannak a képviselőház naplói. Méltóztatassanak azt a 37 érvfolyamot végigolapozni. En megpróbáltam legalább hozzávetőleg megsejlekedni ezt mindazon helyekkel, ahol szó lehetett katonai kérdésekről. Soha, de soha a legmerészebb közjogi kombinátorok sem merték a tulajdonlaltól azt állítani, hogy amit önk most követelnek, az az 1887. XII. törvényekben bennfoglaltatik. (Zaj a szélsőbaloldalon. Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Polozner Jenő: Mi mindig az önálló magyar hadsereget követeltük!

Vérszi József: En provokálom a t. ellenzéket . . . (Zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Apponyi ezt másképpen értelmezte!) a függetlenségi pártnak ama bajnokaira, kiknek nagyságát mi ezen az oldalon is mindig elismertük és akiknek emléke iránt való kegyeleten az önk szives engedelmevel minden magyar hazafi osztozódik. Ezen nagy zászlóvivő a függetlenségi gondolatnak 37 álló esztendőn keresztül éppen azzal vadoltak az 1887. XII. törvényeket, hogy az ninos benne, amit önk ma benne levőnek mondanak.

Várady Károly: Az „önálló” szó benne van. (Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldol.)

Előnk: Csendet kérek!

Vérszi József: T. Ház! Vagy mult év október havág volt igazza a függetlenségi pártnak, vagy most van igazza. Ha a mult év október havág volt igazza, akkor a szabadelvűpártot ma semmiféle vád nem illeteti. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ez rabulcsizika!) Ha most van igazza a függetlenségi pártnak, akkor legyen szives Vázsonyi Vilmos t. képviselőtársam ezt a kérdést nem velünk hanem Irányi Daniellel, Simonyi Ernővel és a többi elhalt függetlenségi vezérfelekkel elintézni. (Mozgás a szélsőbaloldalon: Halljuk! Halljuk! jobboldol.)

Polozner Jenő: Azoknak sohasem kellett a német szó és a fekete-szára zászló!

Kubinyi Géza: Hallgatjuk a beszédet, de nem értük! Nem arról van most szó!

Vérszi József: T. Ház! Talán itt nyílik alkalom rátnál valármé, ami nagyon súlyos érv gyanánt hatott e Házban és amit Eötvös Károly t. képviselőtársamtól hallottunk az indeminási-vita során. Ő ugyanis az indeminási-vitában elmondott beszédében egy kérdés elé állította a miniszterelnököt és a miniszterelnök személyében az egész többséget. Azt kérdezte, hogy ha a közjogi fellogas valózatlanul és merev, akkor miért kell ennek a stabilitásnak éppen erre az egy pontra szorítkoznia és miért van az állami élet egyéb vonatkozásaitban akkorra elaszticitás?

T. Ház! A kérdés, így felteve, valóban megdöbbenést kelt az emberben, de midőn t. barátomnak és képviselőtársamnak azon beszédét hallottam, ben-

nem rögtön felbuccyog az ellenzés és ha már szerencsém van ma itt felszólalni, legyen szabad e beszédem keretében az ő kérdését egy megjegyzéssel kísérem. (Halljuk! Halljuk!) Nem lehet objektív igazsággal állítani, hogy 1867. óta közjogi fejlődés azért nem történt, amint t. barátom mondotta, mert ez az oldal s az arról az oldalról kikerülő kormányok a közjogi fejlődésre alkalmatlannak, rideg megfigyelt állapotban megtartandónak vélték. Ez nem áll. T. Ház, mert 1867 óta igen erős, a nemzet neve nagyon örvendő közjogi fejlődés mutatkozik az 1867. évi XII. törvények keretén belül is.

Eötvös Károly: Mi az?

Vésszi József: Leszek bátor megmondani. Igen t. barátom és képviselőtársam, aki Magyarországnak egyik legnagyobb jogtudósa s egyik legintelligensabb koponyája, bizonyára igazat fog nekem adni, hogy az azzal a tárgyiassággal fogadja szíveskedéssel megjegyzésemet, amelylyel én az ő figyelmét számára kikerem. (Halljuk! a szélsőbaloldalon.) Engedelmet kérek t. Ház, az 1867. évi XII. törvények a külügyeknek azon részét közöseknek mondja, amelyek a monarchia mindkét államát együttesen és közösen illetik...

Szell Kálmán: A védelem szempontjából!

Vésszi József: ... de minden fenntartás és minden korlátozás nélkül közösen mondja a diplomáciai képviselőket, a nemzetközi szerződéseket s. b. s. b. Igen t. barátom és képviselőtársam figyelmét elkerülte az hogy törvénykönyveinkbe be vannak iktatva olyan nemzetközi szerződések is amelyek nem a közös külügyminiszter közbenjöttével kötöttek, hanem amelyek Magyarországnak mint szuverén állam idegen államokkal mint szuverén államokkal kötött és amelyeket egy állítottunk be törvénykönyvünkbe, mint a magyar állam külügyi szuverenitásának örökérvényű dokumentumait. Tessék megnézni a törvénykönyvben, t. Ház, a magyar-román vasúti csatlakozásról szóló törvényeket de van ott még egyéb törvények is, én röstellsem s nem merek magamnak bátorságot venni arra, hogy igen t. barátomnak figyelmét az ország színe előtt én hívjam fel ezekre, mert ő jobban ismeri azon törvényeket valamennyitől námanál. (Halljuk! Halljuk!) De, t. ház, itt va. a hágal kongresszus, amely a XIX. századnak egyik legmonumentálisabb ténye volt. Én merem állítani, hogy a múlt század eleje óta az 1815-iki bécsi kongresszus kivételével — még a berlini kongresszus sem veszem ki — monumentálisabb, emlékeztetősebb kongresszus az emberiségre nézve nem volt, mint a hágal. Az én t. képviselőtársam nagyon jól tudja, hogy a hágal kongresszus operatúra ban megkonstruált nemzetközi választott bekebelezésben Magyarországnak mint külföldi szuverén állam szerepel; Magyarországnak bekebelezési olt éppúgy szerepelnek, mint akár Spanyolországé. Angolországé, vagy Franciaországé. Ez egy másik tény, amelynek mérlegelését az én t. barátom szíves figyelmébe ajánlom. De vannak olyan közjogi fejlődések is, melyek nem a külügyi vonatkozásokban hanem amelyek a velünk szoros közgazdasági és közjogi relációkban álló Ausztriával szemben mentek végbe. Az én t. barátom figyelmét nem kerítette el p. o. az, hogy a valuta szabályozás kezdetekor Ausztriával nemzetközi érmeegyezményt kötöttünk, mely formájában és tartalmában teljesen ugyanaz, mint amint például a latin unió államai között létrejött nemzetközi érmeegyezmény. Hiszen azokat az érmeegyezményeket meg lehetett volna a vám- és kereskedelem i szerződés keretében is kötni; de mint szuverén állam egy másik szuverén állammal kötöttük azt meg és a magyar állam szuverenitása itt is erősen kidomborodott.

Ugron Gábor: Mást nem tehettünk a törvény értelmében!

Vésszi József: Eötvös Károly t. képviselőtársam azt mondja, hogy 37 év óta Magyarországnak nemzetközi reputációja nemhogy emelkedett volna, hanem még inkább süllyedt, és a világ csak annyit tud rólnak, hogy Ausztriának bekebelezett provinciája vagyunk. És most felmutatnak a Ház elnöki pulpitusára; ott ül egy férfi, akinek nemzetközi működése nagyon eklatánsul, az őt világrész személtására megafolta a t. képviselőtársam állítását, mert a nemzetközi impamentáris konferenciák a magyar csoport é n őt Apponyi Albert nagyon üdvös, az ország szuverenitását, a nemzet különállását fényesen kidomborító tevékenységet fejtett ki, és nincsen a világ egyetlenegy zugában állam vagy nép, mely ne tudná, hogy Magyarország független állam, melyet Ausztriával egy közjogi szerződés és az urakodó közössége, azonosossága kapcsol össze. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Pichler Győző: Szent-Pétervártól is képviselő voltunk szuverén!

Vésszi József: Aki az európai sajtót figyelemmel kíséri, annak azt kell mondania, hogy sok mindenféle vád érheti a magyar közszellemet abban a működésben, amelyben örökdió a nemzeti reputációk kifelé való fenntartása felett, de az az egy vád igazságszerűen nem érheti, hogy eljették kőlönváltan Ausztriától nem ad, hogy a külön politikai individualitását mint külön népi egyént ne ismerék. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Ez a vád nem érheti a mai magyar generációt, amár nem látom be, hogy ha igaz volna is, mitéle vádat lehetne ebből kovácsolni a mostani többség ellen. (Zaj balfele! Elnök cseuet.)

Vázsonyi képviselőtársam, Gladstone-ról beszéve, azt mondja, hogy igaz ugyan, hogy a Gladstone a klottr bevitt az angol parlamentbe, de utólrte ő a kérelhetlen nemezés, mert ő ki-nek az irek nemzeti törekvéseit kellett megtörnie, ugyanannak számára tartotta fenn az isteni gondviselés azt az erkölcsi kényszert, hogy a home-rule mellett foglaljon állást és az irek nemzeti törekvéseit valóságra valói segítse. Maradjunk meg egy peroc Gladstone-nál. Én azt hiszem, annyit hivatkoztak rá e vitának során, hogy ezt a kérdést jó lesz talán egy kissé tárgyalni. Én nem fogok Gladstone-nak klottr-procedurájáról beszélni, az melléke. De ha Gladstone,

ugy látszik, és teljes joggal, Vázsonyi Vilmost t. barátom szemében ideális mintaképe a szabadelvű államférfiaknak, akkor legyen szabad a t. képviselőház előtt t. barátomat figyelemztetni arra, hogy Gladstone a többség elvéről hogyan vélekedett és hogy a parlamentarizmus erejének egyedül forrását miben látta. (Halljuk! Halljuk!)

T. képviselőház! Ha Gladstone ma a magyar képviselőházba bejönne és tapasztalná azt, hogy négy vagy hat hét óta vita folyik itt arról, vajjon kinnyomassanak-e egy kormányjelentést, amelynek ki-nyomatását maga a kormány sem kívánja, mit tenne? (Igaz! Ugy van! Derültltsz a jobb- és a baloldalon.)

Várady Károly: Nagyon nevelme!

Vésszi József: Akkor, engedelmet kérek, (Halljuk! Halljuk! a jobb- és baloldalon.) Zaj. Elnök cseuet.) egészen bizonyos vagyok benne hogy Gladstone mit csinálna. (Halljuk! Halljuk!) Rögtön telegrafálna Londonba, hogy 50 külfönvonaton hozzák ide az embereket, mert Barnum és Bailey ílyet mutatni nem tud. (Zajos tetszés a jobb- és baloldalon.)

Ugron Gábor: De ilyen jelentést sem, amelyet nem nyomtatnak ki!

Szell Kálmán: Nagyobb figura nincs!

Vésszi József: A szíamí ikek, az elbűvölt kígyó, az alvó fakir és a trapéz-művészek királya valósgos kismiskák ehhez az ellenzéki akcióhoz képest. (Igaz! Ugy van! Taps a jobboldalon.)

Nessel Pál: Ugy van valóssággal!

Vésszi József: És mivel ráfoghajtak, hogy könnyű halottakat idézni, — amár odaát t. barátam nagyon sürün idéznek halottakat — bátor vagyok Gladstone ama kijelentéseit felolvasni, amelyek ezt az én konklúziótam jogosultnak mutatják be. (Halljuk! Halljuk!)

T. képviselőház! Amikor nagyon lényeges, nagyon fontos közjogi kérdésekről volt szó az angol parlamentben, közjogi kérdésekről, amelyek a brit birodalom egységét, a brit királyság integritását kockáztatták, közfelolgas szelint, mert azok is, akik az elszakadást akarták, elég bátrak voltak kimondani, hogy el akarunk szakadni a brit birodalom egységtől — amikor tehát nem lappalákról volt szó, mondom, amikor ezekről tárgyaltak, jolyt a vita egy darab ideig és úgy-ahogy megtörték a csökönyös ellenállást. Az ellenállás megtörése után, a 23-42 órák ülések után, Gladstone rezümétét adta annak, hogy mi volt a baj, annak is, hogyan keletkezett a baj, és annak is, hogy e bajnak hogyan kell elejét venni. O 1882 február 20-ikán ezt mondta az angol parlamentben: „Két forrásból fakad nálunk Angliában rendszerint a baj gyanánt érzett fennakadása a parlament munkabírásának. Egyik a munkanyag állandó szaporodása és a másik az, hogy a szaporodó munkával szemben csökken a Ház munkabírása.” Azután így folytatta: „Régebben a Ház tagjai erkölcsi kötelezettséget éreztek arra hogy referáljanak a Ház egyetemes hangulatának a vita időtartamának dolgában. Ma ezt a bangulatot egyre kevésbé honorálják. Szinte mindennapos jelenség, hogy tovább szövednek itt az olyan viták, amelyeket a Ház többé nem kíván meghallgatni, még akkor is, ha a Ház közelfogása szerint az egész kérdés már megérett teljesen az eldöntésre és a további tanácskozás a hozandó határozat súlyát nem hogy növein, de határozottan csökkenti is”. (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon.) És így folytatta: „Régebben a Háznak volt vitázáró hatalma, mert módjában volt, hogy a hangulatát elég érthetően kifejezésre juttassa. És ezt a hangulatát a Ház tagjai kivétel nélkül mindig respektálták is. Amde az idők megváltoztak és ma már bizony nem tud a közhangulat minden esetben magának fogamatot szerezni.”

Itt aztán vizsgála azokat az eseteket, amelyekben a Háznak vitázáró erkölcsi hatalma nem tudott fogamatot szerezni, és rájön arra hogy a kisebbség ott is mindig azt mondta Angliában, hogy a nemzet érdekei és a nemzet akarata ő mellette van. Már most ezzel szemben Gladstone kimutatja azt, hogy a parlamentarizmus vagy megáll a többség urami elvének következetes keresztülvitelével vagy pedig a parlamentarizmus egyáltalában nem áll meg, hanem össze-dől. (Igaz! Ugy van! jobboldal.) És Gladstone óvatos ember volt; nem dobálódott frázisokkal, a történelemből vonta le nagy igazságait, és én öök elő-rogom vinni azon nagy történelmi tényeket, melyekből Gladstone ezt merítette. Gladstone azon meggyő-ződést fejezte ki a Ház előtt, hogy mindig, mikor a többség akarata nem tud érvényrejutni, egy sarak-kövtér emelik ki a parlamentarizmusnak s azután így folytatta (olvassa): „Csak egy egészséges elve van a parlamentarizmusnak: az a többség akaratának kell érvényesülnie. Egész parlamenti eljárásunk a multaktól kezdve a mai napig ezen alapul.” Majd felsorol eseteket, hogy 1889-ben a Melbourne-kabinet őt szóval maradt kisebbségben és lemondott, hogy 1863-ban a Lord Russel-kabinet őt szóval maradt kisebbségben és lemondott, hogy 1873-ban Gladstone a közoktatási reformot, Angliának egyik legalapvetőbb, legradikálisabb, társadalmi kibátásiban legfontosabb reformját három szótöbbséggel vitte keresztül, hogy 1841-ben Melbourne egy szótöbbséggel bukott meg, 1832-ben a reform-bill egy szótöbbséggel vált törvényvé. noha Angliának egész politikai szervezetét a legradikálisabbban alakította át, végre 1799-ben a Pitt-kabinet az uniót egy szótöbbséggelmondotta ki. Foalytva ezen adatokat, így szól Gladstone (olvassa): „Bizom benne, hogy a ház mindig becsben fogja tartani szinte azt mondanám, imádni is fogja a szabadszabadságot és ez utóbbi kedvetért ezentul is tűrni fogja a vele fűzött visszaéléseket. De bármily messze-menő és böles legyen is túreme, remélem, nem fogja a túrelmét odáig vinni, hogy a szabadszabadság a törvényhozás legvakosabb vétkévé lajulong, hogy képtelenül tegye a házat nagy hivatása teljesítésére.”

T. Ház! Mi is ezen az oldalon tiszteljük a szabadszabadságot és nem áll az, amit t. barátom ezen az

oldalon nekünk impulált, hogy mi az obstrukciót bizonyos titkos konnivienciával nézzük, mert reméljük, hogy a házassabályok szigorítása fog bekövetkezni. Nem, mi reméljük, hogy lesz a megtérésnek, lesz a magabizáltságnak egy pillanata...

Ugron Gábor: Tessék megkedzeni! Harmadon estendeig hevernek a nemzet jogai! (Nagy zaj.)

Vésszi József: 35 estendőn keresztül önök sohasem reklamáltak azt, amit 1902 október hava óta kívánnak. És ha vétség történt, peccabatur intra et extra muros.

T. Ház! Mi is csak azt mondjuk, azt reméljük, hogy a szabadszabadság korlátozására nem fog kerülni a sor; ne adja isten, hogy rákerüljön a sor; hanem én is azt kell, hogy mondjam, amit minden messze jövőbe tekintő, házaja sorsát bölcsen szíven viselő házaifnak mondania kell, hogy a szabadszabadságnak nem szabad annyira elajulnia, hogy a parlament nyavalyássá legyen tőle. (Hosszantartó, élénk éljenzés és taps jobboldal. A szónokot számosan üdvözlük.)

(Féltreimagyazott szavak.)

Elnök: T. képviselőház! Vázsonyi képviselő ur szót kért félremagyazott szavai értelmének helyreállítására.

Vázsonyi Vilmos: Nagyon rövid időre kérem a t. Ház túrelmét, mert ha t. barátom beszédével annak érdeme szerint kellene foglalkoznom, ez minden-esetre hosszabb időt venne igénybe és én a Ház túrelmét próbára tenni nem kívánom. Kétségtelennek tartom elsősorban annak kijelentését, hogy t. barátom beszédét semmiféle közbeszólással nem zavartam, tehát ha nekem szólt az a kisors és az egyáltalában nem volt helyén; én nem vontam kétségbe t. barátomnak sem jóhiszemű intencióit, sem semmiféle személyes ambícióját vagy mellékelőknak nem tulajdonítottam felszólalását.

Vésszi József: Nem is neki szólt; Kubiknak szólt és Várady Károlynak!

Vázsonyi Vilmos: Sőt mi több, meg vagyok róla győződve és tudom, hogy t. barátomnak demokratikus érzése van legalább annyit, mint az enyém. Csak csodálom, hogy az ő demokratikus érzése mellett olyan jól érzi magát a többség soraiban, mert ha a választói jog tekintetében, mert ha a rendiség végleges eltávolítása tekintetében annyira egyet-érünk, t. barátomnak ezen nézeteit nem ott kellene első Brutusként Tarquinius udvarán szolgálnia, hanem itt az ellenzék kelene ezen elveket hangoztatni, (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) mert különben t. barátom demokratikus érzülete éppen csak arra jó, hogy az egész ország előtt szemmeláthatóvá tegye, hogy ma a szabadelvűpárt milyen konglomerátum, hol t. barátom demokraciája elér a legdrágább, nem közjogi hanem társadalmi konzervativizmus mellett is; az ő demokratikus érzülete legjobban tünteti fel azt hogy a szabadelvűpárt a legkülönbözőbb elemek csoportosulása a hatalom alapján. Én elégtelt meg kellett t. barátomnak adnom. T. képviselőtársam azt mondja, hogy ő nagyon sok dolgot tud hivatkozni, melyek a többség kezdeményezéseiből származnak. Tudom, hogy az egyházpolitikai törvényeket érti, de nagyon jól tudom azt is, hogy ezen kezdeményezés tulajdonképpen eszméileg szintén az ellenzéké, (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Irányi Dániel birtete ezen elveket, meg pedig sokáig a többségnek csendes, gunyos mosolya mellett.

Vésszi József: Deák is 1868-ban!

Szatmári Mór: Leszavazta a szabadelvűpárt igen sokszor!

Vázsonyi Vilmos: Deák hirdette, azonban a többség nem akarta megvalósítani. De elismerem; hogy a többség a szabadelvű egyházpolitika idejében merész elhatározással egy erős akaratú parlamenti párt képét mutatta külsőleg. De azóta nem is tesz egyebet, mint vezekel azon egyetlen érvéért, melyet a szabadelvű egyházpolitikában fejtett ki. Nem hibá-ért nem fogyatkoszásiért, hanem azon önfeléd pillanataért, hogy egyelenegetszer merészkedett igazán szabadelvű lenni; érvényéért vezekel tehát mind a mai napig.

Azt mondja továbbá t. képviselőtársam, hogy a közvélemény nincsen megszervezve; hogy az való, de a mindnyájunknak búne. Nem úgy van!

Elnök (cseuet): Én élvezettel hallgattam t. képviselő ur előbbi hosszú beszédének elms és oáiól megjegyzéseit, s egyenlő szintén élvezettel hallgaltam most is, de kénytelen vagyok a t. képviselő urat figyelemztetni, hogy most csak félreértett szavai értelmének helyreigazítása emén van joga szólni, már pedig én mindaddig hiába kerestem beszédének azon tételét, mely Vésszi József képviselő ur félremagyazása foityán helyreigazításra szorulna. (Helyeslés a jobboldalon.)

Vázsonyi Vilmos: Múltóztassék megengedni, hogy belejazzom ezt a gondolatmenetemet s azzal befejezzem röviden felszólalásomat is. Azért, hogy a közvélemény nincs szervezve az országban, amit állítottam s amit félremagyazott a t. képviselő ur, a felelősséget azokat terhelni, akik az országban a kormányzatot vezették s ezen kormány előtt soha politikai kálkával egyez tendenciát nem tanúsítottak, mint azt, hogy a közvélemény minden nyilvánulásában mozsarba tegyék és összetörjék. (Tetszés a szélsőbaloldalon. Mozgás jobb oldal.)

Szell Kálmán: Én nem tettem!

Vázsonyi Vilmos: Hatéhat a közvélemény megszervezve nem volt ebben az országban, éppen az urakodó pártnak, az urakodó párt sorából kikerült kormányoknak kellett volna azt megtenniük. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Szell Kálmán: Hol vannak a mozsarak, amelyekben én összetörtem a közvéleményt?

Vázsonyi Vilmos: Az én t. barátom sokat foglalkozott azzal, hogy Tisza Kálmánnak 1886-ben megjelent munkájából idéztem. Nagyon helytelenül tulajdonította nekem az az intenció, mintha az őt felve-

teit eszmét követelmén, vagy valami kívánt reformnak állítanám oda. Tisztán csak azért hoztam fel ezt a példát hogy rámutassak arra, hogy Tisza Kálmán már 1865-ben érezte alkotmányunknak bizonyos fogyatékosságát. Azt, hogy mitféle módok vannak, amelyek ezen jogtörvényeket orvosolni fogják, nem vagyok oly merész, hogy így hevenyészve vetném fel egy vita során. En tisztán azért vettem ezt oda, azért idéztem fel Tisza Kálmán ezen gondolatát, hogy rámutassak arra, hogy amit én írtam le, Tisza Kálmán érezte és megértette már 1865-ben. Befejezésül, T. Ház, még csak azt kell megjegyezni, hogy csodálatosnak tartom, hogy a t. képviselő ur ennek a mostan folyó parlamenti vitának szemérem hánnya, hogy nem elég szenvedélyes. Eddig legalább a többség ilyen módon szemrehányást nem tett s azt vártam volna inkább, hogy azt méltóztatik konstatálni és azt méltóztatik megdicsőíteni, mint pártait a parlamentek történetében, hogy hat hónapig tartó vita folyik szakadatlanul, a legnagyobb kitartással, a nélkül, hogy a személyeskedések és szenvedélyeskedések terére ragadtatná magát. Ez a sokat hangzatosított parlamentarizmusnak nagyobb dicsőisége, mint a többségi elv és az a legjobban tanusodik a mellett, hogy az ellenzék ebben a küzdelemben elvi alapon áll. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ami pedig az angol példák illet, kar nekünk egyáltalában angol példákkal összemérni a mi állapotainkat. (Általános helyeslés.) Mert, T. Ház, összemérni ennek az országának állapotát annak az országának állapotával, amelyről Liber francia közjogász azt írja, hogy királyi köztársaság, amelyben a korona csak dírdíja az alkotmányoknak, nem pedig felemelője a nemzet minden jogának. összemérni a magyar parlamentarizmust az angolai, összemérni a magyar pártéletet, ahol soha a többség még alkotmányos módra meg nem bukott, és ahol 1867 óta egy és ugyanazon többség uralkodik az országban, az angolian nem lehet. Egy olyan országban, ahol a pártok uraima váltakozik, ott a többségi elv élehet, virulhat és diadalmaszkodhatik. ahol a többség ma az enyém, holnap másé; de ahol örökkön-örökké, mindig csak egy pártnak a kezében van, ott a többségi elvet respektálni nem lehet, és nem is respektáljuk. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Szólaszra még többen lévén följegyezve, a vitát félbeszakítjuk. Megállapítja a napirendet s az ülést két órára bezárja.

BELFÖLD

A Ház elnöke. A ma reggeli lapok a legkülönbözőbb híreket bocsátottak utnak gróf Apponyi Albert, a képviselőház elnökéről s a volt nemzeti párt tagjairól. Némelyek Apponyi visszavonulásától, mások a volt nemzeti párti konventikulumairól mondtak el történeteket. E hírekkel szemben konstatáljuk, hogy a volt nemzeti párt tagjai ezt a kérdést semmiféle titkos tanácskozáson nem tárgyalták s hogy az Apponyi visszavonulásáról keringő hírek a dolgok mai állásában alaptalanok. E kérdésre vonatkozólag egybeírhat a két dementi is látott napvilágot.

A Politikai Értésítő azt írja: A lapokban különböző híresztelések kerültek forgalomba a volt nemzeti párti konventikulumairól, ultimátumairól, Apponyi lemondásáról, stb. Amint értesülünk, ezek a híresztelések tendenciós alaptalanságok. A volt nemzeti pártiak összeesküvése abban áll, hogy a képviselők egy része a Continentálban ebédel rendszeren és gróf Apponyi Albert is ott ebédel tegnap, minthogy családja elutazott a fővárosból. Ezen az összeesküvő-ebéden különben jelen volt Plósz Sándor igazságügyi miniszter és mások is. Mindenesre ajánlatos, hogy bizonyos tendenciós alarmhíresztelésekkel szemben épp a jelen időben — különös tartózkodással viseltesselek úgy a sajtó, mint a politikai tényezők. Épp így alaptalanok a gróf Andrássy Gyula nevével kapcsolatos híresztelések is, amelyek még a bécsi sajtóig is eljutottak már.

A Budapesti Tudósító jelenti: Mint értesülünk, gróf Apponyi Albert, a képviselőház elnöke ma a pünkösdi ünnepekre Eberhardra utazik, de már szerdán újra visszatér és átveszi az elnökséget. Addig Tallian Béla és Daniel Gábor alelnökök fogják gróf Apponyi Albertet a tanácskozás vezetésében helyettesíteni.

Uj államtitár. A hivatalos lap mai száma jelenti, hogy a király báró Andrássy István miniszteri tanácsosnak a pénzügyminiszter előterjesztésére az államtitkári címet adományozta.

Az új vámtarifa a bizottságban. A képviselőház közgazdasági bizottsága ma délután 6 órákor gróf Andrássy Tivadar elnöklete alatt ülést tartott, melyen átérték a vámtarifa tételeinek tárgyalására. A kormány részéről jelen voltak: Széll Kálmán miniszterelnök, Láng Lajos, Lukács László, Darányi Ignác miniszterek, báró Andrássy államtitkár, Biró, Oláh miniszteri tanácsosok, Vargha Gyula statisztikai hivatali igazgató, Roth osztálytanácsos, Szánthó és báró Skerlecz miniszteri titkárok.

Bedő Albert előadói ismertetése az első csoport tételeit és azokat előadásra ajánlotta.

Weiss Berthold szerint a különbözőzeti vámok

kávénál teánál és kakaónál nem érvényesülnek. Azt látjuk, hogy Magyarország behozatala Fiumén át alig emelkedett és Triestet majdnem egészen elveszi az előnyöket. Kíváncsok volna. Hogy hathatós intézkedések által ezen a helyzeten javítsunk. Csak egy uton érhetjük el ezt, ha elérünk az eddig divott politikától, amely súlyt fektet arra, hogy a behozatalunk és kivitelünk részvénytársaságok által legyen ellátva és azok pénzbeli és más támogatásban részesültesse. Több súlyt helyez a magánöccök működésére ezen a téren és kívánatosnak tartja, hogy ily magánöccök részeshüljenek, amint az más államokban is van, állami támogatással. Indítványozza, hogy a jelentésben a kormány figyelmébe ajánlják Fiume gyarmatúrforgalmának hathatós ápolását és emelését.

Nagy Ferenc érdekesnek tartja Weiss fejtegetéseit, de ha ebben a terjedelemben folytatják a vitát, akkor minden csoportnál új általános vita keletkezik, ami a végletekig elnyújtja a tárgyalást. Egyébként nincs amellett, hogy a finánc-vámokat leszállítsuk, ellenkezőleg azoknak emelését szükségesnek tartja.

Sándor Pál jelzi, hogy megteendő módosításait csak abban az esetben tartja fenn ha Ausztria is módosításokat fog kérni. A kakaó-hüvely vámjának az emelését ajánlja a kormány figyelmébe.

Weiss Berthold fenntartja magának a jogot, hogy az egyes tételeknél gazdasági, ipari és kereskedelmi szempontból szükséges megjegyzéseit tegye. A maga részéről különben igyekszik fog mind a legrovidebbre szabni felszólalását.

Láng Lajos miniszter az egyéni kezdeményezésre nézve megjegyzi, hogy legközelebb bebizonyítja, hogy ebben a tekintetben a szükséges intézkedéseket megteszi különösen Fiumét illetőleg és akként, hogy az egyéni vállalkozást a nagy társaságok ne nyomhassák el. Ami az Adriát illeti, ezzel a társasággal szemben szintén megtesz mindent ami a szerződés keretében tér, sőt sokszor a társaság a maga jóvoltából is tovább megy és enged a kormány kérésének.

Bedő Albert előadói azt hiszi, hogy a jelentésbe való beiktatás felesleges, miután a kormány teljesíti ebbeli kötelezettségeit.

Széll Kálmán miniszterelnök nem helyez nagy súlyt rá, ha ilyen kijelentések történnek, bárha azok nem is ártanak. A miniszterelnök ezután élénk figyelemmel hallgatott megjegyzéseket tett az elhangzott beszédekre.

A füzereknél Nagy Ferenc konstatálja, hogy a narancsbehozatal gyümölcsünk fogyasztására nagy kárral jár. Ezt ajánlja a kormány figye mébe a kereskedelmi szerződés megkötésekor és különösen azt, hogy a narancsbehozatalnak még külön kedvezményeket is adjunk. Széll Kálmán miniszterelnök a megjegyzéseket jogosultaknak tartja de kéri, hogy ne adjon a bizottság határozott direktívákat, még pedig az olasz szerződés megkötésének érdekében. Láng Lajos miniszter utal még arra hogy ez a tarifa már a citrom és narancs között különbséget tesz, ami már jelzi a tendenciát. Neumann Ármán a szállítási kedvezmények megvonását szintén fontosnak tartja.

A cukornál Nagy Ferenc kérdi, hogy a brüsszeli egyezmény által felállított tarifákat teljeszik-e? Lukács László miniszter jelzi, hogy az indoklás a javaslat tételét tartja fenn, természetesen a szerződéses állammakkal az egyezményes tarifa lesz irányadó.

A gabonánál Sándor Pál azt kéri, hogy a Dalmáciának engedélyezett 50.000 q. tengeri és 60.000 q. köles és buza vámmentes behozatalát ejtsük el és e helyett a magyar kormány a vasuti tarifa elegendősével szállítsa a jelzett mennyiséget az osztrák kormányoknak. Többek felszólalása után Darányi Ignác miniszter a dalmáciai kedvezményre megjegyzi, hogy az nagyobb részben tengerre vonatkozik. Rubineknek egy megjegyzésére kijelenti, hogy a rizs tényleg osnái konkurrenciát de legnagyobb részben a szegényebb elem él ezzel és ez méltánylást igényel.

Weiss Berthold arról értesül, hogy Dalmáciában 133 korona tartományi fogyasztási vámost vesznek az után a listát után, amelyet nem ott állítanak elő, hanem bevisznek. Darányi Ignác miniszter kijelenti, hogy erről nem volt tudomása; most tudomásul veszi és ha adatot kap, a kormány megteszi a szükséges lépéseket.

Neumann Ármán annak a véleményének ad kifejezést, hogy ez talán valami helyi adat. Rubinek Gyula Ez tisztán tirolai vámt! Széll Kálmán miniszterelnök szerint a hosszú tárgyalások során erről szó nem volt, és ha erre nézve adat van, kéri annak közlését, hogy a megfelelő intézkedés megtörténhessen.

A vágó- és igazálathozál Nagy Ferenc utal a tetemes német vámemelésre, miután az osztrákok megfelelő nagyobb emelését kérnek, nekünk ez ellen nem lehet kitölgünk.

Darányi Ignác miniszter konstatálja, hogy a tárgyalások a német tarifa-javaslat alapján történtek és utóbb a német törvény kompromisszum után emelte ezeket a tételeket.

Weiss Berthold szerződéseknél a tételek fenntartását kéri.

Rubinek Gyula egy megjegyzésére Darányi miniszter behatóan reflektált az elhangzott felszólalásokra. A legközelebbi ülést június 4-re tűzték ki.

A nőgrádi mandátum. A nőgrádi kerület Kossuth-párti képviselőjelöltje, Károly József most járja be a 32 községből álló választókerületet. Ma Rétvágyon tartott programbeszédet. Károly kisérőjében vannak Kossuth Ferenc, Pap Elek, Lengyel Zoltán, Krassay Ferenc és Papp Zoltán képviselők.

Vidéki küldöttség a Házban. Ma a oszvári kerületből járt egy küldöttség a képviselőházban, hogy a katonai javaslatok elleni kérvényét átadja.

A nagyvásonyi választás. A nagyvásonyi kerületben ma volt a képviselőválasztás, mely tudvalevőleg amiatt vált szükségessé, hogy dr. Ödvy Ferenc kilépve a szabadelvűpártból, mandátumáról is lemondott. Hívei Ödvyt újra felleltették, aki ezúttal pártkonvüli programmal fogadta el a jelöltséget. A függetlenségi párt a szabadelvűpártból történt kilépése miatt nem állított ellene jelöltet, de az utolsó napon Tancos Gyula mégis felleltett ellene a függetlenségi párt elveivel. A szavazás késő délutánig tartott és eredménye az lett, hogy dr. Ödvy Ferencet 380 szótöbbséggel újra országgyűlési képviselőnek választották.

Hajza egy tudós ellen.

— Merénylet a nagyváradi jogakadémián. —

Budapest, május 28.

Nagyváradi társadalmát kinos izgalomban tartja most egy merénylet, melyet a nagyváradi jogakadémia tanári kara intézett egyik legkiválóbb magyar tudósunk ellen, aki csak pár hónap előtt lett tanárrá kinevezve a nagyváradi jogakadémia politikai és közjogi tanszékére, de akinek neve tudományos szociológiai művei révén régen ismert és tisztelt nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is.

A fiatal tudós Somló Bódog, aki talán leghivatottabb művelője a nálunk még teljesen parlagon heverő szociológiai tudománynak. Egyik legbuzgóbb munkása a Társadalomtudományi Társaságnak, amelynek ülésein szokta felolvasni és előadni tudományos nézeteit és eszméit; ezeket a felolvasásokat pedig a társaság által kiadott *Husadik Század* című folyóirat közli egész terjedelmében. Megjelent Somló Bódognak egy önálló műve is *Állami beavatkozás és individualizmus* címen, mely a szociológiával foglalkozó magyar tudósok körében élénk feltűnést keltett csak nemrég.

A Társadalomtudományi Társaságnak március hó 29-én tartott ülésén Somló Bódog *A társadalmi fejlődésről és néhány gyakorlati alkalmazásáról* tartott előadást liberális és radikális szellemben. Az előadás gyönyörű vitát keltett a társaság ülésén és egész terjedelmében megjelent a *Husadik Század* májusi füzetében és innen reprodukálta aztán a magasröptű becses, tanulmányt a *Nagyváradi Napló* című nagyváradi lap is.

A szabadgondolkodósnak és a tudós radikális eszméinek ez a hatalmas megnyilatkozása annyira felbőszítette a nagyváradi jogakadémia maradi tanári karát, hogy siettek konventikulumot tartani és egy tegnap megtartott tanári konferencián elhatározták, hogy felírnak *Wlassics* Gyula kultuszminiszterhez Somló Bódog tanártársuk ellen és megvádolják, hogy mivel a Társadalomtudományi Társaságban tartott előadása *antimonarchikus, vallásellenes eszméket tartalmaz és a mai társadalmi rend felforgatásának szükségét hirdeti*, a legerélyesebb megtorlásban részesítse Somló Bódogot a kultuszminiszter és a katolikus alapokból fenntartott kir. jogakadémia tanári állásától függesztse fel.

Somló Bódog inkriminált tudományos cikkének lényegét a következőkben foglaljuk össze:

Minden eddigi társadalombírcselet azon bukott meg, hogy többé-kevésbé statikusnak fogta fel a társadalmat, nem dinamikusnak. Már pedig a társadalmat, amely a természetnek legrohamosabban fejlődő része, kizárólag csak fejlődéstaniak lehet helyesen felfogni. Nyilvánvaló, hogy a fejlődés alapvető tényének telismerése nélkül a tünemények más köreire nézve is hibákat kell elkövetnünk, de ezek a hibák semilyen téren sem oly óriások, mint a társadalomtudomány téren. A tünemények más téren aránylag sokkal lassabb fejlődésnek vannak alávetve, az élet nem cöl ról oly hirtelen a statikus megállapított helytelenségére.

A fejlett társadalmakra vonatkozólag azonban — a társadalomtudomány esakis ilyenekben fejlődik — fejlődés oly jelentékeny tényező, hogy annak elhanyagolása mellett az egész tudomány lehetetlenséggé válik. Az élet csakhamar rácsafol az olyan synthesire, amely nem veszi fel a fejlődés tényét is. A fejlődés elve az egyedüli elv, melyet nem haladhat túl semmiféle fejlődés.

Íme, az örök harc nagy oka e pár sorban. És Spencerrel szemben, részben a marxizmussal szemben odaállítja Somló Bódog a nagy igazságot, hogy eszményi, kijavult és megállapodott társadalom sohse lesz s a mostani küszöbön álló társadalmi alakulás is nem betetőző s nem utolsó, csak fejlesztő, javító: egy a sok közül. Am a

fejlődésnek mindig gátat állít az uralkodó társadalom. Törvénykönyv, szurony, iskola stb. mind a haladás gátja. A büntető-törvénykönyvről így a többek között Somló:

A büntető-törvénykönyvek a fennálló jogrendet olyan barbár védelemben részesítik, mintha ma is még a stagnáló társadalomról szóló koncepció urálna a lélek állanánk.

Így a bennünket első sorban érdeklő magyar büntető-törvénykönyv és más törvényeink is abba a súlyos hibába esnek, hogy a fennálló jogrendet a törvényesítő változatú törekvések ellen is védelemben részesíteni szükségesnek látják. Vagyis egyszerűen büntetnek minősítik azt a törekvést, amely a fennálló jog bizonyos intézményeinek megváltoztatására irányul. A btkv. 172. §-a szerint két évig terjedhető államfogházal és 1000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntendő, aki valamely osztályt, nemzetiséget vagy hitfelekezetet gyűlöletre izgat a nemisék ellen, ugyancsak az is, aki a tulajdon, vagy a házasság jogintézménye ellen izgat. A jog megváltoztatására való törekvéseknek csak egyik és kevésbé hathatós eszköze a tudós értekezése. Minden komoly változtatási szándéknak nélkülözhetetlen jegyvere, az izgatás és amidőn a törvény bizonyos törekvéseket megfoszt éppen ettől a jegyveről, akkor valóban azt akarja elérni, hogy a jog bizonyos részei soha meg ne változhassanak.

A házasság és a tulajdon intézményére vonatkozólag a törvény legalább nyíltan színt vall és oly ártatlan természetességgel mondja ki a kétévi államfogházal mindazokra, akik ezen intézmények ellen izgatnak, mintha magától értetődő dolog volna, hogy ez a két intézmény kivétel az általános fejlődés törvénye alól. Sokal fariszesebb a törvénynek az a része, amely az osztály- és hitfelekezetek elleni izgatásról szól. Hogy az osztály ellen való izgatás tilalma mit jelent, azt könnyen elképzelheti mindenki, aki előtt nem ismeretlen Marxnak az a világraszóló szociológiai tettezése, hogy a társadalmi fejlődés az osztályharc formájában folyik le. Az osztályelleni izgatás tilalma tehát mindenekelőtt az uralkodó osztályok védelmére jelenti a fejlődés ellen. Mégint azzal a koncepcióval találkozunk, hogy az uralkodó osztály uralmán belül eszközölhető aprócskó lépésekkel mellett szabad izgatni, csak az osztályok uralmát érintő nagy, alapvető átalakulásokra nem szabad törekedni. Katonai perrendtartás, bűnfelelő cselédpénztár és az újabb időben annyira becsületes szociálpolitika apróságai mellett szabad oly vadul izgatni, ahogyan csak tetszik. Milyint azonban az uralkodó osztály érdekeit, melyekben érintő átalakulásokról van szó, a szociális reformer vagy izgató rögtön arra a szűk megyére szorol, amely a szabad életet az államfogházaltól elválasztja.

Az iskolák persze, hogy a reakciót szolgálják. Erről a többek között így ír Somló:

Ott van az egész történelemtanítás borzalmas-sága. Tülfünk távol eső időknek szükségképpen tökéletlenségét, elmaradottságát, tudatlanságát és alacsony-ságát nem mutatják be és nem nevezik meg a maguk igazi nevén, hanem egy hazug dícsőítés látványában szeretik meg a fogékonylelkű gyermekekkel. Az egész történelemtanítás a konzervativizmus szolgálatában áll még. Abbejett, hogy a történelmi korszakokat, mint a fejletlenről a fejlettebbre való szükségképpen átmeneteket és lépésofokokat tünteték fel, mint a megváltozott körkörükhöz való társadalmi alkalmazkodás egyes fázisait; abbejett, hogy a gyermeket az emberi boldogságnak arra a hatványozására figyelmeztetnek, amely egy alkalmatlanná vált intézmény lemondásának nyomában jár, abbejett, hogy a haladást és a fejlődést igyekszik a történelemtanítás révén érzelmi elemekkel támogatni: mindig csak a maradásra esztétikáját és morálját látjuk, az elmaradottságnak idealizálását. Csaknem minden irodalom-történetész hivatalos racionárius, aki régi lomnak dícsőiséget zeng. Egyáltalában az iskola a szomorúságnak kitályozatlan forrása minden evolucionista lélekre nézve. Csaknem teljesen elmulasztja azt a feladatot, hogy a figyelmet előre, a reményteljes jövőre irányítsa, hanem kizárólag visszafelé fordítja. De a szociális evolúció tanai iránti érzéketlenséget legjobban az a lassúság illusztrálja, amelylyel a tudomány vívmányai és egyáltalában új eszmék az iskolába beférkőzni tudnak. Szinte vérlázító gondolat, hogy a tanulás keserves munkáját túlnyomó részben oly dolgok megtanulására fordítjuk, amelyek már nem igazak.

Nagy része van ebben az elfáradtak, öregkedésnek az iskolában és másutt is. A szenilis konzervativizmus már fiziológiai okból sem képes az új eszmék befogadására. Az öreg, konzervatív tanítók a harmadik generációba átöröklötték a maguk szenilis konzervativizmusát.

Az állami igazgatás csaknem minden részében szinte még nagyobb tervszerűséggel, mint a tanügy-nél, rendszerint már koruk mögött elmaradt emberek jutnak vezérszerepre. Az emberek megvalogatásánál pedig nemhogy a kellő haladóképeségére és a szellem erejéttségére, irisségére volnának tekintettel, hanem éppen ellenkezőleg, az ilyen, a kormányzásra, a vezetésre teremtett emberek érvényesülésének ezer akadályai van, úgy hogy éppen az ellenkező irányban történik tervszerű kiválasztás. Vagyis egészen tervszerűen a legkevésbé bátrak az újításra, a haladásra a legkevésbé tehetséggel és hajlandósággal bírók kerülnek a hivatalokba, ott megint csak rendszerint a legmegbizhatóbb elemek, vagyis a mi szempontunk szerint a legkevésbé hasznavevők érvényesülnek, de vezető állásba, befolyásba, döntő szerephez még ezek is rendszerint csak akkor jutnak, amikor konzervatív hajlandóságaik már fiziológia is

oly keményen kövöltek, hogy a hajlíthatóság lehetőségétől sem kell náuk tartani.

Az öregedésnek és az öregedésben rejlő konzervatív tényezőnek ez a tulbecsülése valóságos barbár hagyomány, amely a fejlődésnek ama korai szakaira utal vissza, amikor az emberi civilizáció legelső csiréinek minden áron való megóvása volt a feladat. Ha a mi korunkról igaz, hogy a holtak nagyobb mértékben kormányoznak, mint az élők, akkor erről a korról elmondhatjuk, hogy kizárólag a holtak kormányoztak.

Ez a kor a tekintély kor, az öreg kor. Ebben az időben fejlődnek ki a tiszteletnek, a kegyeletnek azok a misztikus érzelmei, amelyek az öreges-éget körülveszik és amelyek, mint annyi sok más részben talán fizikailag, részben kulturálisan átöröklött érzelmeszókák belemérednek a mi megváltozott létfeltételeinkbe, mint értelmüket és jelentőségüket veszítet survivalak, ósmaradványok, egy élő szociális muzeumot alkotva azok számára, akik az őket körül-ölelő intézményekről le tudják olvasni az avatatlanszemeknek láthatatlan hieroglifikát.

És nagyon helyesen jegyzi meg Somló, az a legborzasztóbb, hogy az oktatás elég jelenté-keny részben oly papok kezében van, akik minden új igazság fényét csak több ezer éves tanítások prizmáján megtörve engedik tanítványaik szemébe jutni.

Hatalmasan szól Somló azokhoz a gyávák-hoz és impotensekhez, kik talán tudnak gondolkozni a mégis beletörődnek a lévő dolgokba s bölcs rendszert építenek a maguk konzervativizmu-sából s nagyképtű igazságokat mondanak ama bizonyos megfontolva haladásról.

Mindaddig ugyanis, amíg nem ismerünk, nem tudunk magunknak megkonstruálni valamely fennálló berendezésnél jobb, célszerűbb berendezést, addig azt amugy is kénytelenek vagyunk megtartani s evégből nincsen szükség semmiféle konzervativizmusra. Mibe-lyt azonban bármely ponton felismertük a haladás lehetőségét észrevettük a célszerű változtatás módját, akkor azonnal teljes erőnkkel erre a változtatásra kell törekednünk. Ilyenkor tehát a konzervativizmusra nemcsak szükség nincsen, hanem az egyenesen káros. Mindig csak a haladásra, a fejlődésre kell töreked-nünk, mindig csak azokat az érzelmeinket kell ápolni, amelyek erre a munkára képesítettek. A meglevőhöz ragaszkodni, annak valami szentséget tulajdonítani, mindig tudománytalan, sőt egyenesen barbár koncepció.

Ez az az államfelforgató, vallás, monárkia és társadalmi rend ellen izgató cikk, illetve annak rövid kivonata, amelyet inkriminált a nagyváradi jogakadémia tanári kara s amelyben azt követelik most a kultuszminiszteről, hogy Somló Bódognak, mint afféle közveszélyes forradalmárt, tanári állásából azonnal csapja el.

A nagyváradi jogakadémia tanári karának ez a középkori felfogásra való határozata kinos feltűnést és nagy felháborodást keltett Nagy-váradi liberális polgársága körében. A taná-rak közül ketten, dr. Ágoston Péter és dr. Magyar Gyéza a határozat ellen szavaztak és védelmére keltek Somló Bódognak. E két szava-zat ellenében öt tanár, névszerint dr. Boszky Alajos, dr. Molnár Imre, dr. Persz Adolf, dr. Ho-ványi Gyula és dr. Bolesányi Hugó meghozták a famózus határozatot, amelyet felterjesztenek most a kultuszminiszterhez. Ennek ellenében dr. Ágoston Péter és dr. Magyar Gyéza külvilágményt terjesztenek ez ügyben a kultuszminiszter elé, akinek döntését érthető érdeklődéssel fogják most várni nemcsak Nagyváradon, hanem az egész országban.

A közvélemény megmozdulása.

Budapest, május 27.

Nyitra vármegye törvényhatóságának mai közgyűlése rendkívüli érdeklődés mellett folyt le. Napirenden a képviselőházi ellenzék obstrukciója ellen benyújtott indítvány volt. A megyei szabadalvúpart egyértelműleg és tüntetően sorakozott amaz indítvány mellé, amelyet Szulovszky Gusztáv pártelnök nyújtott be és mely elítéli az ellenzék obstrukcióját és teljes bizalmat fejezi ki Széll Kálmán és kormányá iránt. A megyei ellenzék által provokált vitában a szabad-élvű közgyűlési tagok nagy többség mellett foglaltak állást a kormány védelmére és az obstrukciót eltiltó kijelentések viharos helyesléssel találkoztak. Felűnést keltett Ajtós Horváth Dező néppárti képviselő felszólalása, aki élesen tiltálta az obstrukciót és kijelentette, hogy Széll Kálmán miniszterelnök iránt mi-helyt a törvényes rend helyreállítása neki sikerül, bizalmát fogja nyilvánítani. Amelyet különben a nemzet részéről eddig is megérdemelt. Közel négy órá-n át tartott vita után, amelyet a megyei ellenzék hasz-talan erőlködött botrányossá tenni, a meggyűlés 145 szavazattal 26 ellenében eljogadta Szulovszky indít-ványát.

Nyitra vármegye szabadalvúpartja a következő táv-iratot intézte Széll Kálmán miniszterelnökhöz:

Nyitra vármegye szabadalvúpartjának újraszerve-zése valamennyi körülbelül befejezést nyervén, újja-szervezett pártunk összessége ma a vármegye köz-pontjában alakulóértekezletre gyűlt egybe. A párt újraszülése és megszilárdulása felett ez alkalommal érzett örömlünket nagy mértékben fokozza azon bizs-ke tudat, hogy nagymértékűnek a törvény, alkotmány és nemzeti közérdek feltétlen tiszteletétől áthatott kor-mányzat alá pártunk irányzata megbecsülhetel-en erkölcsi tartalommal gazdagodott és midőn nagy-méltóságodat ezen értekezletünkben a legteljesebb ragaszkodás és osztatlan tisztelet érzelmeivel üdvö-zöljük egyuttal az igazság diadalába vetett rendűlet-ben bizalommal emlékeztünk meg azon előjában és eszközeiben egyaránt nemes, ideális küzdelemről, melyet nagyméltóságod az egységes szabadalvúpart élén népkiviseleti alkotmányunk alapelvei és a nem-zet igaz érdekei védelmében államfűrői bölcsességgel és hősi kiatartással folytat. Szulovszky Gusztáv párt-eelnök.

Széll Kálmán miniszterelnök Szulovszky párt-eelnökhöz a következő távirati választ küldötte:

Élénk örömmel és benső megelégedéssel vettem a nyitra vármegyei szabadalvúpart nevében hozzám intézett megleghangú és ha affias lelkesedéstől áthatott üdvözlő táviratát. Örömmel látom abból, hogy a nagy-ságod vezetés alatt álló párt kormányzati politiká-nak nemcsak általános elveit osztja, de teljesen át van hatva annak benső irányától és intencióitól, amelyek hazánk összes jogosult érdekeinek előmozdítására, a szabad alkotmányos, parlamentaris kormányzás telé-telének tenntartására és megvédésére irányulnak.

Hazafias lekesedésekükből és személyemhez és politikámhoz való rendűletlen ragaszkodásukból erőt meritek a további küzdelemre.

Széll.

Kassa város törvényhatósági bizottsága Péchy Zsigmond főispán elnöke alatt Éder Ödön volt or-szágyűlési képviselő indítványára a következő javas-latot emelte határozattá:

Kassa sz. kir. város törvényhatósági bizottságá-nak közgyűlése aggodalommal szemlélte a magyar képviselőházban előállított paramenti helyzetet, mert a költségvetési, illetőleg a felhalmozási törvény hiánya miatt előálló törvényenkívüli állapot veszélyesnek tartja nemcsak az ország anyagi érdekére, de alkot-mányára is, ennél fogva fenntartván ez alkalommal is a katonai törvényjavaslattal szemben a képvise-lőházhoz március 30-án intézett feliratban elfoglalt álláspontját és az abban előterjesztett kérelmet, feliratot intéz a képviselőházzal, azzal a kérelemmel, hogy a törvé-nyenkívüli állapot mielőbb megszüntetni és a kor-mányzat törvényességének folytonosságát helyreállít-sani méltóztassék.

Az indítvány benyújtása után némi vita kelet-kezett. Koráth Ferenc annak az aggodalomnak az kifejezést, hogy az indítványnak határozattá való emelésével trójai falovat csempésznék a várba, amely-ben benne rejtőzik Széll Kálmán miniszterelnök iránti bizalom. Az indítványozó Éder felvilágosítva szóno-kozt, hogy itt nem a párt iri el, mert különben az máshangy volna; itt egyszerűen arról van szó, hogy a közgyűlés nyíltan aggodalmának az kifejezést a képviselőházban uralkodó állapotok felett. E kijelentés után szavazás nélkül egyhangulag fogadták el Éder indítványát.

Sopronból táviratozzák: A város köztörvényható-ságának ma rendkívüli zajos lefolyású közgyűlése volt. Dr. Sallásy Márton és több liberális társa indít-ványt terjesztettek a közgyűlés elé, hogy hogy a kép-viseelőházhoz intézendő feliratban illelje el a köztör-vényhatóság a parlamenti obstrukciót és kérje a kép-viseelőház normalis tárgyalási rendjének visszaállítását. Ezzel szemben a radikálisok és függetlenségek oly fel-irat küldésére tettek indítványt, hogy a kormány az unjonclására emelésére vonatkozó javaslatot vegye le a napirendről, mert szerintük ez az oka az obstruk-cióknak.

Első szócnok ifj. dr. Schvarcz Miklós volt, aki ajánlotta a liberálisok indítványának elfogadását. A liberális indítvány ellen Kovács Mihály ügyvéd és Zsombor Géza bizottsági tagok beszéltek. Mindkét ellenzéki szócnok beszéde azt a benyomást keltette, hogy obstrukcióval akarják meggátolni a szabad-élvűek feliratát. Az előzők gróf Szechenyi Emil főispán többször megintette a szócnokokat, hogy ne térjenek el a tárgytól, és mert Zsombor bizottsági tag ennek dacára akadékoskodott, megvonta tőle a szót. Mikor harmadszori figyelmeztetése a főispánnak eredmény-telen maradt és az ellenzéki képviselők zajongásokat, majd lármájukat abban hagyni nem akarják és dr. Sallásy Mártont beszéde elmondásában megakad-lyozták, 12 képviselő írásban kérte a vita berekesz-tését. A főispán elrendelte a szavazást és 78 szava-zattal 34 ellen kimondta a köztörvényhatóság, hogy Sallásy és társai indítványát eljogadja. Az ellenzék külön javaslata felett napirendre tértek.

Turóc-Szent-Mártonból jelentik: Turóc vármegye köztörvényhatóságához Beniczky alispán indítványt nyújtott be, mely a képviselőházban folyó obstrukciót eltilti és a kormánynak bizalmat szavaz. A köztör-vényhatóság az obstrukciót eltiltó indítványt egyhan-gulag, a bizalmi nyilatkozatot a nemzetiségek által beadott 7 szavazat ellen elfogadta.

Arvavármegye törvényhatósági bizottsága, mint Alsó-Kubinyi táviratozók, Kubinyi Árpád és még 53 bizottsági tag indítványára kimondotta, hogy a képviselőház kisebbségének erőszakos magatartását hazafias aggodalommal nézi és hogy obstrukcióját elítéli. A közgyűlés egyuttal Széll Kálmán miniszterelnöknek és a kormány tagjainak személye és működése iránt teljesen bizalmát fejezte ki, méltányolva, hogy az ország kormányzatát a saját felelősségükre a jelen nehéz viszonyok közt is folytatni képesek.

Komáromvármegye törvényhatósága gróf Esterházy Ferenc belső titkos tanácsos és társai a következő indítványt terjesztették be:

Komáromvármegye, mely mindig hű öre volt az alkotmányos szabadságnak, tántoríthatlan hűséggel ragaszkodik önalkotmányunkhoz és hazafias aggodalommal szemléli a káros, az alkotmányos kormányzatot veszélyeztető parlamentáris helyzetet, mely a magyar országyűlésen éppen akkor állott be, midőn az ország nagy érdekeit közvetlenül mérlyen érintő közgazdasági kérdések és eladatok egész sorozata vár elintézésre. E kérdések egyetlen sürgős megoldása csak a rendes parlamenti viszonyok mellett remélhető; ezért Komáromvármegye közönsége, midőn a rendkívül komoly és súlyos helyzet feletti hazafias aggodalmának kifejezését ad, egyszersmind felirat intézését határozza el a kormányhoz és a képviselőházhoz, bízva minden alkotmányos tényezőben, hogy higgadt megfontolással utat és módot fog találni arra nézve, hogy a jelenlegi átalatlan állapot megszüntetésével a képviselőház tanácskozáisaiban hasznos munka terére való lépést lehetővé fogja tenni és az ország ügyeinek vitélében a teljes alkotmányos állapotot helyre fogja állítani.

Az indítvány ellen Ghyczy Elemér földbirtokos szólalt fel. Erre az előzőlő főispán elrendelte a szavazást és a közönség a törvényhatóság 104 szavazattal 23 ellen a benyújtott indítványt elfogadta.

Eddig a következő vármegyék és városok hoztak határozatokat az obstrukció ellen s juttatták azokat az illetékes helyekre:

Vármegyék: Árva, Bács-Bodrog, Baranya, Bars, Bihar, Borsod, Csongrád, Esztergom, Fogaras, Gömör, Maros-Torda, Nógrád, Nyitra, Pozsony, Sáros, Somogy, Sopron, Szolnok-Doboka, Temes, Tolna, Torontál, Torda-Aranyos, Trencsén, Turóc, Ugocsa, Udvarhely, Vas, Verőce, Krassó-Szörény, Zólyom és Zemplén.

Városok: Győr, Kassa, Komárom, Késmárk, Pozsony, Sopron, Szolnok, Temesvár és Zombor.

A beruházási javaslat.

Budapest, május 28.

A képviselőház mai ülésének elején Lukács László pénzügyminiszter a szabadelvű pártok közösen beterjesztette a **beruházásról szóló javaslatot**. Az egész ország várja a javaslatot, az ellenzék is sürűn hangoztatta a beterjesztés szükségét: nos, a javaslat mától fogva a t. Ház asztalán fekszik. A bizottságok késégtelenül gyorsan le fogják tárgyalni s mincs egyébre szükség, csak szedje fel az ellenzék a normális munka útjára rakott torlaszokat: akkor a törvényhozás elintézi ezt a régen várt és az egész országra nézve egyetlen szükséges javaslatot is.

A beruházásokról szóló javaslat egész terjedelmében így hangzik:

Törvényjavaslat

a magyar királyi államvasutak hálózatának kibővítéséről, vasuti és más beruházásokról, valamint a szükséges költségek engedélyezéséről.

I. FEJEZET.

A magyar királyi államvasutak hálózatának kibővítéséről és más vasuti beruházásokról.

1. §. Felhatalmazatik a kormány, hogy az ungvölgyi helyi érdekű vasut Nagyberezna állomásától az Ung folyó völgyében Szatvánáig az Úszok melletti magyar-gács határszélig vezetőnek pózmozdonyú vasuti vonalat, a magyar királyi államvasutak Érsekújvári és Komárom, illetőleg Baja és Báltaszék állomásait egymással a Duna áthidalásával összekötő vasuti vonalat és az ezekkel a vonalakal kapcsolatos Dunahidakat, továbbá az 1893. évi VII. törvénycikkkel engedélyezett székei vasuti hálózat szász-régen-déai részvonatát államköltséggel kiépítse, végül a székei vasuti hálózat déda-mádai vasutának építési munkáit megkezdhesse és pedig oly módon, hogy a fenti vasuti vonalak államköltséggel leendő kiépítéséhez az összes érdekelt-ségi hozzájárulásokat is felhasználhassa, anélkül, hogy az érdekeltiségek hozzájárulásai címén az állammal szemközt bámi igényt támaszthatnának.

2. §. Felhatalmazatik továbbá a kormány, hogy az ungvölgyi helyi érdekű vasut vonalát az 1880. évi XXXI. és az 1888. évi IV. törvénycikk alapján az állam részére megválthassa és vagy az ungvölgyi helyi érdekű vasut részvénytársasággal a társasági vonalak állami kezelésbe vétele iránt, avagy végül az államköltséggel építendő nagyberezna-határszéi vasutak az ungvölgyi helyi érdekű vasut üzemke-lésébe leendő átadása iránt megállapodásokat léte-sítsen.

Az ungvölgyi helyi érdekű vasut vonalának másodrangú főpályává való átalakítása iránt állami meg-váltás esetén államköltséggel, a főnőbb meghatározott

többi esetben a társasággal létesítendő megállapodá-sok után intézkedés teendő.

A jelen §-ban adott felhatalmazás mikénti vég-rehajtásáról a törvényhozásnak jelentés teendő.

3. §. Felhatalmazatik továbbá a kormány, hogy a székei vasuti hálózat szász-régen-déai részvona-lának építésével kapcsolatban a marosvásárhely-szászrégeni helyi érdekű vasutat az 1880. évi XXXI. és az 1889. évi IV. törvénycikk alapján az állam ré-szére megválthassa.

4. §. A nagyberezna-határszéi vonal és a szé-kei vasutak megépítendő vonalai a másodrangú fő-pályák szabványai szerint lesznek megépítendő és berendezendő s ugyanily módon lesznek e vonalak-nak hálmozott pályái is átalakítandók.

Az Érsekújvár-komáromi és baja-báltaszéki vasutvonalak és Duna-hidak az elsőrangú főpályák szabványai szerint építendő és rendezendő be.

5. §. Felhatalmazatik továbbá a kormány, hogy az előző 1. és 2. §-okban megállapított építkezése-kek egyidejűleg a magyar királyi államvasutak csap-ungvári vonalának másodrangú főpályává leendő átépítése, valamint a csap-nyiregyházi és csaba-nagyvárad vonalak teljesítőképességének emelése céljából szükséges kiegészítési munkákat végre-hajtsa.

6. §. Felhatalmazatik végül a kormány, hogy a jelen törvény 1. §-a szerint Nagybereznaól az Úszok melletti magyar-gács határig építendő vasutvonálnak az osztrák területen Turján és Szamoboron át Lem-bergig tervezett állami vasuhoz való csatlakozása, valamint az ezzel összefüggő üzleti és forgalmi kér-deések rendezése iránt a birodalmi tanácsban képví-selt királyságok és országok kormányával megfelelő megállapodásokat létesítsen.

7. §. Az előző szakaszokban, valamint az alább meghatározott építkezésekre, átalakításokra és kiegé-szítésekre mindössze 117,419,000 korona hitel enge-délyeztetik a következő cimeken:

1. A nagyberezna-ország-határszéi vonal meg-építésére és felszerelésére. a csap-ungvári államvasuti vonalnak másodrangú főpályává leendő átalakítására, végül a nyiregyháza-csapi és csaba-nagyvárad állam-vasuti vonalak teljesítőképességének fokozására ösz-szesen 25 533,000 korona.

2. A székei vasutak szász-régen-déai rész-vonalának kiépítésére, a marosvásárhely-szászrégeni helyiérdekű vasuti vonal megválthására és a székei vasuti hálózat déda-mádai vasutának építési munká-latainak megindítására mindössze 6 786,000 korona.

3. A galánta-zsolnai államvasuti vonalon fekte-tendő második vágányra 18 000,000 korona.

4. Az Érsekújvár-komáromi elsőrangú államvas-uti fővonala és Duna-híd megépítésére 13 400 000 K.

5. A baja-báltaszéki elsőrangú államvasuti fő-vonal és Duna-híd építésére 7,000 000 K.

6. A fumei kikötőnek vasuti berendezésekkel leendő kiegészítésére 5,200,000 K.

7. Bród, Csaba, Nagyvárad és Zágráb állomások bővítésére 2 400,000 K.

8. Egyes állomások teljesítőképességének foko-zására 5,000,000 K.

9. Mezőnyok beszerzésére a m. kir. államvas-utak hálózatán 7,000,000 K., végül

10. az 1897. évi XXX. törvénycikkkel engedélye-zett államvasuti beruházások befejezésére és hasz-nosítására, valamint egyes elmaradt sürgős munká-latokra 27,100,000 K.

A fönnebbi 117,419,000 K. összhitelen felül to-vábbi 4,080,000 K., az ungvölgyi h. é. vasut állami megválthására és 2 500,000 K., a helyiérdekű vasut vonalának másodrangú főpályává való átalakítására vehető igénybe, ha a jelen törvény 2. §-ában meg-állapított felhatalmazások fogantatásánál ezeknek az intézkedéseknek szüksége felmerül.

Vizsont a fentebb engedélyezett hitelek az 1. §-ban foglalt rendelkezés értelmében felhasználandó érdekeltségi hozzájárulások erejéig apasztandók.

II. FEJEZET.

Más beruházásokról.

8. §. A jelen törvény I. fejezetében megállapi-tottakon felül a következő beruházások fogantatása elrendeltetik és azok céljaira az alább megnevezett hitelösszegek engedélyeztetnek:

1. a belügyi tárca körében:

a) a minisztérium elhelyezésére szolgáló köz-ponti épület emelésére 3,200,000 K.;
b) egy kolonialis rendszert állami elmegyógy-íntézet létesítésére 2,000,000 K.;
c) a pozsonyi állami kórház kibővítésére 300,000 korona;

d) a nagykállói állami elmegyógyintézet kibő-vítésére 160,000 K.;

e) a nagyzebeni állami elmegyógyintézet kibő-vítésére 300,000 K.;

f) állami gyermek-szanatóriumok létesítésére 800,000 K.;

g) az ő felsége a király védnöksége alatt álló, szegénysorsú tudóbegek szanatórium-egyesülete ré-szére a fogházi és tolonchazi alapló adott kamat-mentes kölcsönnek és alap javára való megtérítésére 500,000 K.

h) egy állami kórháznak Budapesten tüdővész-es betegek részére való építésére 800,000 K.;

i) a marosvásárhelyi állami kórháznak újjaép-ítésére 600,000 K.;

j) a székesfehérvári állami rendőrség főkapitány-ságának elhelyezésére szolgáló épület megszerzésére, az ezzel kapcsolatos átalakítási és tartozási munká-latokra és felszerelésre 1,320,000 K.

2. a pénzügyi tárca körében:

a) építkezésekre a dohányjövédéknél 6,520,000 korona;

b) főbányászati beruházásokra 2,106,000 K.;

c) az állami vasgyárak berendezéseinek tökéle-sítésére és kiegészítésére 14,000,000 K.;

3. a kereskedelmi tárca körében:

a) a hidak építésére és átépítésére állami köz-utakon 7,500,000 K.;

b) a fumei kikötő bővítésére és egy új üzr-dokk beszerzésére 5,500,000 K.;

c) törvényhatósági közutak kiépítésére (9. §) 28,680,000 K.;

4. a földművelésügyi tárca körében:

a) a Temes-Bégyölgy ármentesítési munkálatai-hoz az 1902. évi XXII. törvénycikk 2. §-a szerint az államkincstár által fedezendő hozzájárulása 4,900,000 K. (1902. évi XXII. törvénycikk 9. §-a) és a Bégy-csatornának Nagybecskerekőli Temesvár hajózhátórá-tételére 3,722,000 K., összesen 8,622,000 K.;

b) némely város árvédelme szempontjából szük-séges szabályozási és partbiztosítási munkálatokra, valamint egyes túrsulatok segélyezésére 4,600,000 K.;

c) állami kezelésre a tannal álló folyók szabályo-zására, valamint vízmosások megkötésére 2,000,000 K.;

d) teli kikötők és rakodpartok létesítésére 2,000,000 K.;

e) a soroksári Dunag rendezésére és hajózhá-tórá tételére 5,000,000 K.;

f) a Drávnánk Barostól Gyékényesig való sza-bályozására 1,000,000 K.;

g) a Szávánk a torkollattól Caprakig való sza-bályozására 1,000,000 K.;

h) a szarvasmarhatenyésztési alap gyarapítására 2,000,000 K.;

i) erdei vasutak építésére 1,750,000 K.;

j) a gazdasági szakoktatási intézményeknél szük-séges új építkezésekre, valamint ingatlanok vásárlá-sára 760,000 K.;

k) az országos közgazdasági alap gyarapítására és az állampénzügyi készletek szemközt fennálló tartozásának kiegyenlítésére 15,000,000 K.;

5. a vallás- és közoktatási tárca körében:

a) a minisztérium elhelyezésére szolgáló épület emelésére 300,000 K.;

b) a budapesti királyi egyetem orvosi kara mellett létesítendő egyetemi közkórház építésére 5,000,000 K.;

c) a kolozsvári Karolina országos kórház tele-pén a ácsal, üdülők és tüdővész-esek pavillónjának építésére 300,000 K.;

d) az országos színművészeti akadémia elhelye-zésére szolgáló épület megszerzésére 1,000,000 K.;

6. az igazságügyi tárca körében:

a) a minisztérium elhelyezésére szolgáló épület emelésére 3,500,000 K.;

b) törvénykezési és jogházipítkezésekre 7,400,000 korona.

9. §. A kereskedelemügyi miniszter a pénzügy-miniszterrel egyetértőleg megállapítja a törvényhatósá-goknak az 1890. évi I. törvénycikk 10. §-a szerint hozott határozatait alapján azokat a törvényhatósági utakat, amelyek a 8. §-szint e célra engedélye-zett hitel igénybevételel kiépíthetők, valamint az a mérték, amelyben ez a hitel az egyes törvény-hatóságok utahálózatok céljaira fordítandó, nemkülön-ben azt a sorrendet, amelyben az egyes utak kiép-ítendő.

A 8. §-szint engedélyezett hitel azonban csak oly törvényhatóságok utjaira fordítható, amelyekben:

a) az 1890. évi I. törvénycikk 23. §-a alapján kivethető törvényhatósági utadósszázalék legalább 10 százalékan van megállapítva, és

b) amely törvényhatóságok elhatározzák, hogy utahálózatuk fenntartására szükség esetén az utadó-százalékok 13 százaléki telemelek. A törvényhatósá-gok ebbeli határozatait a kereskedelemügyi és pénz-ügyi miniszterek jóváhagyásával jogerősekké válnak.

A jelen törvény alapján építendő utak épíre-s körül összes intézkedéseket a kereskedelemügyi miniszter magának fenntarthatja.

III. FEJEZET.

Pénzügyi határozatok. Eltelbeléptetési intézkedés.

10. §. Az 1903. év végéig terjedő időre a jelen törvény I. és II. fejezetében meghatározott összes szükségletből 29 936 000 K. hitel engedélyeztetik.

Az ebből a hitelből az egyes munkálatokra eső részeket a kormány rendelti uton állapítja meg.

A kormányelnök a felsorolt munkálatok végre-hajtása és beszerzése fogantatására érdekében eddig tett intézkedései és a fönnebb megállapított hitel ke-re-tén belüli eszközölt kiadásai ezenell jóváhagyatnak.

11. §. Az 1903. évet követő időszak további évei-ben végrehajtandó munkálatok és beszerzéses idő-és sorrendjét az illető miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg állapítja meg és a törvényhozásnak a mindenkor költségvetés benyújtása alkalmával az illető éven a jelen törvény alapján végrehajtandó beruházásokról jelentést tesz. Ugyanakkor jelentés teendő az előző éven fogantatosított munkálatokról és beszerzésekről is.

12. §. A jelen törvény 7. és 8. §-ában megállá-pított cimeken engedélyezett hitelösszegek között á-lruházásnak helye nincs.

Az egyes évekre engedélyezett, illetőleg előirány-zott hitelösszegekben az illető számadási éven fel nem használt maradványok a következő években fel-használhatók. Az 1909-iki számadási év végén tul ily felhasználásnak csak a törvényhozás újabb engedélye alapján van helye.

13. §. Az egyes években végrehajtandó beru-házások hitelösszegei és azok fedezete (14. §) is az illető évekre vonatkozó állami költségvetésbe külön fejezetek alatt felveendő. Ugy a teljesített kiadások, mint azok fedezete az állami zárószámadás-ban az állambiztartás egyéb eredményeivel külön tüntetendők ki.

14. §. A pénzügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a jelen törvény alapján egy 1903. év végéig terjedő időre engedélyezt, mint a további egyes évekre az állami költségvetésben megállapítandó beruházási szükséglet fedezése végett koronáértékre és 4 százaléknál nem magasabb kamatra szóló adómentes járadékkötvényeket bocsásson ki.

15. §. Jelen törvény kihirdetése napján lép életbe és annak végrehajtásával a pénzügyi, belügyi, kereskedelmi, földmívelési, vallási és közoktatási ügyi és igazságügyi miniszterek bízhatók meg.

Budapest, 1903. évi május hó.

Lukács László, s. k.
m. k. pénzügyminiszter.

KÜLFÖLD

Az olasz király Párisban. Az olasz király az egyik verzió szerint június 4-én érkezik Párisba és négy napig fog ott maradni. Loubet elnök viszontlátogatásáról még semmi sem hallatszik, mert az elnök vatikáni látogatása még nincs elhatározva s mert e fontos politikai etikettkérdés megoldása nehézségekbe ütközik. Ezek a nehézségek foglalkoztatják most egy a vatikáni köröket, valamint a francia diplomatákat, akik tudvalevőleg nem értenek mindig egyet a francia köztestettség belső politikájával. Más verzió szerint Viktor Emánuel király június 9-ikén érkezik Párisba s csak két napig marad ott.

Az olasz király párisi látogatása kapcsán a *Gaulois* felveti azt a kérdést, hogy Loubet, ha Rómába megy, a pápának is úgy megadja-e a tiszteletet, mint a német császárt. „Ha Loubet a katolikusokat nem akarja nyugtatlanítani — írja a nevezett lap — akkor meg kell emlékeznie azon nagy anyagi és morális érdekekről, melyeket Franciaországnak a Keleten ápolnia kell, s arról, hogy Franciaország az ázsiai és palesztinai keresztények fölötti protektorátusát és hegemoniáját annak a címének köszönheti, hogy „az egyház legidősebb leánya”. Ugy látszik, hogy ez a cikk Loubet vatikáni látogatását akarja előkészíteni.

A balkáni forrongás. Monasztíri konzuli jelentések szerint a helyzet a világlejtekben és a török lakosság magatartása nyugtalanító. Néhány diplomáciai helyről figyelmeztették a portát a veszedelmekre és barátságos tanácsokat adtak neki. Különösen a bolgárok tömeges letartóztatása sok helyen nem látszik igazoltnak. A Smerdes melletti barcoról még mindig nem érkezett részletes jelentés. Török részről tagadják, hogy basibozukok is részt vettek volna benne. Smerdes lakossága úgy látszik, részben elemelkedt a harc előtt. Egy verzió szerint a környékbeli falvakban is voltak harcok.

HIREK

Budapest, május 23.

— BUDAPESTI NAPLO. Május 31-ikén új előfizetés nyílik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hírek. *Frigyes* főherceg Gabriella és Isabella főhercegekkel délelőtti Féltoronyra utazott. — A dán király ma délután Hamburgba érkezett és holnap reggel továbbutazik Wiesbadenbe. — *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter ma délután Bécsből visszautazott Budapestre.

— A király szemléje. *Királyhídról* jelentik, hogy a király ma reggel *Ferenc Ferdinánd* főherceg és a külföldi katonai attasék társaságában odaérkezett, hogy szemlét tartson a sátozártban levő csapatokon. A király a pályaudvaron megjelent összes személyiségeket kitüntette megszólításával. Elsőnek Nagy főispánt szólította meg, miközben kitesztelt szavaiól, mennyire ismeri a megyei eseményeket és viszonyokat. Majd bemutatják a főségének *Óhegyi* új alispánt, akihöz néhány szíves szót intézett. Gróf *Desasse* főszolgabíróról azt kérdezte a király, hogy minők a termés kilátásai. Majd lóháton ment ő fősége a gyakorlóterre, megsemmisítette a 6., majd pedig a 62. gyalogezredet és ismételtlen kifejezést adott megelégedésének és dícsőretének. Azután a 6. és 43. gyalogezred hadgyakorlatot tartott. Délután a várbán 65 terítékű ebéd volt, amelyre meghívták az itt időző külföldi attasékat, tábornokokat, hadtestek parancsnokait, *Hruska* kerületi főnököit és *Nagy* Jenő főispánt is.

— Bourbon Alfons herceg Budapesten. Don Alfonso Bourbon herceg, a párbajjelenségek mozgalom e lelkes előharcosa, a mai nap egy részét még Budapesten töltötte. Itt időzése alatt érkekezett a magyar liga élén álló férfakkal, köztük *Desseuffy* Aristtiddal

is. Látogatást tett a herceg azonkívül *Jósef Agost* főhercegnél és ökörester *Apponyi* Albert, *Andrássy* Tivadar és *Zichy* János grófokat. Délután visszautazott Bécsbe.

— Temesvári vendége. Báró *Fidoll* Mihály, a bécsi konzulárís akadémia igazgatója értesítette a temesvári városi hatóságot, hogy vezetése alatt pünkösöd hétől 22 növendék érkezik Temesvára. A növendékeket a város vendégeiként tekintik. Ott megnezik az összes gyárakat és június 3-án Orsovára és Herkulesfürdőre utaznak.

— If. Vilmos szőlőgyeztetel. A németek telőtől talpig eredeti császára minden dolgában érdekes tulajdonságokat árul el. Legutóbb is megeretessé lett egy sereg szőlőgyeztetel, amelyekkel beadványokat és kivágott újságikkal látott el. A hivata os Norddeutsche Allgemeine Zeitung jelenti, hogy a császár egy egyházi újságnak a szélére, amely azt írta, hogy az új berlini dombban V. Károlynak a szobrát is fel fogják állítani, a következő megjegyzést írta: „Azonkívül Döcletian, Nero, Torquemada és Alba szobrát is felállították. Magának *Lucijernek* a szobrát is tervbe vették; csak azt nem tudák, vajon a szöszékben, vagy pedig a császár imádkozó baldakinja alatt állítják-e fel.”

— Panszlávizmus egy gimnáziumban. A *Pol. Értéslőnek* jelentik: Rózsahegyben a panszlávok már a középiskolák falai közé is behatoltak. Különösen az itteni katolikus főgimnáziumban ölt nagy mérvet a felsőbb osztályú diákok tüntető magatartása, amire természetesen kapnak egyik tanárúktól, *Budavári* Józseftől, akit azelőtt *Poltkány*nak hívtak. Budavári sok eseben előadásához tót magyarázatokat fűz. Az intézet nyugodtan tűri a heted- és nyolcadosztályú tanulók tészkelődését, akik nem riadnak vissza attól sem, hogy egyes iskolai ünnepélyek alkalmával „abogun!” „el vele!” kiáltásokkal kísérjék a magyar beszédeket. Ezek közt a diákok közt vezető szerepet játszott *Mutyányánszky* Oladimir, egy alsó-kubini járásbírósi hivatalnok fia, ki az itteni agitátorokkal, *Makoviczky* Péterrel, *Jancsek* Jánossal, dr. *Stelcsk* Sándor ügyvéddel és *Hordza* szerkesztővel állandó összeköttetést folytat. Mellette segítőknek még *Uriska* János nyolcad-, *Hudek* István hetedosztályú tanulók. Mindezen agitációkkal szemben *Sáry* Ignác és *Pálmai* Miklós magyar érzelmi tanárok majdnem semmit sem tehettek, mert a panszlávizmus mind erősebben terjed az iskola falai közt.

— A Figaro és Pelletan. A párisi *Figaro* egy idő óta alaposan támadja *Pelletan* tengerészetiügyi minisztert. Ami kellemetlenség csak okozhat neki, azt el nem mulasztja. Legutóbb többek között azt állította, hogy *Laryre*, Humbertné volt titkára, akit büntetésenként eloltak, de egy idő múlva ismét szabadon bocsátották. *Pelletan* írásban kérte az igazságügyminiszternél való közbenjárásra. Most a lap közlésezi *Parayrén*ek megfelelő levelét. Ebben a levélben, amely 1902. szeptember 26-én kelt, a következők vannak:

Mínt hogy ön ismer engem, nem hivatkozhatom másra, mint teljes diszkrecióra ama jelentékeny összeg tekintetében, amelyet önnek mint Humbertné házának titkára. átadtam az ön intervenciójáért az 1898. szeptember 23-iki ülésen, amidőn Humbert ellenjelöltének választásáról folyt a vita. A kiadási könyv, amelyben az említett összeg átadását és a fizetés okát feljegyeztem, nem jutott senkinek a szeme elé. Egyedül én tudok léteéről.

A *Figaro* ezek után erősen bizik abban, hogy *Pelletan* állása megrendült.

— A kassai Rákóczi-ünnep. *Kassa* város mai közgyűlése *Dei* Jenő indítványára elhatározta, hogy a Rákóczi-kiállítás megnyitása alkalmával a köztörvényhatóság díszgyűlést tart. A gyűlés programja a következő: 1. Rákóczi méltató ünnepi beszéd. 2. A Rákóczi-korszak íróinak díszpolgárrá való választása. 3. Határozat Rákóczi barmai hazahozatalára és a kassai dombban a Rákóczi-sírboltban való elhelyezésére. 4. A vendégek fogadása, akik a díszgyűlésre is meghívhatnak.

— A kard. *Krakóból* táviratozza tudósítónk, hogy *Daszynski* képviselő lapja véres összeütközésről ad hírt, amely szombatban történt *Bochniában* katonatiszt és polgárok közt. Az ott állomásozó 2. ulánuszezred tisztikara lakomával ülte meg az spérni ütközést évfordulóját. A banket után a tiszték boros fővel elvegyűtek az utcán sétálók közé s a polgárokat dísznő lengyeleknek szidalmazták, kutyakorbáccsal jenuzták és megkardapozták. A botrányos ügyben *Daszynski* legközelebb interpellálni fog a Reichsrathban.

— Egy főszolgabíró jubileuma. *Jász-Nagykun-Szolnok* vármegye tisztai közgyűlésének főszolgabírája, *Jancsó* Géza, a *Ferenc* József-rend lovagja, legnapelőtt érte el közszolgálatának huszonötödik évfordulóját. Ez alkalmából *Berky* József főügyész vezetése alatt a vármegye öitagu küldöttsége kereste föl a jubiláns és melegen üdvözölte. Este a jubiláns tiszteletére nagy lakoma volt.

— Országos Irodalmi Szövetség. *Szegény* Bartók Lajosnak sok szimpatikus eszméje közt egyik legsebbe volt az, hogy országos szövetségbe egyesítse a ióvárosban és vidéken munkálkodó irodalmi egyesületeket. A töle megszokott lelkesedéssel fáradozott ez időjá megvalósításán és még betegágyán is tervezgetett, agítált annak érdekében. Halála után *Pekár* Gyula állt a szövetség létesítésére irányuló mozgalom élére és nemes ambíciójának, ügyzseretetének köszönhető, hogy ma délelőtt már meg is alakult az *Országos Irodalmi Szövetség*, hogy támogatója legyen a magyar irodalomnak és kultúrának.

Az Akadémia képes-teremben folyt le az alakuló gyűlés *Jókai* Mór elnöke alatt, csaknem az összes irodalmi egyesületek képviselőinek jelenlétében. Először is *Szentgyörgyi* Károly, a szervező-bizottság jegyzője számolt be a bizottság eddigi működéséről, majd bemutatta az alapszabályok tervét. E szerint az *Országos Irodalmi Szövetség* főadata első sorban, hogy egészséges viszonyokat teremtsen a magyar iroda omában. a nyelvet és az irodalmat országsszerte egyszerűsítő és kölcsönösen művelje, terjeszse; az országban a szétorgászott nemzeti eszmék egyesítésére irányuló törekvéseket összpontosítsa; támogassa az irodalmi és más hasonló célt szolgáló egyesületeket; ápolja és fejlessze a magyar irodalom iránt való szeretetet, végül pedig, hogy az ősi nemzeti érzésekhez való ragaszkodást fölébressze és megerősítse. Mind e célok megvalósítása végett a szövetség az ország irodalmi és közmívelődési egyesítései lehetőleg teljes számban bevonná munkásságának keretében; ahol pedig szükséges. újakat is alakítsa. Az ország különböző részein fölvetéseket rendez a szövetség és olyan könyvtárkiadálakat iparkodna teremteni, amelyek a népies könyveket terjeszték, de a műveltebb közönség számára is kiadnának föltétlenül magyar nemzeti irányú műveket. Az ifjúság számára pályadíjakat oszt ki a szövetség, a tehetséges fiatal írókat segiti, könyveik kiadásában, terjesztésében, pártolja, végül pedig nagyobb gondot fordít az írói jog megvédésére. A mai alakuló közgyűlés az alapszabályok tervét, amelyről tegnap az előterjesztésen már tanácskoztak, egyhangúlag elfogadta s legközelebb fölterjeszti jóváhagyás végett a belügyminiszterhez. A közgyűlés ezután köszönetet mondott *Pekár* Gyulának és *Szentgyörgyi* Károlynak, a bizottság jegyzőjének. A tanácskozás során megállapodtak még, hogy azokat az egyesüléseket amelyek még eddig nem nyilatkoztak arra nézve, hogy belépnek a szövetségbe, föl fogják hívni az eszméhez való csatlakozásra. Végül a választásra került a sor, amelynek eredménye a következő: A szövetség elnöke *Jókai* Mór, alelnökök *Csengeri* János, *Berzevich* Albert és *Molnár* Viktor, ügyvezető elnök *Pekár* Gyula, titkár *Szentgyörgyi* Károly. főjegyző *Radt* Ödön, jegyző *Geduly* Henrik és dr. *Horváth* Ödön ügyvező *Székely* Imre és dr. *Balassa* Ármin, főpénztáros *Kornfeld* Zsigmond, pénztáros *Brüll* Albert, ellenőrök *Kardos* Albert és *Moór* Gyula; a számvizsgáló-bizottság tagjai: *Hoffmann* Aliréd, dr. *Vatkovich* László és *Vörös* Sándor; a választmány tagjai: *Baksay* Sándor, *Hegedűs* Sándor, *Hercegy* Ferenc, gróf *Kúda* Géza, *Beóthy* Zoltán, *Zsitinszky* Mihály, *Endrődy* Sándor, *Rákosi* Jenő, *Szavay* Gyula, *Abrányi* Kornél, *Bancsó* Antal, *Rákosi* Viktor, gróf *Károgyi* Mihály, *Véssy* József, *Bárony* István, *Szöcs* Farkas *Szabolcska* Mihály, *Szabó* Endre, *Lator* Sándor és *Ferenyecz* Zoltán. Az igazgató-tanács tagjai: *Endrődy* Sándor, *Zsitinszky* Mihály, *Lator* Sándor, *Abrányi* Kornél, *Rákosi* Viktor és *Ferenyecz* Zoltán.

— A bécsi császári akadémia. *Bécsből* jelentik: Ma délután tartották meg *Suess* elnök enklésével a tudományos akadémia ünnepélyes zárulását, amelyen megjelentek *Rainer* főherceg, *Hartel* és *Böhm-Bawerk* miniszterek és báró *Spann* tengernagy is; *Rainer* főherceg üdvözölte az egybegyűlteket, hosszabb beszédben megemlékezett a tudomány terén tett haladásról és az akadémiaának ebbeli érdemeiről. A főherceg beszédében kiemelte az akadémiaának az utóbbi időben elért egyes vívmányait is. *Suess* elnök megokolta ezután a díjak odaítélését. *Schaffer* József a bécsi egyetem tanára kapta meg a 2000 koronás *Lieben-díjat*, a Beer Tivadar-éle 1000 koronás díjat pedig *Kreidl* Alajos bécsi egyetemi tanárnak ítéltek oda.

— Házasság. *Schwarz* Lajos, a Wertheimer és Frank cég képviselője, eljegyezte *Orova* Ilonkát, Budapesten.

— A kereskedőségek tüntetése. A kereskedőségek ma este ismét tüntetést rendeztek a Király-utóban azok ellen a kereskedők ellen, akik nem írták alá a teljes vasárnapi munkaszünetre vonatkozó ikeket. Mintegy 200—250 kereskedőség jelent meg este a Király-utóban s gundolokat énekelve vonult végig az utcán, megállva egyes üzletek előtt, megabougolva azok tulajdonosait. Különösen nagy volt a tüntetés a *Klein* Miksa és *Szenes* divatruüzlete előtt. A rendőrség ekközben értesült s tüntetésről, kivonult és többször szétoszlatta a tüntetőket, akik e közben *Klein* Miksának egyik alkalmazottját meg is akarta lincolni és csak a rendőrök tudták megvédelmezni. A tüntetők különben amoniakot és ossa loetdát dobáltak be az üzletekbe, hogy holnapra meghusítsák a vásárló közönség bemenetelét.

— Öngyilkos joghallgató. *Debrecenből* táviratozták: *Szatmári* Zoltán negyedéves joghallgató, a debreceni főiskola egyik legkitűnőbb növendéke felakasztotta magát és meghalt. Hír szerint idegbaja miatt lett öngyilkossá.

— **A civilizált világhoz.** A bécsi Hofburg kapuján hiába kopogtattak, hát egy galád ferdévenyben a civilizált világ ítélőszéke elé tolakodnak a dalmáciai és istria horvát képviselői. A kiáltvány, mint bécsi tudósítónk táviratozza, ma megjelent, tele hazugságokkal és Magyarország szemérmetlen megrágalmazásával.

A kiáltvány azzal kezdődik, hogy jogos panaszaikkal nem juthattak a trón elé, mert bizonyos államjogi okokból a kormány utjakat szegte a királyi audienciától. De azért — így szól a manifestum — a horvát és szlovén képviselők mégis nyugodtan térnek vissza hazájukba, mert a nagy gyász közepette teljesítették kötelességüket és meg vannak arról győződve, hogy a horvát testvérek iránt megnyilatkozott részvétel eredményes lesz. A horvátországi zavargások okait a kiáltvány a következőkben foglalja össze:

A lakosságnak alig 3%-a választó és ennek is nagyrésze állami hivatalnok, akiknek nincs bátorságuk a kormány jelöltjei ellen szavazni. Iy erőszakkal kerül ki a többség. A sajtó pedig annyira el van nyomva, mint sehol másutt. Az ellenzéki lapokat pénzbírságokkal, fogsággal, elkobzással üldözik. Községi autonómia nincs, az önkormányzati élet egyáltalán meg van bénítva. Gazdasági téren sem jobb a helyzet. A Magyarországgal fennálló viszonyok következtében Horvátország bevételének csak 44%-a jut az ország szükségleteire törvény szerint, a váltságban még kevesebb, mert a jövedelmekről szóló kimutató nem felel meg a tényeknek. Ez az összeg természetesen nem elegendő az ország autonóm szükségleteire, ellenben a közös kiadások, nevezetesen a hadügyi költségek, a magyar államadósság és a magyarországi beruházások mérhetetlen összegeket emésztnek fel. Ilyen körülmények között az adóprós túlhatalmú működik. Ez az oka ióképpen a nagy kivándorlásnak, amely odavezetett, hogy a horvátok egy tízedrése az Océánon túl keresett új hazát.

A horvát autonóm kormány csodabogar, országgyűlése pedig költségvetési jog nélkül szűkülökdi. A kormányzati rendszer nem iörödi azzal, hogy a kölcsönös szerződésekkel biztosított jogainkat minduntalan megnyirbálják. A magyar nyelvet erőszakolták ránk hivatalos nyelv gyanánt a vasutaknál és a közös hivataloknál; a magyar zászlót teszik kötelezővé a törvény ellenére, amelyben csak horvát lobogóról van szó Horvátország számára, a közös hivatalok pedig a közös címet, a horvát és magyar címet együttelen kell hogy alkalmazzák.

A kiáltvány azzal végződik, hogy a horvátok csak a szerződésekben és törvényekben biztosított jogait követelik és polgári szabadságot kérnek. Biznak is benne, hogy tekintettel arra a nagy rokonszenvre, amely az egész civilizált világon a horvátok iránt megnyilatkozott, el fogják érni nemzeti ideáljukat.

Zágrábról táviratozzák: *Imosi* város lakossága három nap óta gyászol. A nép gyászruhát visel. Tegnap reggel a templomban gyászistentisztelet volt, azután népgyűlést tartottak, amelyen a polgármester és a plébános beszélt. Gyűlés után a nép a lőterre vonult és a Himnusz énekelve, elégették gróf *Khuen-Hédervády* bán képét. *Meskovice*n is gyász-istentisztelet és népgyűlés volt.

Egy bécsi távirat jelenti: Mikor a király ma Sohónbrunnból Bécsbe hajtott, egy horvát paraszt kérvényt akart bedobni a kocsiába. A rendőrség le tartóztatta a horvátot, aki elmondotta, hogy kegyelmet kért folyamodványában egy rokonának, akit Zágrábban elítéltek, mert részt vett a zavargásokban.

— **Halalozás.** Ma délután 4 órakor temették dr. *Izlay József* egyetemi tanárt a keresepéti halottasházból. A végtsztségen megjelentek: *Zsilinszky Mihály* államtitkár, dr. *Thunhofer Károly* orvoskaridekán, dr. *Vajna Vilmos* egyetemi tanár, dr. *Árkóczy József* a szomatológiai egyesület, dr. *Abonyi József* a fogtani társulat képviselője, dr. *Hattyay*, dr. *Janny* egyetemi tanárok, továbbá az orvosvilág egyéb kitűnősei, az elhunyt tisztelői és volt tanítványai, kiknek nevében dr. *Riegler András* mondott a sirnál szép bucsuzót beszédet. A főváros az elhunyt részére díszsírhelyet adományozott.

Barber Samuelné, született *Morgenstern* Julia, *Barber* Samuél ház- és birtokügynök neje tegnap meghalt hosszas szenvedés után életének 55. évében. Az elhunyt urnó, kit jószívűsége miatt nagyrabecsülték, édesanyja volt *Barber* Franciska hangverseny-énekesnő és zongoraművésznek.

Kolozsvárról táviratozzák: Ma temették a társadalom osztatlan részvétel mellett *Deák Albert* kolozsvári ügyvédet, az Emke egyik alapítóját és igazgatóját. A temetésen testületileg vettek részt az Emke, a vármegyei, városi törvényhatóság, az ügyvédi kamara, a bíróságok és több egyesület.

Berlinből táviratozzák, hogy *Salm-Salm Eleonóra* született *Croy* hercegnő meghalt tüdőgyulladásban. Az elhunyt közeli rokonságban állt *Frigyes* íróherceg novejával és a két család rokonsága még szorosabbá vált azzal, hogy fia *Frigyes* íróherceg legidősebb leányát vette feleségül.

— **Katasztrófa a birkán.** *Posenből* jelentik: *Demiró* mellett iőborult egy bárka, amelyen 45 gyermek volt. A kormányos és tíz gyermek a vízbe fullt.

— **A madarász mint kém.** Poroszországban, a braunswaldi erősség közelében elfogtak egy olaszt, aki madarakat vitt egy kalitkában. *Kémkedés* gyanúja alatt fogták el. *Írásai* *Seppi Toscani* névre vannak kiállítva. Rajzokat találtak nála az erősségről.

— **Halottak emlékezete.** A halottak emlékének (Haskóra) a dohány-utcai templomban június 2-án a 1/27 órakor kezdődő reggeli imája (Haskoma) alkalmával német, a 9 órakor kezdő misza-imá alkalmával magyar, a 1/212 órakor kezdődő istentisztelet alkalmával magyar nyelvű szónoklat lesz. A rombach-utcai templomban a Haskórát reggel 1/27 órakor, délelőtt 9 és 1/212 órakor tartják.

— **Öngyilkos kereskedő.** Ma délbán a *Zöld koszoru*-szállodában halálra lőtte magát *Beck Ignác* 25 éves szentmártonkátai kereskedő. Beck az éjszaka érkezett a fővárosba s lakásából nem is mozdult ki. Az öngyilkosságot reggel a takarítónő vette észre, amikor az ablakon át a halántékából vérző embert meglátta. Azonnal elhívta a mentőket, akik az öngyilkost még élve vitték a Rókus-kórházba.

— **Halálosvégtű kártyajáték.** *Temesváron* mint onnan jelentik, tragikusán végződött egy kártyajáték. *Feigenbaum* Izidor és *Klein* Jakab házalók játszottak a kártyapártit. Egy ideig annak rendje és módja szerint folyt a játék, de a két partner kártyázás közben egyszerre csak összevesztett és a vita úgy intőzódott el, hogy *Feigenbaum* iőkapott egy sörkancsot és odavágta játszótársa fejéhez. A szerencsétlen *Klein*nak a kancsó összeeszuia a koponyáját. Szörnyetbén.

— **Meggyilkolta a családja.** *Prága* közlhetb. *Laun* iáluban *Stefanek* gazdálkodott a felesége, 17 éves leánya és 27 éves fia agyonverték, mert nem akarta vagyonát köztük felosztani. A gyilkosokat közrekerítették.

— **Videki hírek.** *Debreczenből* táviratozzák: *Balmazujvároson* *Pinczés* Imre gazdálkodó Hegedűs Ferencot, akit leánykorában szeretett, azért, mert nem akart szeretője lenni, a tanyai orságunton meg este és szekerével fejet tőből lemészette. *Pinczés* torgópistolyiával öngyilkos akar lenni, de ebben megakadtak, elfogták és a debreczeni ügyérszékhez kísérték. — *Korpa* krassószőrményeivel községben az éjeli ismeretlen tetesek megrongáltak egy vasúti kőhidat és követek raktak az útre. Az Orsováról Budapestre tartó vonat megsérült. Ez nem az első ilyenféle merénylet, mert a múltkor egy iámai vasúti vasúti pil-léréből lopták ki a csavarokat, de *Hantos* mérnök még idejekorán észrevette a dolgot és így elejét vette a szerencsétlenségnek és a nagyobb kárnak.

Színésznő és főhadnagy.

— *Vécsey főhadnagy öngyilkossága.* —

Budapest, május 28.

Megható szerelmi tragédiának utolsó jelenetei játszódtak le ma reggel egy szerencsen-utcai hónapos szobában. Egy beteg színésznő — nemrég még ünnepezt primadonna — vivta ott kinos harcot a halállal s míg a súlyos kórtól győtlörve, öntudatlan állapotban, üvegesedő szemekkel feküdt a kórágyn, addig szomorú sorsán kétségbeesve, a szomszédszobában golyót rőpített agyába a halódó leány szerelme, egy dáiás huszár főhadnagy.

Csongory Mariska, az ismert kiváló primadonna és *Vécsey* Ervin 11-ik huszárezredbeli főhadnagy szerelmi tragédiája ez.

A fővárosi közönsége jól ismerte régebben *Csongory* Mariskát, a Népszínház kedves naiváját, akinek kiváló alakításai nem tűnnek el nyom nélkül a Népszínház történetében. Am az akkor még fiatal naiva egy napon nagyot gondolt, megtanult énekelni s elment a vidékre operett-primadonnának. A kitűnő naivából kitűnő primadonna lett, aki az ország több nagyobb városának közönségét hódította meg énekével és játékaival.

Videki kivándorlása közben Zomborba került s ott ismerkedett meg *Vécsey* Ervin 11-ik huszárezredbeli főhadnaggyal, egy rokonszenves, ideális gondolkodású, amellet ambiciózus katonatiszttal. Az ismeretségből barátság, majd szerelem fejlődött. *Vécsey* Ervin a színháznak rendes látogatója lett és *Csongory* Mariskát, a zombori közönség becézett kedvenőit elhalmozta szeretete minden jelével.

Pár hónappal ezelőt történt, hogy *Csongory* Mariska a Nebánsvirág egyik előadásán rosszul lett a színpadon, úgy hogy szerepét nem is játszhatta végig. Egy darabig ott gyógykezelte magát, majd feljött a fővárosba, hogy súlyos ideghaja ellen itt keresen orvoslást. Testvérénél, *Bihari* Bélánál, a Városi Színház tagjánál állandó, nyugalmas otthon teremtett magának és fiatal leányának: Lilinek. *Csongory* Mariskát azután beható gyógykezelés alá veték kezelő orvosai. Azonban az orvosok nem igen tudták rajta segíteni, úgy hogy egészségi állapota napról napra súlyosabb lett.

Vécsey főhadnagy, értesülve *Csongory* Mariska súlyos betegségéről, szabadságoltatta magát s felkötözt a fővárosba, hogy itt mindent elkövessen a nagybeteg színésznő gyógykezelésére érdekében.

A Szerencsen-utca 8-ik szám alatt lévő házban, *Urbán* Lipótnénál bérelt ki két szobát, odavitte a beteget s maga is ott lakott vele, hogy ápolja. A bejelentési lapra ezt írta: *Vértési Emil főhadnagy és neje.*

Itt a fővárosban a leghíresebb orvosokkal vizsgáltatta meg *Csongory* Mariskát. Az éjjeleket is a beteg színésznő ágya mellett virrasztotta át, csakhogy kedves betegét megmentsse az életnek. Mikor látta, hogy *Csongory* Mariska állapota egyre válságosabb lesz és az orvosok lelkiismeretes gyógykezelése éppenséggel semmit sem javít a beteg. buskomor lett, nem érintkezett senkivel.

A kezelő orvosok *Kéty* egyetemi tanárral tegnap este konziliumot tartottak. A hosszadalmas orvosi tanácskozásnak rendkívül szomorú eredménye lett. *Kéty* ugyanis kijelentette *Vécsey* Ervin faggató kérdéseire, hogy a beteg már semmiféle orvosi tudománnyal nem segíthet. Idegbaját súlyosította most léleplő hasbátyaggyulladás.

— *Ezt én nem élem túl* — szölt a főhadnagy.

Vécsey Ervin az egész éjjelt a beteg ágya mellett töltötte. *Csongori* Mariskára is láthatólag fájdalmasan hatott a főhadnagy levertsége.

Ma reggel hat óra táiban a beteg rendkívül rosszul érezte magát. Elfúló hangon mondogta, hogy érzi halála közeledtét és szeretne elbucsuini leányától és jóakarójától. A nagybeteg megtörtén nézett az ágya mellett, állókra. Akadozva köszöntö meg a jóakarót és azt a nemes önfeláldozást amit iránta betegsége ideje alatt tanusítottak. Azután a megérkező *Hiacintus* szervita aya meggyónította. A beteg színésznő a szentisegek felvétele után *elcsuszte esemeletét.*

Vécsey Ervin ekkor elhagyta a betegszobát s a szomszédos kis szobába ment át. Hordárt hivatott, akinek egy sürgőnyt adott át, hogy azonnal adja fel. A táviratban ezredparancsnokságát értesítette, hogy megvált a rá néző kimen élettől.

Alig lépett ki a hordár az ajtón, revolverdurranás halatszott a kis szobából. Mikor a házbeliek a szobába rohantak, *Vécsey* Ervin *dőlött fejfel, eszméletlenül* *feküdt a szob: padlózatán*, mellette hevert a füstölő revolver. A haldokló színésznő erről nem tudott, utolsó tussját vivta a halálal.

Vécsey Ervint a mentők a XVI. helyőrségi kórházba szállították, ott ma délután eszméletre tért, de állapota mégis reménytelen. Édesanyja virraszt betegágya mellett, aki a szomorú eset hírére sietett fel a fővárosba.

Mialatt *Vécsey* Ervin főhadnagy a halállal vívódik a kórházban a szegény *Csongori* Mariskát megváltotta a halál szenvedéseitől. Részvételt gondolnak majd sokan a szimpatikus művésznőre, aki nem közönséges tehetségű és nagy ambiciódal élte át a színészi élet örömeit és keserveit is. A Népszínházban tűnt föl először és tizenötéveszkorával ezelőt *A becsület Alma* szerepe és a Tékozló fiuban *Phrinette* alakítása sok és megérdemelt elismeréshez jutatta. Utóbb vidékre ment énekesnőnek és onnan is sűrűn hallottunk szép sikereiről. Az utolsó nyáron a városi jogi szinkörnek volt szerződötett tagja és a budapesti közönség szívesen látta viszont régi kedvenőit. *Csongori* Mariska előkelő lengyei családból származott. Atyja báró *Czeray* már régebben bekötöztött Magyarországra és teljesen vagyoniatlanul hagyta családját, amikor megha t.

FŐVÁROS

(*) **A Szent István-templom építésére felügyelő bizottság** ma délután ülést tartott *Lung György* tanácsos elnökelete alatt. Bemutatta ott *Roskovics* Ignácnak Szent Adalbert ábrázoló nagy oltárképét. A bizottság a legnagyobb megelégedéssel fogadta a festményt, mint igazi művészi alkotást. Ellogadta a bizottság *Mayer* Ede szobrásznak azt a relief-mintáját, amely azt a jelenetet örökíti meg, amidőn Szent István király megalapítja a pannonhalmi apátságot. A két nagyobb mellékoltárhoz készülő medallion-képek kartonjait ezer koronáért *Aggházy* Gyulaival készítették el.

(*) **Vasut az Országház-téren.** A budapesti vilamos városi vasut részvénytársaság által a Rudolf-rakparti vonalból kiágazólag az Országház-téren át a Viktória-malomig tervezet villamos vasutvonal engedélyezési tárgyalását ma tartották meg a kereskedelmi minisztériumban. A körülből 8 kilométernyi hosszú pálya költségeit a bizottság 1.768.000 koronában állapította meg.

Az engedélyokirat függelékében a társaságot kötelezni fogák arra is, hogy a Viktória-malomtól a Dráva-utcaig terjedő vonalmeghosszabbítást annak idején szintén megépítse. Az új vonalat az Országház-terészaki részéig alsóvezeték, onnan a Viktória-malomig felsővezeték rendszer szerint fogják építeni. Már most kötelezték a társaságot arra, hogy az

Országház-téről a Lipót-körtől terjedő vonalrészt ez utasnak végleges burkolásával egyidejűleg alsóvezetékcsatlakozást építette. A megállapított költségek erejéig a társaság mostani tőkéjét fel fogja emelni és a költségek fedezésére céljából megelégedő mennyiségű és névértékű részvényeket vagy elsőbbségi kötvényeket fognak kibocsátani.

(*) Meghosszabbított előadás. E hó 8-án a Fővárosi-on agyonlőttek egy kóbor kutyát. Az állatorvosi főiskola a kutyát felboncoltatta s kiderült, hogy vészett volt. Ezenél fogva az előjárás, mint elsőfokú egészségügyi hatóság az április 18-án elrendelt előadást június hó 17-ig meghosszabbította.

SZÍNHÁZ, ZENE

Operaház. A Wagner-otklus harmadik estében *Lohengrin* került színpadra és a címszerep személyesítője csatlakozott a Thomae felől jövet költött ki a brabanti partokon. *Brosel* Fülöp, az Operaház vendégtenoristája már januárban ismertetett meg bennünket *Lohengrin*-alkalattal, amelyet intelligencia és nemes művészet vess körül csillogó páncéljával. Sötét színű, baritonális tenorja ma meglepő erővel érvényesült, anélkül azonban, hogy az énekesnek elsőrangú előnyei közé tartoznék. A hatvány-dal, a párbaj-jelenet, majd a szerelmi duett, a Grál-monda és a bucsuzás egytől-egyig kiemelkedő pontjai voltak alkalattal. A közönség sok elismeréssel halmozta el a kiváló énekest. A többi szereposztás körülbelül a régi volt. *Vasquez* grófné még mindig olaszul énekel *Elza* szerepét, — *Diósy* énekesen és játékosan egyaránt szívesen jelsz *Ortrud*-ja, *Beck* erőteljes *Telramund*-ja és *Ney* Bernát értelmes hírnöke ismert és méltányolt alakítások. A beteg *Ney* Dávid helyett a királyt *Szendrói* énekelte, aki maga is indiszpozícióval küzdött. A kórusok kitérők és a férfiak a második felvonásban megkapta az obligát tapsviharát. — A karnagy emelvényen ismét *Márkus* Dezső állt, akinek eminens tehetséget már első vendégszereplése alkalmából bőven méltattak. Most, hogy *Lohengrin* partitúrája előtt állt, megint csak elragadott markáns egyéniséggel és temperamentumánál kényszerítő erejével. Nem egy meglepően finom új pontozását élveztük, lüktető ritmika, elme, de mindig a műben megokolt művészi, mely muzikálissága és biztos nyugalma újabb tanúságot tett rendkívüli hivatottságáról. Nyomat a rendezés is megtalálta és nagyon szeretnők, ha utatásai mások is érvényesülnének *Lohengrin* előadásában. Még a kórusok is lemondtak az eddigi dalárda-rendszerről és ágyaltak. *Márkus* Dezsőt lelkesen ünnevelte a közönség.

Népszínház. (Bemutató előadás.) *Rip van Winkle*-t, a francia romantikus operett-irodalom egyik legszebb, legértékesebb gyöngyét hozta vissza a színpadra a Népszínház, azt a *Planquette*-operettet, mely szerzőjének a nevét az *Operabach*- és a *Lecocq*-é mellé állította s amelynek szövegéből és zenéi szépségein egy egész generáció gyönyörködött. Az operett abban az új formájában érte meg reprimát, amelyben két évvel ezelőtt a párisi *Gaité*-színház felelevenítette és amely új formájában az operett *Párisban* sem tetszett. És nagyon természetes, hogy nem tetszett. Hiszen olyan ez a modernizált új szöveg, mintha valaki reszelővel nekiesik egy gyöngynek és lerámpolyozza róla a zománót, vagy ha valaki vizes spongyával nekiesik a pillangó szárnyának és letörli vele róla a himpót. Mi és velünk együtt azok, akik a régi *Rip* poétikus szépségeiben annyiszor elmerülünk s a romantika kék virágának mesés illatával szittuk tele lelkünket ennek az operettnek hallatára, a *Rip van Winkle*-nek ezt az új átdolgozást látva, felsőhajtottunk:

Milyen barbarizmus!
Az új szöveg erős eltérést mutat a régittől s ez az eltérés olyan, hogy az operett éppen a poétikus varázsszót fosztja meg. Az új átdolgozásban a kincseszomjas *Rip* az egész, szép romantikus mesét, hogy husz éven keresztül aludt *Hudson kapitány* barlangjában, *Rip* csak úgy álmódta s a szöveghez hozzáragasztott új negyedik képből ifjú kerül vissza a „kék szellem” hegyeiből. Az egész nem volt egyéb gonosz álomnál! *Rip* visszaválaszodásával csakugyan együtt jár a reális élet egész prózája. Miután végignéztük ezt a reális *Rip*-et, visszahajtottunk a régi után és mint nagy gyermekek, akik szeretjük, a bájos költői meséket, így könyörgünk:

Hagyjátok meg nekünk azt a *Rip*-et, aki csakugyan ott aludt husz esztendőn át a kincses-barlangban s nem fiatalodik vissza soha többé!

Olyan szép volt a mese és olyan szép a mese morálja: ne dobd oda az ifjú életet üdvét a gazdagsáért, amely nem boldogít! S nekünk nagy gyerekeknek van igazunk, azt meg fogja mutatni a jövő: *Rip van Winkle* fenn fog maradni minden időknél, és

amíg csak az operette-genre nem fog letűnni a színpadról, de nem ebben az új, költőiségéből kifosztogatott, hanem a régi, szép romantikus formájában. *Planquette* néhány új zeneszámot is komponált be az új *Rip*-be, de azért az operett nagy zenekincsei azok maradtak továbbra is, amelyek a partitúrában már benne voltak s amelyek világhírré emelték az operettet. Hanem azért hálásak vagyunk a *Rip* felelevenítéséért, mert elvégre újra hallottunk egy kis klasszikus operett-zenét és hallottunk — éneket az operettszínpadon.

Z. Singhofer Vilma asszony, aki már a múlt évadban emiatt operett-énekesnőnek mutatta meg magát a *Katalinban*, gyönyörűen és a legnagyobb hatással énekelte *Lisbethet*, *Baskó Rip*, — tekintve egyes erős *Vidor*-reminiscenciáitól, — játékbellel megállta helyét, de énekesen kifogástalan volt. A két főnékpártinak ilyen jó betöltése tette élvezetessé az estét. Erősen bulisnak volt *Solyomosi* a polgármester szerepében és *Kápolnai Juliska* bájos volt mint *Katrina*. *Harmath Ilona* kedves *Jacint*-he volt. *Kovács*, aki *Van der Bilt* orvost szeretetreméltó humorral játszotta, az első felvonás duettjében elhagyhatná az izléstelen *Nu-nát*, melynek a *Rip*-ben talán még sincs helye. Az operett kiállítás, rendezése ambiciózusra vallott.

Az operett *Falk* Rikárd új fordításu verseiben énekeltek, amelyek szépen csengők és szabatosan simulnak a zenéhez.

A vendégművésznő több énekszámát megismertelte s a felvonások végével íróját, mint a többi szereplőt a lámpák elébe hívták. (M—s.)

A Nemzeti Színház bemutatója. A Nemzeti Színházban hajnal, pénteken lesz a bemutatója *Pierre Wolff* 3 felvonásos vígjátékának, a *Secret de Polichinelle*-nek, melynek magyar címe *A titok* s *Féi Béla* fordításában kerül színpadra. Az újdonság, amely *Párisban* oly nagy sikert aratott, hogy hónapok óta folyton műsoron van a Gyimes-színházban, a hajnali bemutatót a következő szereposztással kerül színpadra:

Jauvenet — Ujházi, Jauvenetné — Rákosi Szidi, Santenayné — Lányi Ilka, Trevox — Náday Erenc, Marie — Ligeti Juliska, Henry — Dezső József, Lanjeancé — Helvey Laura, Génévérre — Paulay Erzs, Robert — Váradi Ilke, Jean — Faludi, Annie — Keczer Irén, Martine — Demjén Mari.

A vidéki színházgatók egyesítése. Megemlékeztünk mai számunkban a vidéki színházgatóknak arról az értekezletéről, amelyet az Országos Színdíj-Egyesület által létesített színházi ügynökség előadásában tartottak. Az igazgatók értekezlete, mint értesülünk, azzal az eredménnyel záródott, hogy köztölelőleg kimondották, miképp a régi darabok előadására vonatkozó szerződések fenntartásával, október elsejétől kezdve, csak az Országos Színdíj-Egyesület színházi ügynöksége utján szerzik meg az általuk előadandó darabok előadási jogát és tagjaikat is csak az egyesület ügynöksége utján szerződöttik. Az az igazgató, aki ez ellen vét, bírság megfizetésére kötelezi magát. A tagok szerződésére nézve azonban kikötötték az igazgatók, hogy közvetlen érintkezés utján jogosítva vannak társulatukhoz művészi erőket szerződtetni.

Szimfónia-hangverseny előadások. Egy részben hazai, részben külföldi zeneművekből álló zenekari szerződöttet a budai Szt.-Lukács-fürdő a nyári idényre. A zenekar *Wieschendorf* Henriknek a m. kir. Operaház tagjának, vezetés alatt fog működni; II-dik karmester: *Henriks* Wather, a boroszlói városi színház hangversenymestere. A zenekar összesen 32 tagból áll; szólójátékosok a következő művészek: *Schnur* Ignác szóló-hegedű, *Siemann* Henrik, szóló-violoncello, *Hickisch* Rikárd, szóló-hárfa, *Probst* Ferenc szóló-fuvola, *Siebradt* Hans szóló-klarinét, *Kocsis* János szóló-klarinét és tárogató, *Dámit* Endre szóló-trombita, *Friedrich* Henrik szóló-harsona, *Klein* József xylofon. Ezek részben magyar, részben jól ismert külföldi művészek. Kár, hogy a m. kir. Operaház zenekarának tagjai bírságot tartoznak fizetni ha akárcsak a színház alatt más helyen is játszanak, különben közülük kétségtelenül többen vállalkoztak volna a közreműködésre. A próbák a Szt. Lukács-fürdőben már megkezdődtek és javában folynak. Az első beavatott előadás vasárnap folyó hó 31-én este lesz és tart 6 óráig a Szt.-Lukács-fürdő dunaparti nagyvendéglőjében. Azon túl minden este ugyanazon időben és helyen folytatottak a szimfónia-hangversenyek az egész nyári idény alatt. Ha igazán jó zene lesz, amiben alig lehet kétkedni, tekintettel a kiváló művészekre, kik a zenekar tagjai, akkor örömmel lehet üdvözölni ezt az újítást, mely a Szt.-Lukács-fürdő a külföldi fürdőhelyek mintájára a fürdő- és látogatóközönségnek művészi értékű zenét fog nyújtani.

Szabadka a színházról. Szabadkáról távoztak: Szabadka városa a jövő évben ünnepli meg a színház fennállásának tizéves jubileumát. A város köztörvényhatósága ma tartott közgyűlésén az alkalmából 1000 koronát szavazott meg egy színműpályázatra.

MŰVÉSZET

Lajos-kutja. A budai Korvin-térre szánt Lajos-kut ügye hosszas vajdas után végre dűlőre kerül. Szombaton küldik be a felhívott szobrászok: *Jankovich* Gyula, *Holló* Barnabás, *Dankó* János és *Markov* Ede szobor-mintákat, amelyek közül a bizottság kiválasztja a kivitelre legalkalmasabb és egyuttal legművészebb művet. A kut kivételére *Milacher* Lajos budai polgár hagyatékából tudvalevőleg nyervezenzer koronánál nagyobb összeg áll rendelkezésre.

SPORT

A tornaünnep programja. A Magyarországi Tornaegyesületek pünködsi ünnepének programja megjelent. A közel másfél száz oldalas program összefoglalja a háromnapos sportünnep összes mozzanatait és kimerítő fölfogást ad mindazoknak, akik a nagyszabású verseny iránt érdeklődnek.

A program főbb pontjai a következők: 1. Május 30-án reggel 9 óráig 12-ig és délután 2 óráig estig fűtőlada-mérkőzések és ismerkedőest a pályán; 2. május 31-én reggel 8—12 óráig torna- és atlétikai előmérkőzések a pályán; 3. 11 órakor a torna- és sport-kiállítás ünnepi megnyitása a városi korcsolya-csarnokban; 4. délután 2 és fél órakor torna- és zászlóújlavató-ünnep a pályán; 5. június 1-én délelőtt 8—12-ig torna- és atlétikai elő- és döntő-mérkőzések a pályán; 6. délután 2 és fél órakor a főturnaünnep, döntő versenyek és a B. T. K. labdarúgó mérkőzése a *Leipzig* Billstep-Klubbal. Este nyolc órakor diszbanket és díjkiosztás a Royal-szálló disztermében. — A Budapesti Torna-Klub mint az országos tornaünnep rendezője kéri a budapesti háztulajdonosokat, és lakosokat, hogy a vidékről és külföldről törandű tornászok tiszteltetésére díszítsék föl nemzeti színű lobogókkal házaikat. A jóvárosi tornászok ezzel önjajkát viszonzni azt a kedves figyelmességet és vendégszeretetet, amelyben a vidék városai az országos tornaünnep alkalmával a vendég tornászokat mindenkori részesítették.

Football A millénári verseny pályán a Budapesti Torna-Klub és Magyar Testgyakorlók I. csapatának vasárnapi eldöntetlen mérkőzésének érdekes folytatása volt ma délután 1/2 órakor. Mindkét csapat azon volt, hogy a szövetség által kitűzött ezüst-serleg döntőjében a Műegyetemi Football Klubnak ellenfele legyen. A B. T. K. állandóan támad s az első félidőben folyton ellenfele kapuja előtt folyik a küzdelem, de meddő maradt mindvégig. A második half-timeben a match dűlőre jutott és szép játékok 2:0 góllal a B. T. K. javára végződött.

A Ferencvárosi T. C. Kaposvárt. Az idén alakult Kaposvári Athletikai Club meghívására pünköds kettős ünnepén a F. T. C. uri csapata Kaposvárt fog szerepelni, a Kaposvári A. C. csapata ellen. Egyuttal részt vesz annak athetikai versenyében is.

Bécsi versenyek. Gyenge programja volt a mai versenyeknek, melynek főszáma a Májusi verseny volt. Nagy csalódást okozott itt *Elpenor* csúszos veresége, melynek e szerint a derbyben semmi keresni valója nincsen. Megemítésre méltó még, hogy *Szemere* Miklós ma három versenyt nyert, melyek között kettőt Bonta utda, *Lovász* Pali lovalgolt. A versenyek eredménye a következő:

I. Nyeretlen háromvörös verseny. Díj 3000 korona. Távolság 1200 méter. *Szemere* M. *Barkocz* (Lovász) első, lovas *Wiener-Welten* *Mygomenje* (Krousi) második, báró *Springer* *Villemerje* (Tarál) harmadik, azután *Lope* de Vega, Santos, Sarkány. Totalizátor: 10:33. Helyfoglalások: I. 50:122, II. 50:202.

II. Handicap. Díj 3000 korona. Távolság 2400 méter. *Dreher* A. *Amas*-a (*Oleminson*) első, *Mravik* P. *Toldi*-ja (*Cowman*) második, *Mutner* V. *Wampun*-ja (*Baines*) harmadik, azután: *Aristides*, *Baratore*, *Gugu*, *Aczél* *Boosay*. Totalizátor: 10:68. Helyfoglalások: I. 50:80, II. 50:74, III. 50:149.

III. Eladó kétvörös verseny. Díj 2000 korona. Távolság 1000 méter. *Szemere* M. *Columbiája* (Lovász) első, ifjabb *David* E. *Fulvija* (*Schneedecker*) második, *Baltazzi* A. *Juditha* (*Krousi*) harmadik, azután *Solyom*, *Bona* *Grazia*, *Vyllar*, *Benjamin*, *Cajetan*. Totalizátor: 10:21. Helyfoglalások: I. 50:78, II. 50:105, III. 50:89.

IV. Májusi verseny. Díj 10.000 korona. Távolság 1600 méter. *Krausz* L. *Ismetje* (*Slack*) első, báró *Uchritz* Zs. *Passopartentia* (*Tarál*) második, *Somosi* ménes *Szöcsendese* (*Russel*) harmadik, azután: *Ormód*, *Pompás*, *Csatt*, *Picador*, *Türeimes* *Elpenor*, *Arriviste*. Totalizátor: 10:25. Helyfoglalások: I. 50:80, II. 50:202, III. 50:178.

V. Eladó Handicapje. Díj 2000 korona. Távolság 1200 méter. *Szemere* M. *Hozta* (*Bonta*) első, ifj. *David* E. *Ionkaja* (*Schneedecker*) második, *Egyedi* A. *Mordája* (*Slack*) harmadik, azután *Légyut*, *Bon*, *Tó-Almás*, *Banksia*, *Renaissance*, *Caserta*, *Rozmaring*, *Balint*. Totalizátor: 10:118. Helyfoglalások: I. 50:176, II. 50:120, III. 50:235.

VI. Akadémia verseny. (Handicap.) Díj 4000 korona. Távolság 3200 méter. *Heimtschl* F. *Tostija* (*Slinn*) első, *Dreher* A. *Kalauerje* (*Huxtable*) második, *Horthy*

J. Almomja (Healy) harmadik. Azután: Jour Fix, Kozma öcsése. Totalizátor: 10: 18. Helyreigadások: I. 50: 27. II. 50: 145.

VII. Hanelap. Díj 2000 korona. Távság 1100 méter. Báró Üchtritz Zs. Sardaoua (Taral) első, ifj. David E. Takarosa (Ruszel) második, Schossberger L. Pitykeje (Holmes) harmadik; azután Kendőz, Mediatore, Glória. Totalizátor: 10: 56. Helyreigadások: I. 50: 130. II. 50: 134.

Nyíltér.

Aki a pünkösdi ünnepekre
férfi-, fiu- és leányka-

RUHÁT

beszerzeni óhajt, saját érdekében kérem tekintse meg előbb ruháit és különlegességeimet.

— Jutányos, szabott ár. —

NEUMANN M.

— cs. és kir. udvari szállító —

férfi-, fiu- és gyermekruha-telepe

Budapest, IV., Múzeum-körút 1.

Képes árjegyzék bérmentve.

Dr. Konrad gyógyintézete Edlachban Reichenau mellett.

Elragadó, pormentes, szétlöt védett fűtés 600 m. a preini völgyben. Különleges intézet szívbajokra, idegbajokra és minden étrendi és táplálási gyógymódra. Legnagyobb nyeltem. Prospektus küld. Dr. Konrad Edlach. Interurb. telefon Edlach Nr. 2.

Barber Sámuel egy maga, mint leánya, Franciska nevében fájdalomtól megtört szívvel tudatja, hogy felelőtlenség nevéjé, illetőleg a legüldözöttebb anyját, jó testvérét és hű rokont

Barber Sámuelnél

szül. Morgenstern Juliát

a hó 27-én, hosszas szenvedés után, jámbor és jólélekű életének 66. legboldogabb házasságának 30. évében a Mindenható az élők sorából magához szította.

Köves halottunk hült tetemét pénteken, e hó 29-én délutáni két órakor kísérik a Kertész-utca 46. sz. gyászházba az új izr. temetőbe és ott helyezzük el örök nyugalomra.

Béke hamvainak!

Morgenstern Jakab, Henrik és Lajos, fivére, Morgenstern Hani férj, Weisz Mihályné, nővére, Weisz Mihály, sógora, Morgenstern Jakabné, Morgenstern Henriké, Morgenstern Lajosné, sógoróné és számos rokonok.

Koszorúk mellőzését kérjük!

Vizgyógyintézet — a budai Szt.-Lukácsfürdőben
A vizgyógykezelés minden neme, hideg-meleg-gőzkuhany, hólg-vilamos-fényfürdők, masszázs, gyógytornászok. — Állandó orvosi felügyelet. Prospektus kíváncsi díjmentesen küld a Szt.-Lukácsfürdő igazgatóságára.

(Az e rovat alatt közöltetnek som tartalmáért, som alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK

§§ Soós bíró ügye. Soós Kálmán törvényszéki bírót a vádinas határozatából tudvalevőleg letartóztatták. Soós végöje a vádinasnak letartóztatást elrendelő határozata ellen a királyi ítéltáblához fellejlamodott s az iratok ma délben érkeztek fel a táblához. Valószínű, hogy a második fórum még ezen a héten dönt a letartóztatás kérdésében.

§§ Igatásért elítélt gimnazista. Zágrábból táv-iratozók: Az itteni törvényszék ma Polics Jankó ötödik osztálybeli gimnazistát igatás vétsége miatt három hónapi súlyos fogságbüntetésre ítélte. Polics április 30-án, midőn a büntetés közben a rendőrség több embert letartóztatott, felhívta a tömeget, hogy szabadítsa ki a foglyokat.

§§ Megtagadott kiadatás. A korneuburgi kerületi törvényszék távirati uton megkereste a budapesti rendőrséget, hogy tartóztassa le Bondy Miksa kiállítási ügynököt, osztrák alattvalót, aki Budapestre lakik mert család miatt eljárást indítottak elene s e végből a kiadatását fogják kérni. A rendőrség Bondy Miksát a távrosi redutban, ahol nemzetközi terménykiállítást rendezett éppen a kiállás megnyitásának küszöbén letartóztatta, s a büntetőtörvényszékhez küldte. Két nap múlva megérkezett a korneuburgi bíróság megkeresése, hogy Bondy Miksát szolgálatiassák ki neki. Bondy Miksát évekkel ezelőt azzal vádolták, hogy ő mint egy bécsi borkereskedő cég volt prokuristája harminc liter vizet

kevert egy vevő borába. A tárgyaláson Bondy fölmentett, mert a koronatanu, a cég volt pincelegénye megmástitotta a vizsgálat során tett vallomását s a tárgyalásra kijelentette, hogy nem emlékszik rá, hogy kinek a parancsára hamisította meg a bort. A kár mindössze tízezer korona volt s a sértett fél panaszt nem tett. Bondy családijával Budapestre költözött. Itt megismerkedett egy Szel József nevű emberrel, aki Glück Zsigmond anév alatt a korneuburgi bírósághoz levelet intézett, melyben azt adta elő, hogy Bondy neki a borhamisítási ügy tárgyalása előtt ötezer forintot ígért, ha ráveszi a koronatanut, hogy a vizsgálat során tett vallomását visszavonja s kijelenti hogy imár nem emlékszik arra, kinek a megbízásából öntött vizet a borba. Ő, ugymond, visszautasította az ajánlatot de tudja, hogy Bondy egy Findy Leó nevű ember révén megvásárolta a tervét. Ennek bizonyítására több tanura hivatkozta. A följelentés alapján a korneuburgi bíróság megkereste a budapesti rendőrséget, hogy hallgassa ki a följelentőt s mindazokat, akikre a följelentés hivatkozott. A rendőrség a följelentőt nem tudta kinyomozni, de a körülményekből azt következtette, hogy Glück Zsigmond neve alatt Szel József lappang. Az összes tanuk, akikre a följelentés hivatkozott, kijelentették, hogy az egész dologról egy szót sem tudnak. Eme tényállás alapján tartóztatták le Bondyt, anélkül, hogy előzőleg kihallgatták volna. Bondy védelmével dr. Káldor Gyulát bízta meg, aki előterjesztésében kimutatta, hogy itt bosszúról van szó s hogy a korneuburgi bíróságot az osztrák büvádi perrendtartás megsértésével indította meg a kiadatási eljárást. A budapesti büntető törvényszék, részint a védő által fölsorolt okokra fogva, részint pedig azért, mivel az iratokban nyoma sincs annak, hogy Bondy a hamis tanúzásra való csábításban közreműködött volna, a kiadatás ellen döntött. Ma döntött ez ügyben az igazságtörvényszék, mely Bondy kiadatását megtagadta. Bondyt nyomban szabadon bocsátották.

§§ Királysértés miatt. Szabadkáról írják: A dr. Kálmár Antal ellen királysértő közgöi könyve miatt indított pert a budapesti királyi büntetőtörvényszék mint esküdtbíróaság június 18-án kezdi tárgyalni. A szenzációsnak ígérkező perben Kálmár Antal védelmét Eötvös Károly orsz. képviselő vállalta el.

TÁVIRATOK

London, május 28. Az Egyesült-Államok hajó-rajja Washingtonból paraucst kapott, hogy induljon Kielebe az ottani ünnepekre.

Reinach elítélése.

Páris, május 28. A lelebbezési bíróság Henry özvegyének Reinach elleni ügyében a polgári bíróság ítéletét helybenhagyta, mely szerint Reinach Henrynének és fiának jelenkénti 500 frank kártérítést tartozik fizetni. Reinach ugyanis Henry ezredet árulással váltotta és vádját nem tudta bizonyítani.

Bizalom a Combes kormánynak.

Páris, május 28. A kamarában Gautier (nacionalista) indítványt nyújt be amnestia kimondására vonatkozólag és kéri indítványának sürgős tárgyalását, hangsúlyozván, hogy egyes számúúteket visszatérése megnyugtatóná a kedélyeket. Combes miniszter elnök a sürgősség ellen nyilatkozik, mivel az indítvány elfogadása esetén az agitáció már is megévő okai mellé még újabbak kerülőnének. (Tetszés bairól.) A sürgősséget 333 szavazattal 151 ellenében elvetették, az indítványt megadta pedig a bizottsághoz utasították.

Bonzi kérdést intéz a tengerészetiügyi miniszterhez Pereyének a Figaro által közzétett levele ügyében. Pelletan tengerészetiügyi miniszter a szószékre lép. E pillanatban Combes miniszterelnök elhagyja a miniszteri széket és Flandin képviselőhöz megy és hevesen kérdőre vonja ama vádak miatt, amelyeket ez a képviselő a miniszterelnök fia ellen emelt. (Nagy mozgás.)

Mikor a nyugalom ismét helyreállt, Pelletan tengerészetiügyi miniszter tiltakozik az elene emelt borzasztó rágalom ellen és kijelenti, hogy soha életében sem követlenül, sem közvetve egyetlen centimeot sem kért avagy kapott semmiféle oldalról. (Tetszés bairól.) Perey alantólagos ívelét sohasem kapta kézhez. A miniszter hozzateszi, hogy ha szavazatát el akarta volna adni, akkor nem fordult volna Hombertkéhez. Az alatt a 20 év alatt, amióta részvesz a politikai életben, egyetlen sout sem takarított meg. Ez a mostani rágalom nevétséges. A miniszter tudja, hogy ki és miért támadta meg őt és szükség esetén meg is meg fogja moadani. Mindenkor meggyőződésért küzdött és ezt fogja tenni a jövőben is. (Élénk tetszés a házának csaknem minden részén.) Az incidens ezzel elintéztést nyert.

Fabier kérdi, hogyan áll a dolog bizonyos lapok vádjait illetőleg, amelyek azt állítják, hogy egy egyesületet 25.000 frank fizetése ellenében engedélyezik és hogy Flandin és Grosjean nacionalista képviselő pontos felvilágosítást tudnak adni az egész ügyről. Flandin kijelenti, hogy ez az ügy néhány nap óta az egyedüli beszéd tárgy a folyosókon. Combes miniszter-

elnök azt válaszolja, hogy ő felkérte Flandin képviselőt, hogy mivel neve bele van keverve ebbe az ügybe, interpelláljon e tárgyalban. Flandin ez azonban megtagadta. A miniszterelnök tiltakozik ez ujrágalom ellen, mely az ő fia ellen irányul, aki semmiéle megrovandó cselekedetet nem követett el, hanem ellenkezőleg odaadó hive a köztársaságnak és éppen emiatt van kitve annyi támadásnak. (Élénk tetszés a baloldalon.) Gouzy, Etienne, Surrien és Jaurès a következő napirendet indítványozzák: Midőn a kamara azt a rágalmozó hadjáratot, amelyet a kormány tagjai ellen folytatnak, hogy eltérítsék őket köztársasági működésüktől, megbélyegzi, átér a napirendre. Ezt a napirendet 333 szavazattal 18 ellenében elfogadták és az ülést berekesztették.

Páris, május 28. A tengerészetiügyi miniszterium kijelenti, hogy az a levél, melyet a Figaro ma közzét és amelyet állítólag Humbertnél volt titkára, Peleyre intézett 1902 szeptember 25-ikén a tengerészetiügyi miniszterhez, sohasem jutott Pelletan kezéhez.

Kösgazdasági táviratok.

Bécs, május 28. (A Budapesti Napló telefonjelelése.) Eladatott buza: tiszavidéki 8.30—8.70, bánási 7.85—8.40, déli vasuti 7.0—8.15, rozs szlavóniai 7.65—7.80, déli vasuti 6.90—7.10, tengeri 6.70—6.85, zab 6.05—6.50, korona.

New-York, május 28. (Terménytőzsde.) (Zárlat.) Gyapot: New-Yorkban helyben 11.70 (11.70), májusra 11.20 (11.25). Augusztusra 10.67 (10.79). New-Orleansban helyben 11.1/2 (11.1/2). — Petroleum: Stand white New-Yorkban 8.55 (8.55). Stand white Philadelphian 8.50 (8.50). Refined in Cases 10.50 (10.50). Credit Balances at Oil City 1.50 (1.50). — Zsír: Western steam 9.20 (9.20). Rohe és Brothers 9.35 (9.85). — Tengeri irányszata állandó. — Májusra 56.— (56 1/2). — Juliusra 52.1/2 (52.1/2). — Szept.-re 51.1/2 (51.1/2). — Buza irányszata engedő. — Píros ósmi helyben 83.1/2 (83 1/2). — Májusra — (84.1/2). — Jul-ra 78.1/2 (79.1/2). — Szept.-re 75.1/2 (76.—). — Dec.-re — (—). — Gabona szállítási díja Liverpoolba 1.1/2 (1.1/2). — Kávé: fair Rio 7. sz. 5.1/2 (5.1/2). — Májusra 3.70 (3.70). Aug-ra 3.90 (3.95). — Lászt: Spring Wheat clears 2 05—3.10 (3.05—3.10). Cukor: 2.1/2 (3.1/2). On: 23.25—23.45 (23.45—23.65). Rész: 14.75—14.87 (—14.75). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, május 28. (Terménytőzsde.) (Zárlat.) Buza irányszata engedő. — Máj-ra 77.— (76.1/2). — Juliusra 73.1/2 (73.1/2). — Tengeri irányszata állandó. — Máj-ra 45 1/2 (46.1/2). — Zsír: Máj-ra 8.90 (8.85). Jul-ra 8.80 (8.82). — Szalonna short clear 9.81 (9.81). — Sertészsír: Juliusra 17.35 (17.40). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

Az Atlas-hegyhez egyszer...

— Victor Hugo. —

Az Atlas-hegyhez egyszer a dombok így beszéltek: — Nézd, rajtunk zöld a pázsit, virítanak tarka rétek, Holott az ifjú lány ha játsza elterült, Dalolja vig dalát s utóbb soká mereng el... Nézd, lábaik előtt hogy elsimult a tenger, A rémes óceán! s tetőnk milyen derült! Rajt, melyet égi harmat s a napsugár fűrészt, A kis virág kinyílik ezernyi társa közt.

S te, óriás! — Oh mondó, miért hogy egyre száll Kopár fejed fölött az éhes sasmadár? Ki hajta meg, miként a szél a gyenge nádat, Nagy, széles vállaid s retentő sziklahátad? Miért hogy oldalad megannyi szörnyű mély? Miért boldor réád örökre gyszos éj? Mondó, homlokod miért olyan redős, havas? Miért hogy nem ragyog fölőtte a tavasz, S mért görnyed úgy? — Oh mondó, mért oly mogorva, zordon?... És Atlas így felelt: „Mert a világot hordom.”

Boorogh Pál.

+ A fémek érzékenysége. Egy angol professzor nemrég megjelent tanulmányában avval az érdekes kérdéssel foglalkozik, hogy csakugyan bírányak-e az élet jelenségei a szervetlen testeknél, Az ő kutatásai nyemán most már feltehető, hogy a fémekben is megvannak az élet nyomai, amennyiben többek közt észlelhetők bennük a kifáradás tünetei, s ha általmas vegyi hatások megmérgezik, ugy ellenmeregrel normális állapotba hozhatók. Ez a feltezés meg-szünteti azt a merevséget, amelyet a tudomány emelt a szerves és szervetlen világ közt. A szervesanyag csak kompl.káltabb fejettebb, mint a szervetlen, amely azonban szintén nagy mértékben fogékony, sőt ugy-szólván élethépes is. Ennek a felfedezésnek különö-sen az orvostudományban van nagy jelentősége.

+ Fészekben lakó család. Dél-Kaliforniában vadászok a San Antonio-lolyó mentén hegyi oroszlánok üzése közben egy állatnak látszó tömeget láttak nagy gyorsasággal egy tára felkapaszkodni. Mikor lefért a fa tetejére, látták, hogy egyik fáról a másikra veti át magát rendkívül ügyesen s a vadászok gyorsan haladtak utána, hogy lövéseire kaphassák. Először közelről, meglepetve látták, hogy az állatnak vélt jelenség egy tíz-tizenkétéves gyermek sötét bőrszínű. Rákilátottak, hogy álljon meg, mire egy férfi és nő is megjelent s mindhármán elütöttek egy óriás lenyőla ágai között. A vadászok megvizsgálták a fát és az ágak között egy tágas fészket találtak, amely rostokból készült, s egy hasonló fészek volt tele száritott halakkal, gyökerekkel, dióval és más ételművel. A természet középnyagú volt, sötét bőrszínű s valami idegenszerű nyelvet beszéltek. Lábszárak és karjaik hosszúak voltak s majomszerű ügyességgel mozogtak. A vadászok másnap visszatértek több társukkal, hogy elfoghassák őket, a forcsa társai azonban már csak a hűlt helyét találták.

+ Ruhák üvegéből és papirosból. Az üvegyipar manapság már olyan tökéletes, hogy a törékeny anyagot a legnagyobb súlyokkal szemben is ellenállóvá tudják tenni. Házakat és palotákat építenek már üvegből, sőt Amerikában már járdát is csinálnak üvegből. A teknika legújabbban annyira tökéletesítette az üvegyártást, hogy rubaszöveteket is képesek már előállítani üvegből s az ilyen szövet díjat is nyert és nagy feltűnést keltett a kiállításokon. De nemcsak üvegből, hanem papirosból is gyártanak ruhát. A papiros már évek óta fontos cikknek bizonyult az iparban is. Gyártanak vasúti sineket, kereket, hordókat, sőt hajókat is papirosból. A rubakészítésre a japánok már régóta használják a papirost s az olcsó anyag, ha nem is túlhasznos tartós, de tetszetős és nagy keletnek örvend. Most Amerikában is utánozni kezdtek a japán szokást és a kísérletek eredményeivel járják.

KÖZGAZDASÁG

Ipar és kereskedelem.

Magyar Általános Hitelbank. Amint értesülünk, a Fiumei Hitelbank a Magyar Általános Hitelbank közreműködésével a monárkia által az 1901-ben Kínában szerzett tiencini settlementen föltelepet szándékozik létesíteni, amely telep a magyar kereskedelemnek a távol Kelettel leendő közvetítésére fog szolgálni. Az e tekintetben szükséges előkészületek megtétele végett már a jövő hónapban Steinacker Arthur, a Fiumei Hitelbank-részvénytársaság igazgatója és Mauthner Emil, a Magyar Általános Hitel-

bank főtitkarságának Kínába utaznak. Ez urakhoz a Ganz és Társa Vasöntő- és Gépgyár-részvénytársaság részéről Szék Géza, a cég főmérnöke, csatlakozik. A mostuerezett vállalat tudvalegleg 2 év előtt Port-Arthurban az ottani nagy központi villamos-telepet rendezte be. A magyar kir. kereskedelemügyi miniszter és a külügyminiszter a kiküldött urakat a szükséges ajánlatokkal el fogja látni.

A szolnai iparkiallítás. A szolnai iparkiallítás 3000 négyzetméter területet magában foglaló tócsarnok már készen áll s nap-nap után épülnek a külön pavilonok. Nemsokára a nyári színész építéséhez fognak hozzá hogy egyebek között ezzel is szórakoztassa a kiállítási bizottság a látogató közönséget. Minden jel arra vall, hogy a Felvidék nyara rendkívül mozgalmas lesz. Ebben a Szolnához, a gyakori közlekedés és kitűnő összeköttetésénél fogva mind közel eső felvidéki világhírű kirándulóhelyek és tündök mellett (Csorabai, Tátrafüred, Birta, Trencsén-Teplice, Pöstyén, Rajeczfürdő, Stubaya, Sallács stb.) hatalmas része lesz a honi ipar föllendítését szolgáló, minden tekintetben csábító szolnai iparkiallításnak, mely augusztus 1-én nyílik meg és szeptember 16-ig tart.

A magyar-román halászléi egyezmény. A halászléiről szóló 1888-ik évi XIX. törvények záró határozataival a földmívelésügyi miniszter felhatalmazást nyert, hogy országos határt képező folyókón a szomszédos államokkal a halászléi egyeztető gyakorlatát illetőleg egyezségi tárgyalásokat indítson meg. Az akkori földmívelési kormány tárgyalásokba is becsatlakozott az illető államokkal, meggyezés létesített, többek közt Romániával is. Mivel Románia halászléi törvényének hatálya csak a Dunára terjed ki, a két állam tárgyalásai során az egyezményt csak a Dunára nézve kívánta érvényesíteni. Ily módon a halászléi tervezett szabályozása oly folyószakaszt nem érint, melyen Ausztria érdekei is érintve lennének: ennek folytán az egyezmény kizárólag a magyar szent korona országai gazdasági érdekeinek tekintetéből volt megbírálandó, s annak létrehozásánál a jelen alkalommal is érvényesült azon elv, hogy a magyar állam a külfölddel szemben, az Ausztriával nem közös ügyekben, önállóan jár el.

A huzamos időn át folyt tárgyalások eredményeként létrejött szerződés a ráírásra ő felsége által Kiszitinkovich Ede miniszteri osztálytanácsos és Landgraf János országos halászléi ügyek főhatalmazottak fel, — a román király részéről pedig Cucuianu Viktor követségi tanácsos, budapesti román királyi konzul és dr. Antipa Gergely, román királyi országos halászléi ügyek főhatalmazottak ki, kik is, meghíltó okmányaik kíséretével utaznak Budapestre. 1903. január hó 31-ikén a két állam törvényhozási jóváhagyásának tenntartása mellett az egyezményt aláírták.

Jelen egyezmény tárgya a két állam között határt képező Duna folyó hal-állományának egységes elvek szerint való kezelése. Számszerint 13 cikkben részletes intézkedéseket tartalmaz a halászléi közök és szerszámok meghatározására, a halak és rákok kímélére a tilalmi időre, a különböző halfajok és rákok fogásának bizonyos méreteken alól való tilal-

mazására s a halak és a friss ikra árusítására nézve. Az egyezmény nagy jelentősége Magyarországra nézve többek közt abban is nyilvánul, hogy rendelkezései a Dunán évenként fellépő vándorló nagyértékű tokfélék pusztítását megakadályozza.

Az egyezmény egyelőre öt év tartamára kötött s a két kormány megbízottainak időnként való összejövetelét s a kölcsönös ellenőrzés mellett új rendszabályok egyetértő tanulmányozását is kilitásba helyezi.

Dunagőzhajózási társaság. Ma Bécsben volt a Dunagőzhajózási társaság közgyűlése, melyen Deutsch J., az igazgatónak legidősebb tagja elnökölt, Deutsch a közgyűlést a következő szavakkal nyitotta meg:

Azon körülmény folytán, hogy a sors megfosztott elnökségünkől, kénytelen volt az igazgatónak a közgyűlést megelőzőleg és az alapszabályokhoz képest helyettesít kijelölni. Az én kötelességem lesz a közgyűlés vezetését. Dr. Tausig lovag részvényes indítványára elhagyta a jelentés üzleti részének felolvasását és Ulmann udvari tanácsos gyászbeszédet olvasott fel az igazgatónak elhunyt tagjai: Beyer R. lovag udv. tanácsos, volt elnök és Demmer Bernát főltött. A gyűlés az elhunytak emlékéit felállással és a részvénytulajdonosok egyetértőleg megörökítésével tisztelte. Ezután vita néki vették tudomásul az igazgatónak jelentését és megadták ennek a felmentvényt. Előadották a tiszta jövedelem hovatérítési iránt tett indítványokat, melyek szerint a 2.108.471 koronájú tiszta jövedelemből az 1901. évi 380.844 K. atvitei leszámitása után 15%, vagyis 253.808 K. az államkormányzatnak jut visszafizetésképpen, 1.536.000 K. pedig kiosztásra kerül részvényeknek 32 koronás osztalékképpen. A megmaradó 810.663 K. összeget új számlára írják át. Ezután az igazgatónak következő indítványát fogadták el. Az eddigi eljárást, mely szerint a hajóbiztosítási alaphoz évenként járultak évi dotációval, megváltoztatják. Ezt a hozzájárulást nem úgy, mint eddig a hajópark és a hozzájáruló uszályok költségbeik értékének 1 1/2%-ával fogják 8 évre meghatározni, hanem a hozzájárulást csak az 1903. évre 1 1/2%-kal határozandják meg és az összegeből csak annyit használnak fel, amennyire szükség lesz, hogy az idevonatkozó alapot megtartsák az eddigi nagyságban. Miután a felügyelő-bizottságba való választásokat megejtették, el fogadta a gyűlés az igazgatónak indítványát, mely szerint egyelőre el kell tekinteni az igazgatónak teljes kiegészítéséről, míg a kormányval való tárgyalások befejezéséig nem nyerne és a társaság helyzete tisztázva nincs. Ehhez a határozathoz képest az igazgatónak kilépett tagját, Frankl Ferdinándot újból megválasztják és függőben hagyják az igazgatónak betöltetlen tagsági helyeit, hogy azt a viszonyok tisztázása után egy rendkívüli közgyűlésre bízzák. A jelen voltak közt volt Thaly Emil min. tanácsos, főigazgató Budapestről.

Magyar szesztermetek kiállítás Budapest. Győről jelentik: Abból a mozgalmából kifolyólag, mely a magyar szesztermetek központi érdekesítését tűzte célul, dr. Fischer Sándor országgyűlési képviselő az Országos Magyar Gazdasági Egyesület és a Magyar Mezőgazdasági Szesztermetek Országos Egyesülete megbízásából a Győr, komárom, jeher, veszprém, vas- és zalamegyei mezőgazdasági szeszgyárakat értekezletre hívta össze a győri kereskedelmi és iparkamara tanácsotérme. A mai értekezlet, amelyen egy az ipari, mint a mezőgazdasági szesztermetek érdek-

REGÉNY

Motta mester

— REGÉNY —

Irtá: GIOVANNI VERGA

(81)

— Látám, láttam, kedves rokon. Ne bántsa őket, ne ijessze meg őket.

Ebben a pillanatban az utcáról nagy lármá hallatszott föl és még idejekorán futottak ki a balkonra, hogy megláthassák az új házasko-csiját. Nanni a bakon ült, a kalapja szinte anyakába esett, úgy pattogtatta az ostort, mint egy fuvaros, és ordított:

— Az utóból! ... Helyet! ... Vigyázz. — Az ösvérek, melyek most kerültek ki a gulyából, meghökkenek és úgy iparkodtak, hogy a kanonok tanácsosabbnak látták, mindjárt kiugrani és Burgio már fölemelkedett, hogy leugorjon a kocsirol. De az ösvérek hirtelen leeresztették fejüket és beszaladtak a kapun.

— Ördög és halál! — kiabált a kanonok, orrával rábukva a menyasszony tédre.

Karongyva mentek föl a lépcsőn az új házasko. Motta ur csillogó tüvel selyemnyakkendőjében, lakkeipében, ünnepi mosolylyal frissen borotvált arcán, csak kabátjának magas bársonygallérija kellemetlenkedett. A menyasszony fehér s szellős ruhában fiatalabbnak és bájosabbnak tűnt föl, meztelen karokkal, kissé fedetlen mellel, hegyes Trao-arcélét modern frizura enyhítette, halántékán a haja ki volt fodoritva, a feje bubján magas tekenősbéka-tük erősítették meg, jobbra-balra köszöntgetett, halványan, szemérmatosan, zavartan. elpirulva azon a sok meztelenségen, amelylyel most először mutatkozott ennyi szem előtt, így nagy világitásban.

— Éljen az új házaspár! Éljen az új ház-

pár! — kiabált a kanonok meglöbögött zsebkendőjét.

Biancát megcsókolta Cirmena néne és márkibátyja és egymaga belépett a szép szobába, ahol egy árva lélek nem volt.

— Hé, hé, vigyázz, hogy el ne vesztisd az eszedet! — kiabált utána a márkibátyja kacagás közt.

— Mind együtt vagyunk? — mormogott félhalkan Sára asszony.

A kanonok sietett válaszolni.

— Igen, nagyságos asszonyom. Kicsiny társaság, vidám élet!

Nyomukban jött föl a lépcsőn Alessi, a sipkával kezében, szemét kápráztatta a sok gyertyafény és a nagy pompa. Már az ajtóban hebegett:

— Rubiera báróné asszony küldött! ... azt izeni, hogy nem jöhet, mert a feje fáj! ... Tisztelteti a hűgát és Motta urat is! ...

— Menj a konyhába, — válaszolt a márkibátyja.

— Mondd, hogy adjanak neked inni.

Motta mester e pillanatot felhasználva, halkán odaszólt a fivérének:

— Örizkedj ezektől az emberektől! Új le és meg ne mozdulj. Amit én csinálók, azt csinál te is.

— Értem. Csak bízd rám.

Cirmena asszony a menyasszonyt kerítette hatalmába és matrónaszerű ábrázatot vágott, mintha haragudnék. Miután mindenki helyet foglalt a tükör szep szalonban, csend lett, mindenki ide-odanézett, hogy valmit tegyen, és helyeslően bólogatta a fejét.

Végre a kanonok megtörte a jeget.

— Santo ur, üljön ide. Hozza ide a székét, ne féljen.

— Engem gondol? — válaszolt Santo, aki nem érezte magát a helyzet urának.

— Ez a te sógorod, — szólt a márkibátyához. — A másik pillanatban a jegyző szó-

— Ide nézzenek, ide nézzenek. Milyen volt Kolumbusz Kristóf partraszállása!

Az előszoba közepén egy csomó fejet láthatott az ember, összeszorongva, a kíváncsiság és féltékenység vegyüléke ült arcukon, mintha egy bányarobbanás volna készülöben. A kanonok felfedezte a gyerekek közt Nunziót is, Motta unokaöccsét és szemével intett neki, hogy lépjen közelebb. De a fiú úgy elszaladt, mint egy vad ember, és a kanonok még folyvást mondogatta mosolygva:

— Micsoda ördög! ... Egészen az anyja.

A márkibátyja a huga mellett ült egy karosszékbén és mondogatta:

— Pompás, pompás! ... Az urad jól végezte a dolgát! ... Semmi sem hiányzik ebben a házban! ... Ugy élsz majd, mint egy herceg! ... Csak egy szót kell mondanod! ... csak mutatnod kell kíváncságot! ...

— Akkor mondja meg neki, hogy más ösvéreket vegyen magának, — tette hozzá a kanonok mosolygva.

— Az igaz, egészen sápadt vagy! ... Talán megijedtél a kocsián?

— Nagyon fiatal állatok! ... most kerültek ki a gulyából! ... még nem szokták meg a kanyart, — mondá a kanonok. — Manapság lovakat fognak a hintók elé.

— Hogyne, hogyne! — válaszolt Motta névetve. — A pénz arra való, hogy kiadják! ...

A márkibátyja és a kanonok tovább fűzték a tárgyalást, Motta folyvást bólogatott, a többiek odahallgattak, Cirmena asszony keresztbefont karokkal és szeretetreméltó mosolylyal, mintha mondaná: No erre ugyan szükségem volt! Érdemes díszbe vágnom magamat! ...

Bianca mind e fény és pompa közt idegenül érezte magát és férje is zavarban volt ennyi ember közt, a menyasszony, a barátok, családok közt, a tükör előtt, amelyekben mindent meglátott az ember, új ruhában, némi másolat, hogyan csinálják azok.

— Az aratás jól beütdt! — szólt a márkibátyja

csoporthoz képest volt. elfogadta a tervezetet, amely megállapítja, hogy az egyezményt aláíró mezőgazdasági szesztermelők, ipari szeszgyárak és finomítók a szesz közös értékesítése érdekében Magyar Szeszértékesítési Központ címmel Budapest székhellyel központi szervezetet alakítanak. Az egyezmény határideje tudvalegleg 1913. augusztus 31.

A Déli Vasút közgyűlése. Bécsebeli telefonálják lapoknak: A Déli Vasút-Társaság ma délelőtti közgyűlésén foglalkozott az azalatt az egyezséggel, melyet a társaság elsőbbségi kötvényeinek gondnoka közt a 3 százalékos kötvények tulajdonosaival. A közgyűlés előtt 790 részvényes 144.121 részvényt deponált. Jelen volt 180 részvényes. Báró Oltumbeck elnök hosszabb beszédében méltatta a létrejött egyezséget, mely nemcsak a kötvénytulajdonosok, hanem a részvényesek érdekeit is képviseli és elősegíti a társaság pénzügyi konszolidációját. Az egyezséget elfogadta a javaslat. Ezután a közgyűlés egyhangúlag elfogadta az egyezséget.

Szeszárak. A kontingens nyersszesz ára Budapestén 28.50 korona pénzben, 29.50 korona áruban. — Bécseben az irányzat szilárd. A kontingentált készaru 41.— korona pénzben, 41.50 korona áruban.

Szarmasmarhavasár. (A budapesti marhavasár-területi vásár-pénztár-résztulajdonosi tudósítása.) Felhajtás: Vágómarhák. Magyar ökrök 1428 darab, magyar tehén 439 darab, szerbiai ökrök 568 darab, szerbiai tehén 27 darab, növendékmarha 67 drb, bivaly 65 drb, bika 150 darab, összesen 2749 drb. Gazdasági marhák: Igrás- és hizlalt valók ökrök 29 darab, fejőstehén 209 darab, igrás bivaly — darab, tudó — darab, bika — darab, üsző — darab. Eladási árak ezen tudósítás zartáig: vágómarhákért: Magyar hizott ökrök, legjobb minőségű 66.— K-től 70.— K-ig, kivételesen 72.— K-től 100 kilonként 66 sulyban, középminőségű 68.— K-től 64.— K-ig, silányabb minőségű 60.— K-től 56.— K-ig, Magyar legelőmarha jobb minőségű 64 K-től 62.— K-ig, kivételesen — K-ig, silányabb minőségű 48 K-től 52 K-ig, Tarka hizott ökrök, legjobb minőségű 66.— K-től 72.— K-ig, kivételesen 74 K-ig, középminőségű 58 K-től 64.— K-ig, silányabb minőségű 50 K-től 56 K-ig, Szerb és boszniai ökrök legjobb minőségű 66 K-től 69.— K-ig, kivételesen 71 K-ig, silányabb minőségű 48.— K-től 54.— K-ig, Bika jobb minőségű 60 K-től 70.— K-ig, kivételesen 72.— K-ig, silányabb minőségű 50.— K-től 58.— K-ig, Bivaly 40 K-től 43 K-ig, kivételesen 58.— K-ig, Magyar tehén 44.— K-től 60.— K-ig, kivételesen — K-ig, Tarka tehén 46.— K-től 68.— K-ig, kivételesen 75.— K-ig, Mind 100 kilonként 66 sulyban, Gazdasági marhákért: Igrás ökrök elsőrendű — K-től 80.— K-ig kilogrammonként, kivételesen — koronától — K-ig páronként, középminőségű — K-től — K-ig 100 kilonként — K-t — K-ig páronként, silányabb minőség — K-től — K-ig 100 kilonként, — K-től — K-ig páronként. Hizlalt valók ökrök, fehér — kg-kint — K-től — K-ig, Fejőstehén, keresztetett, színes 200 K-től 260 K-ig darabonként, bonyhádi faj 250 K-től 340 K-ig darabonként, kivételesen — K-től — K-ig, Igrás bivaly — K-től — K-ig páronként. Vágómarhából a felhajtás körülbelül 100 darabban nagyobb volt a multénál, azonban a vételkedv általánosságban jobb volt, a multéi magas árak élénk irányzat mellett szilárdak maradtak. Különösen jó keresletnek örvendő jó minőségű bikák, melyek mértékárúknak 2-4 koronával magasabb árakon

hangosabban, hogy mások is úgy beszéljenek. — Másoktól hallottam. Ugy-e Burgio mester? — Igen nagyságos uram, hála istennek... Csak az árak nagyon alacsonyak.

— Kint a mezőn sok dolgunk lesz! A helységben már senki sincsen.

Cirmena asszony nem bírta tovább. — Láttam Sganzi cousinét a balkonon... azt hittem, hogy ő is el fog jönni.

— Ki tudja? Ki tudja? Előbb esett kissé az eső... és az uton nagy a sár... Csaknem ki-törtöm a lábamat. De azt mondják, hogy az eső használ a bornak. Ugy-e, Burgio mester?

— Igen, nagyságos uram, ha a jó isten is úgy akarja.

— Most majd mindenki a szüretre készülődik. Csak mi nem, kedves Sára. Mi megiszunk a borunkat és nem kérünk vizet az istentől! Vigye el okvetlenül a feleségét, Motta ur, Giolloba a szüretre... Csodálkozni fogsz majd, Bianca, mekkora szőlők.

— Hogy ne... 6 az asszony... — Egy pillanatra! — kiáltá a kanonok, felugorva székről. — Azt hiszem, emberek jönnek.

Santo ránezett a fivérére és intett neki, vajjon lehet-e most tilalni. De a kanonok mindjárt be is jött a balkonról, fejét rázva.

— Nem, hazatérő parasztok voltak. Ma szombat van és ilyenkor késő estig járnak az emberek.

— Mindjárt gondoltam — válaszolt a néne, — nekem jó füleim vannak!... Hát kire várnak? — Ézer ördög, Alosi asszony! Az csak nem hiányzik sehoh.

— Peperito tarthatna vissza, — jegyezte meg elhamarkodva a márkí, aki már türelmét vesztette. Santo, aki már felkelt, megint leült.

— Engedelmezzél! — szólt a kanonok. — Csak egy pillanatra. Azonnal itt leszek megint.

(Folytatása következik.)

keltek el. Hosszu idő óta ma volt először egy csapat járműsor felhajtva, melyből 12 darab 830 koronáért páronként ellett a remélhető, hogy ezen áruikkben nagyobb forgalom fog létesülni. A fejőstehén-üzlet változatlan.

Borjűvásár. 1903. évi május hó 28-án. (A budapesti marhavasárterületi vásár-pénztár-résztulajdonosi tudósítása.) Felhajtás. Belföldi első borjú 1742 drb, lelt borjú — db, bécsi borjú — db, — db, növendékmarha 67 darab, bárány első — darab, lelt bárány — darab. — Arjegyzések. — Belföldi első borjú I. rendű 78-82 K-ig, kivételesen 96 K-től, II. rendű első borjúkért 66-76 K-ig, I. kilonként, lelt borjú I. r. — K-ig, II. r. — K-től — K-ig, kivétel. I. kilonként, lelt borjú 66-76 K-ig, II. rendű 78-82 K-ig, I. r. — K-ig, II. r. — K-től — K-ig, lelt bárány — K. kivételesen ár — K-ig páronként. — Az irányzat lanyha, az árak 4-5 fillérrel kilogrammonként csökkentek, mintegy 3-400 darab eladatlanul maradt.

Sertés-közvásár. (A székesfehérvári sertés-vásár és közvásárház intézősége.) Május 28-án, Felhajtás: Zsírsertés, egymint öreg I. rendű — kilogrammon felül — darab, II. rendű 280-350 kilogramm — darab, kanló — darab, silány — darab, fiatal nehéz 300 kilogrammon felül — darab, közép 220-300 kilogramm — darab, könnyű 220 kilogramm — darab, süldő — darab, malac — kilogramm — darab. Összesen — darab. Huszterés egymint: nehéz 300 kilogrammon felül — darab, könnyű 260-300 kilogramm — darab, süldő — darab, malac 40 kilogramm — darab. Összesen — darab. Felhajtás Összege 378 darab, — darab süldő, Előző napi maradvány 46 darab, — darab süldő, Összesen 423 darab, — darab süldő. Eladott 423 darab sertés, — darab süldő. Maradvány — darab, — darab süldő. A vásár irányzata igen élénk. — Az árak szilárdak. — Következő árak jegyzettek: Zsírsertés: Öreg I. r. 350 kg-on felül 91-96 fillérig, II. rendű 280-350 kilogramm 91-96 fillérig, selejtezett 91 — fillérig, silány — fillérig, fiatal nehéz 800 kilogrammon felül 94-96 fillérig, fiatal közép 220-300 kilogramm 92-99 fillérig, fiatal könnyű 220 kilogramm 74-92 fillérig, süldő — fillérig, malac — fillérig. Huszterés: Nehéz 300 kilogrammon felül — fillérig, könnyű 140-300 kilogramm — fillérig, süldő — fillérig, malac 40 kilogramm — fillérig. Árak minden levonás nélkül, kilogrammonként, elősúlyban.

Bécsi szarvasmarhavasár. Május 28-án. (Saját tudósítók telefonjelentése.) A mai vásárra felhozott: 5413 darab borjú, 1064 darab 615 juhot, 1084 darab levágott sertést, 246 darab levágott juhot, 12096 darab bárányt.

Eladási árak: Első borjú 96-144 fill. elsőrendű — fillér, lev. borjú 96-112 fillér, legerősebb 128-134 fillér, elsőrendű 114-124 fillér, zsírsertés — fillér, fiatal sertés — fillér, kivételesen — fillér, levágott nehéz sertés 96-116 fillér, kivételesen — fillér, husza hizalt — fillér, zsírba hizalt sertés — fillér, könnyű sertés 124 — fillér, elsőrendű süldő — fillér, első juh 44-56 K, levágott juh 72-100 fillér, bosnyák silányabb sertések — fillér, kilogrammonként. Bárány 12-20 korona páronként.

A budapesti gabonatözsde.

Budapest, május 28.

Jó kínálat és élénk vételkedv mellett 45.000 métermáza buza került a forgalomba 2½ fillérrel magasabb árakon.

Rozsban változatlan árak maradtak. Más gabonafélékben nem volt forgalom.

Eladott:
Buza. Tiszavideki: 500 mm. 82 k. 8 K. 27½ f. 500 mm. 81½ k. 8 K. 27½ f. 100 mm. 82 k. 8 K. 27½ f. 200 mm. 81 k. 8 K. 27½ f. 100 mm. 81 k. 8 K. 27½ f. 1100 mm. 81 k. 8 K. 12½ f. 100 mm. 80½ k. 8 K. 27½ f. 200 mm. 80½ k. 8 K. 17½ f. 100 mm. 80½ k. 8 K. 07½ f. 100 mm. 80 k. 7 K. 95 f. sárga. 300 mm. 80 k. 7 K. 95 f. felső. 2100 mm. 79 k. 8 K. 10 f. 100 mm. 79 k. 7 K. 75 f. üszkös.

Mézőhegyi: 1500 mm. 79½ k. 8 K. 95 f. **Makói:** 3300 mm. 80 k. 8 K. 17½ f. 4300 mm. 79½ k. 8 K. 15 f.

Szentesi: 1100 mm. 80½ k. 8 K. 17 f. 2500 mm. 80½ k. 8 K. 17½ f.

Fejérmegyei: 2800 mm. 80 k. 8 K. 10 f. 2600 mm. 79 k. 8 K. 07½ f. 10000 mm. 79 k. 7 K. 90 f.

Tolnai: 1800 mm. 77 k. 7 K. 80 f. 760 mm. 75½ k. 7 K. 67½ f. 130 mm. 75½ k. 7 K. 67½ f.

Pestmegyei: 100 mm. 82 k. 8 K. 15 f. 100 mm. 80½ k. 8 K. 12½ f. 100 mm. 80½ k. 8 K. 1 f. 150 mm. 80 k. 8 K. 10 f. 150 mm. 80 k. 8 K. 10 f. 300 mm. 80 k. 8 K. 1 f. 150 mm. 80 k. 8 K. 1 f. sárga. 100 mm. 79½ k. 8 K. 05 f. 200 mm. 79 k. 8 K. 05 f. 200 mm. 79 k. 8 K. 05 f. 100 mm. 79 k. 8 K. 05 f. 200 mm. 79 k. 7 K. 85 f.

Bátskai: 10 mm. 77½ k. 8 K. 65 f. **Zentai:** 1900 mm. 77½ k. 8 K. 05 f.

Ókónizsi: 2200 mm. 78 k. 7 K. 85 f. **Pálánki:** 1900 mm. 78 k. 7 K. 95 f.

Törökbesszei: 3900 mm. 78 k. 7 K. 97½ f. **Bajai:** 2000 mm. 76 k. 7 K. 77½ f.

Szerbiai: 6000 mm. 77 k. 7 K. 40 f. **Mind három hónapra.**

Rozs: 500 mm. 6 K. 70 f. **Készletvesztés mellett.**

A készaru hivatalos jegyzése a budapesti áru- és értéktözsde s okási szerint készpénzben és

kilogrammonként. — A minőség hektoliterenként 60 kilogrammonként.

B u d a	Kilós	Kilogrammonként		Kilós	Kilogrammonként	
		K-tól	K-ig		K-tól	K-ig
Tiszavideki	uj	176	750	79	8.—	8.10
		177	750	79	8.—	8.10
		178	750	81	8.16	8.16
		179	750	81	8.16	8.16
Fehérmezsi		76	750	79	7.86	7.96
		77	750	79	7.90	8.00
		78	750	81	8.—	8.16
Pestvidéki		76	750	79	7.86	7.96
		77	750	79	7.86	7.96
		78	750	81	8.—	8.10
		79	750	81	8.—	8.10
Bánási		76	750	79	7.86	7.96
		77	750	79	7.86	7.96
		78	750	81	8.—	8.10
Bácsai		76	750	79	7.86	7.96
		77	750	79	7.86	7.96
		78	750	81	8.—	8.10

Egyéb gabonafélék		Kilós		Kilogrammonként	
		K-tól	K-ig		
Rozs	uj	elefrendi	70-72	0.41	0.90
		hársföldi	—	0.41	0.90
Arpa		hársföldi	30-32	0.41	0.90
		egyenl. való	30-32	0.41	0.90
Zab		hársföldi való	30-32	0.41	0.90
Tengeri		bánási	30-32	0.41	0.90
Repece		hársföldi	—	0.41	0.90
		hársföldi	—	0.41	0.90
Kéles		hársföldi	—	0.41	0.90

A határidőket a következő kötelek

Kötelek:
Októberi buza 1903. . 7.54-7.58-7.56-7.58
Októberi rozs 1903. . 6.65-6.67-6.65
Októberi zab 1903. . 5.51-5.52
Júliusi tengeri 1903. . 6.39-6.36
Augusztusi tengeri . 6.45-6.39
Augusztusi repece 1903. . —, —, —, —

Déli egy órák a következő záróárak állap:
tollak meg hivatalosan a tözsden:

Októberi buza 1903. 7.57-7.58
Októberi rozs 1903. 6.65-6.66
Októberi zab 1903. 5.52-5.53
Júliusi tengeri 1903. 6.36-6.37
Augusztusi tengeri 1903. 6.39-6.40
Augusztusi repece 1903. —, —, —, —
Delután fél órák arál:
Októberi buza 1903. 7.55-7.56
Októberi rozs 1903. 6.61-6.62
Októberi zab 1903. 5.51-5.52
Júliusi tengeri 1903. 6.35-6.36
Augusztusi tengeri 1903. 6.40-6.41
Repece augusztusi 1903. —, —, —, —

A budapesti értéktözsde.

A mai tözsde alacsony külföldi jegyzések folytán csekély forgalom mellett lanyha irányzatot áraszt.

Értéktözsde. Osztrák Hitelrészvény 464.——464.50. Magyar Hitelrészvény 726.50-727.—. Rimamurányi Vasműrészvény 463.75-463.50. Államvasút részvény 676.50-677.25 korona.

A déli tözsden a következő értékekben volt forgalom: Koronajáradék 99.25-99.25 Magyar Hitelbank részvény 726.——727.—. Jelzálogbank részvény 522.—. Osztrák Hitelrészvény 663.50-664.25. Kereskedelmi bankrészvény 21/2 — Magyar Ászalt részvény 123.——128.—. Salgótarjáni Köszénánya részvény 524.——531.—. Ujlaki Téglyágy részvény 260.——262.—. Ganz-éle Vasöntő részvény 2270.——2320.—. Rimamurányi Vasmű részvény 468.75-469.50. Közüti Vasút részvény 610.——612.—. Városi Villamos Vasút részvény 312.——313.—. Államvasút részvény 676.——676.50. Déli vasút részvény 463.50 korona.

4 órák arál: Osztrák Hitelrészvény 664.—. Magyar hitelrészvény 726.50. Leszámlító órák részvény ——. Rimamurányi vasmű részvény ——. Osztrák-magyar államvasút részvény 686.—. Közüti vasút részvény ——. Városi villamos vasút részvény —. — korona.

A budapesti terménytözsde.

A terményüzletben a szeronszeri hangulatnak megfelelően alakult az árak és végül a terményüzlet arjegyző-bizottság hivatalosan a következő ar-folyamokat állapította meg:

Jegyzések: Heremag: lucerna magyar 43.—52.— korona, vörös aprószemű 48.—52.— korona, vörös erdélyi — korona, vörös bánási — korona, középszemű 53.—57.— korona, nagy szemű 59.—63.— korona. Dismászir-budapesti 69.—59.50 korona, vidéki — korona. Táblaszalonna: légszárazított vidéki — korona. városi 4 darabos 67.—67.50. korona. 3 darabos 60.—60.50 korona, üstölt — korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 13.—14.— korona. 120 darabos — korona. 100 darabos 14.50-15.— korona. 85 darabos 16.25-16.50 korona. azonnal szállásra. Szerbiai szokás szerinti minőség 13.—13.50 korona. 100 darabos 13.75-14.— korona. 85 darabos 15.50-16.— korona. Szilvái: slavóniai 18.—18.50 korona, szerbiai 16.—16.50 korona. azonnal való szállásra.

A bécsi értéktözsde.

A mai clotésdon a nemzetközi értékek nyomott hangulatban kerültek forgalomba, a helyi piac ellenben szilárd maradt. Bányapapírok jobb keresletnek

London 26 33 80 11

Szabott árak! Szabott árak!

NYÁRI

Lawn-tennis-öltöny 18 kor.
Csikos lüszter öltöny 20 kor.
Divatos gyapjú öltöny 30 kor.
Kiterjedt gyermekruha-osztály.
Külön mértékosztály.

KOHN HEILMANN és FLAI

os. és kir. udv. szállított
Az
"Angol szabó"-hoz
BUDAPEST,
IV., Károly-körút 12.
Fióküzlet:
Károly-körút 30. szám.

Nem tévesztí össze egynélit hasonlóval, aki meg-
figyeli törvényes védjegyünket, amely minden egyes
ruhadarabon látható. — Köpes árjegyzék kívánatra ingyen
és bérmentve.

Egyeszerű és finom 500 szoba dívtos asztalos és kárpitozott
BUTOR

tulajdonosok rákárta miatt rendkívül olcsó árban készítenek
mellett eladó. A tartószerűt több évi kezességet nyújtunk. A
legjobb bútor-albumunkat több mint 400 képpel 30 fillér be-
költséggel ellenében bérmentve küldjük. Bevásárlás esetén az
50 fillért visszadjuk.

VARGA MIHÁLY ÉS TÁRSAI
magyar bútorgyártó-társaság, Budapest, Koronaherceg-utca
2. szám, 1. emelet. (Kigy. 6 tér sarkán.)

MEGJELENT! • MEGJELENT!

Az Athenaeum irod. és nyomdai
r.-társ. kiadásában Budapest,
VII., Kerepesi-út 54. megjelent:

Mátyás Király Emlékkönyv.

A nagy király kolozsvári emlé-
szobrának leleplezése alkalmára
szülővárosa, Kolozsvár, sz. kir.
város megbízásából szerkesztette

Dr. MÁRKI SÁNDOR.

Tizenkét önálló képmelléklettel, 2 térkép-
pel és 135 művészi hirtetű szövegrajzzal.

Ára pompás díszkötésben 24 korona.

A tanári könyvtárak részére való beszerzésre a
valdó- és közkönyvtársági magyar kir. miniszter úr
4712/1901. számú rendeletével melegen ajánlotta.

Kapható a kiadótársulatnál, vala-
mint minden könyvkereskedésben.

Csiszolókővek darabja 20 fillér

fehér, vörös, fekete kiserletköpen előző a csiszoló vészonruhák-
ban, Rappold Sándor, Budapest, VII., Akáfa-utca 57. mellék-utca
Károly-utca az Erzsébet-körút közelében.

Szeplő, himlőhely, sömör, májfolt-
fakadék, persenés, orrvörösség
és minden egyéb arisztat-
lanság ellen legjobbnak bi-
zonyult a más 52 év óta
dicsőretnemőitől is-
mert a Lörvny-
követelmény-
nek megfelelő

VUKOVÁRI

arc-
tisztító
kenőcs és szappan.
Nagy tüpör kor. 1.00, kisebb kor. 1.—
Főraktár: Török József gyógyszerész
Budapest, Károly-utca 12. és Andrássy-út 26.

Kataphorese

Uj gyógy mód!
Földművelhetetlen gyógyhatású

IDEG-, NEMI-,
bőr-, vérbetegségek, bujakóros
(siphilis) betegségek, önfertőzés utó-
bajjal és férfuli gyengeségi állapotok,
impotentia gyökere gyógyítására. Ta-
pasztalt radikális és gyors eredmé-
nyek folytán honorárium teljes
gyógyászker után fizethető. Előrendű
intézet mintaszerű gyógytermeivel.

BUDAPEST,
Teréz-körút 44., I. em.
Dr. Mitzger Tivadar

személyes vezetése alatt nyitva egész nap.
Levelekre díjtalanul válasz.

Pompás nyaraló

télien-nyáron lakható, a budai he-
gyek között, villamos megálló
mellett, 10 szoba és minden mel-
lékhelyiség, a melléképületekben
istálló, kocsiszín, kertészlakás
stb., 5 katasztrális terület, mely-
ből másfél katasztrális hold park,
2 katasztrális hold gyümölcsös
és zöldseges, másfél katasztrális
hold legjobb csemeszőlő, ös-
szes 170.000 koronáért eladó.
Bővebbet,

Niemetz Gyula,
ingatlanok adásvételi-irodája,
BUDAPESTEN,
Röck Szilárd-utca 22. sz.

Parád gyógyfürdő.

Vasútiúti fürdővel és hidegvízgyógyinté-
zettel, egyenes-kenes savanyúvíz és termé-
szetes ásványi forrásokkal. Laká-
sek utamon épült 20 olcsó szobával kényelmes, a
vendégek díjmentesül Vörösmarty József József konyhá-
gondoskodik. Az évad június 1-től szeptember végéig
tart. Az előadó június 1-től június 30-ig, főúrad
június 31-től augusztus 30-ig, utóúrad augusztus
31-től szeptember végéig tart. — Az elő- és utóúrad-
ban a lakások 30-350 fillérrel. Ingatlanprospektusai és
minden felvilágosításnál készséggel szolgál.
A fürdőigazgatóság.

Biztos gyógyulást keresőknek

kik bármily
nemi betegségben szenvednek

mint húgyúti és hólyagbajok, húgyúti szűkületek, vizelet
szavak, éjjeli magömlések, sebek és bujakóros bántalmak
(siphilis) az önfertőzés utóbjaként fellépő idegbajok,
korai férfiero elgyengülés, bármily borkülsők
stb. nékdí fehérfolyás, mely bakt. alapú, gyors és
gyökeres gyógyítására, szigorúan tudomá-
nyos és lelkiismeretes gyógymódjánál fogva
legjobban ajánljuk

Dr. Garai Antal
v. cs. és kir. osztály főorvos országos hírd és leg-
regőbb 30 éve fennálló rendelő-intézet

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 24. sz.,
Rendelői naponta 10-4-ig és 7-8-ig este. Ittől húgyúti
és hólyagbajok vizsgálata villamos húgyúti öltözködésével,
Videóképek levezetése kimerítő vizálat és szakaszról tena-
cset nyervek, gyógyszerrel gondoskodva lesz. Titok-
tartás biztosított.

Nőknek külön váróterem.

AZ "ANGOL KIRÁLY" BUDAPESTEN, KÁROLY-KÖRUT 16. INGYEN

kapnak vedőink min-
den férhőltőnyhöz egy
elegáns, divatos
szalmakalapot,

de azért továbbra is adunk
1 finom nyaraló- vagy utazóöltönyt 10.— (ittől fölfebb
1 „ lüster-öltönyt — 9.50 „ „
1 „ nyári öltönyt tiszta gyapjúból 12.— „ „
1 Darányi-kabátot — 3.— „ „
1 iroda-kabátot — 3.50 „ „
1 gyermek vászon mosóöltönyt — 1.20 „ „
Összes árunk saját műhelyeinkben készültnek, az
elismert legjobb minőségűek és legjobb szabásúak
is. Vidéki megrendelésnél elegendő a mell- és fej-
bőség megjelölése. — Árjegyzéket kívánatra bér-
mentve küldünk.

Külön mértékosztály.
KLEIN és SCWARCZ férfiszabók
TELEFON: 42.

Szabadalmakat, védjegyeket és mintavédelmet kisközzölnek:

Bernauer Zsigmond (Dr. Szilasi és Bernauer) VII., Kerepesi-út 32. Böleskey Pál V., Nádor-utca 34. Harsányi Jenő V., Nádor-utca 34. Kalmár Jakab (Kalmár) VII., Kerepesi-út 44.	Kélemen M. István (Kélemen és Társa) VII., Hotel Royal B. Meller Ernő VII., Erzsébetkörút 13. Nenfeld Armin VII., József-körút 8.	Schön Fülöp (Schön F.) VII., Erzsébet-körút 19. Dr. Szilasi Jakab (Dr. Szilasi és Bernauer) VII., Kerepesi-út 32. V A V
--	--	---

magyar hitos szabadalmi ügyvivők testületének tagjai.

AZ ANKER

élet- és járadékbiztosító-társaság.
Magyarországi vezérképviselőség: BUDAPEST, VI. ker., Deák-tér 6. szám
(Anker-advar), a társaság saját házában. Alapítottak 1858.

Összes vagyon —————	145 millió korona
Biztosítási állomány —————	511 millió korona
Eddigi kifizetések —————	242 millió korona

A nyereség-részesüléssel biztosítottak vegyes és haláleseti bizto-
sításoknál A osztályukra szerint — ugy mint 26 év óta állandóan —
sz. évi biztosítási díj 25%-ot kaptak készpénzben kifizetve, míg a
vegyes és takarékpénztári biztosításoknál B osztályukra
szerint (évenként emelkedő osztályok) a biztosítás kezdete óta befizetett
összes díjak 3%-a, ugyint a biztosítási tartam

3 év.	4 év.	5 év.	6 év.	7 év.	8 év után
9%,	12%,	15%,	18%,	21%,	24%

fizetett ki készpénzben.

Előnyös kiházasítási és vegyes biztosítások.
Prospektussal és felvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezér-
képviselőség, (hová ügynőkségek iránti ajánlatok is intézendők), valamint
a társaság ügynőkei.

Most jelent meg! Most jelent meg!

ÁRNYAK ÉS SUGARAK.

VERSEK.

Írta: **FELEKI SÁNDOR.**

A jelos pótsa legújabb versköte-
fűzve 2 kor., díszesen kötve 4 kor.

== Megrendelhető a kiadónál: ==

Lampel B. (Wodianer F. és Flai)
cs. és kir. udv. könyvkereskedésben
Budapest, VI., Andrássy-út 21. sz. a.

VALÓ.

di francia különlegessé-
gek (gummi és halhólyag,
ugyszintén összes női
övezerek) F. Bergerand
fils legghimnovebb pá-
risi gyáros-tölgelölöny-
sebben beszerkesztők:
POLGAR SÁNDOR-nál
BUDAPEST,
VII., Erzsébet-körút 50

legkedveltebb és legjobbnak bizonyult fogcsapoló szere a **Hársfászen** volt és fogak egészének és
váltakodó fehérek voltak. A vegyian legújabb vívmánya, hogy sikerült ezen régi jó hárszert **Crème**
alakban előállítanom és mint

ŐSAPÁINK „Ibolyka reform hársfászen fogcsapoló”

forgalmazba hoztam. Hatása látható, desinfectáló és tisztító. Ki egyszerű vele kísérletezzet, mindig
híve marad. 1 tubus ára 70 fillér, 2 tubus rendelésénél 1 kor. 40 fillér előre való beutalvány ellenében bérmentve. 1 tubus 5
korona 40 fill. bérmentve, 1 üveg „Ibolyka” Reform szájvíz 1 korona 50 fillér. — Készlet:
Weisch Ottó gyógyszerész (Hunyadmegye). Budapesti főraktár: Török József, Károly-utca 12. sz.

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.
Péntek, 1903. május hó 29-én.
Zárva.

NEMZETI SZÍNHÁZ.
Péntek, 1903. május hó 29-én.
Először:

A titok.

Vígjáték 3 felvonásban. Irta Wolf Pierre. Fordította: Fái J. Béla.

Személyek:

Jauvenelle	Ujházi	Trévent	Nádai
Jauvenelle-nő	Rákosi	Langeainé	Holvey
Henry	Dezso	Geneviève	Paulay
Santenayné	Lánczy	Maria	Ligeti

Kezdet 7 1/2 órakor.

VIGSZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. május hó 29-én.
Fedák Sári k. a. mint vendég.

Forgószél k. a.

Énekes bohózat 3 felvonásban. Irta Kratz és Stobitzer. Fordította Beöthy László. Zenéjét összegyűjtötte Kún László.

Személyek:

Paul Roland	Balassa	Liane	Fedák S.
Aurelie	Nikó	Ravelin	Szerényi
Lebardieu	Hegedüs	Blanche	Hegedüsé
Claire	Rostagni	Serignan	Tapolczai
Gaston	Tanay	Dubois	Vendrei

Kezdet 7 1/2 órakor.

NÉPSZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. május hó 29-én.
Rip van Winkle.

Rogénys nagy operette 4 felvonásban. Irta Mailhac Gille és Farnie. Fordították Evva Lajos és Falk Rikárd. Zenéjét szerezte Planquette Róbert.

Személyek:

Derrick	Solymosi	Lisbeth	Singhoff
Adrien	Magda	Pieky	Szerdahelyi
Van der Bilt	Kovács M.	Jacintke	Harmath
Noik	Ujvári	Hudson	Rózsa
Katrina	Kápolnai	Szellem	Kenedich
Rip van Winkle	Raskó	Törpe	Dezsőfi

Kezdet 7 1/2 órakor.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. május hó 29-én.
A drótosztót.

Nagy operette előjátékkal, 2 felvonásban. Irta Leon Viktor. Fordították Ruttkai György és Mérei Adolf. Zenéjét szerezte Lehar Ferenc.

Személyek:

Othner	Boross	Pfefferkorn	Sziklai
Mici	Kornai	Zsuzsika	Szentgyörgyi
Jankó	Rubos	Milos	Ráthonyi

Kezdet 7 1/2 órakor.

URANIA SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. május hó 29-én.
Frizzo.

Átrátozó művész vendégfellépte.
Kezdet 7 1/2 órakor.

FŐVÁROSI NYÁRI SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. május hó 29-én.
New-York szépe.

Kezdet 7 1/2 órakor.

VÁROSLIGETI NYÁRI SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. május hó 29-én.
Három kívánság.

Operett 3 felvonásban.
Kezdet 7 órakor.

UJSZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. május hó 29-én.
A váróteremben.

Utána:

Kol-Nidre.

Keleti operett 3 felvonásban.
Kezdet 8 órakor.

FRANCIA GUMMI

a legnagobb különlegesség, legolcsóbb árakért kaphatók.

WEINFELD VILMOS-nál

Budapest, VII., Erzsébet-körút 56/b. szám.

Előrendi minőség 1, 2 és 3 frt tucattal. Angol prima 2 és 4 frt tucattal. Halvány 1, 2, 3, 4 és 6 frt tucattal. Női ösvízcsok 1-ma tucattal 2 frt. Legjobb minőségű süssenyország darabja 50 k. Amerikai csipet tucattal 1 frt 50 k. Női gummi-csok darabja 1 frt. 12 darabos álló mintaküldemény a legnagobb minőségű 2 forint.

Uj! Villamos zseblámpa drbja 2 frt.

FŐVÁROSI ORFEUM

Waldmann Imre igazgató

Nagyterem-útes 17.

Még csak bezárólag május 31-ig:

nagy nemzetközi művész- és különlegességi - előadás

Kezdet 8 1/2 órakor.

Az idei évad utolsó előadása

1903. május 31-én.

A télikeriben reggel 8 óráig Vörös Elek öngyzenekara hangversenye.

CIRCUS Cesar Sidoli

a Városligetben.

Ma este 8 órakor

nagy előadás változatos műsorral.

Minden ünnep és vasárnap

2 nagy előadás 2

délután 4 és este 8 órakor.

Jegyek kaphatók Patik (Kortárs) dohányboltjában, Kristóf-tér, Dócska-útszágán.

Ös-Budavára

Szitta d. u. 6 órától reggel 4 óráig

Elite-estély.

Miss Ravensberg

Ara Zebra & Vera

Tommy & Miles

Darlus-Jana stb.

Folies Comiques.

Steinhardt

A m. k. honvédeknek hangversenye.

Belépődíj 1 kor. Tőzsdéi jegyekre 40 fill. ráfizetendő.

MESÉS ÁRAK

1903. június 15-ig függőlámpákban rakatárunk feloszlik.

6 személyes Porcellán-készlet legnagobb ésszerűtáiban remek szép festésű ósán aranyozva és háromszögletű.

!! Karlsbadi porcellán !!

Ékező eleg. virággal f. 6. — Rokokó tea v. kávékész. — Ékező modern díszes 7.50 f. — f. 3.75

Ékező rokokó díszes 8.50 Tea v. kávékész. dísz. 4.75 Ékező barokk külön. 10.50 Rokokó elegáns komplett 3.75 Ékező rendkívül szép üveg-készlet v. f. 7.50

— 6 dínom 12.50 Rokokó-készlet tálalóval 3.75 Ékező-készlet komplett, 12 személyre 25, 30 és 35 fr. Angol, rézestett csészé, tea 35, kávé 30, fekete 25 fr.

Ortner Rezső és Tsa

Sarokúztet: Teréz-körút 32. sz.

Vidéki

megrendelésnél kérjük a vasúti állomás megnevezését.

Egy használt gyári kémény

(vasbádogból) 19 méter magas, 60 cmtr. átmérőjű, jutányos áron eladó.

Bővebb felvilágosítást:

Lingel Károly és Fiai-nál

Budapest, VII., Rózsa-utca 4.

Szepeességi len-ipar!

Wein Károly és Társai

vászon- és asztalcsomó-gyárosok

Budapesti főraktára: IV., Koronaherceg-ú. 8.

(Hárta-bazár épületén.)

Ajánljuk hírneves szépeességi vászon, asztalcsomó, törülköző, törz és minden e szakmába vágó gyártmányokat. Minden darab gyártmányunk masé áruláson védjeggyel látható el.

Nodusin Aranyér-balszam.

Egyedülálló szer, mely operáció vagy égetés nélkül tökéletesen és biztonságosan gyógyítja egy a vak, valamint a nyitott aranyérrel. Korhatalmú kipróbált. Teljesen ártalmatlan. Előmerő levelek szorítanak és száraznak teljesen kigyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készletben!

Nagy Kálmán gyógyszer-tára, Nyíregyházán,

továbbá Török József-nél, Budapest, Király-utca és a többi gyógyszer-tárakban is. A használati utasítással együtt 4 kor, bérmentes küldéssel postán 3 kor, az őszeg előzetes bekiadás vagy utóvétel ellenében.

NELKÜLÖZHETETLEN HASZNOS KÖNYVEK,

melyek egy az ATHENAEUM kiadóhivatalában, mint minden hazai könyvkereskedésben megszerezhetők.

A háztartásban. Könyv.

Képes Pesti Szakácskönyv. Irta: St. Hilarie József. Átdolgozta és bővítette Wiener Emil. (Német nyelven is kapható.) Ára 4 K

Régi néni. Szegedi Szakácskönyv. Ára 4 K

Gyakorlati szakácskönyv. Irta Feistlich Andor gróf. Ára 2 K

Háztartási Könyvtár. Szerkesztő Kárlly Emil. I. rész. Végvesztések. II. rész. Különböző italok. III. rész. Gyümölcsfélék. 300-nál több kiperált recepttel. Egy-egy kötet ára 60 f

Humor, tréfa.

Andrássy. Adomák apróságok. Összeállította Szűcs Józ. Ára 4 K

Mokány Berzsi. Az én viselt dolgom. Nagyon érdekesek az elolvasása. Ára 4 K

Bukovay Abentulus. (Bukovay) Ára 2 K

Egészség.

Az ember és az egészségség. Irta Oláh Gyula. Ára 7 K

Knapp Sebestyén. A gyermek ápolása. Ára 2 K

— Ontások, polylak, hűrdök, mosások. Ára 1 K

— Vízkurája. Ára 2 K

— Összeállított előadásai a betegségekkel és azok gyógyításáról. Ára 2 K

— Vízkurám. Ára 4 K

— Hogyan éljünk? Eletrndi tanácsok. Ára 2 K

Idegen nyelvek.

Angol nyelvtan. Iskolai és magánhasználatra. — Irta Potterton-Balassa. Ára 2 K 40 f

Bolgár nyelvtan. — Irta Strauss-Dagobert. Ára 2 K 80 f

Francia nyelvtan. — Irta Ahn F. Hanns. Ára 1 K 40 f

Magyar és Német zsebkönyv. Szerkesztette: Kelenen Bela. I. rész Német-magyar Ára 2 K

— II. rész Magyar-német. Ára 2 K

Francia és Magyar zsebkönyv. Szerk. Ujvári Béla. I. rész Francia-magyar. Ára 2 K

— II. rész Magyar-francia. Ára 2 K

Horvát-magyar és Magyar-horvát szótár. Szerkesztette: Margallits Ede. Ára 2 K

Szépség ápolása.

A szépség művészete. — Ára 4 K

Női szépség. Ára vászonkötésben 2 K 80 f

Diszkótásban 4 K 80 f

Mindezek a könyvek kaphatók az ATHENAEUM könyvkiadóhivatalában VII., Keresztút 54., valamint minden hazai könyvkereskedésben.

Alapított 1875.

WOLF JAKAB

FÉRFI-SZABÓ

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 22.

Ajánlja a készáru osztályában levő, valódi angol kelméből készült ujdonságait:

sacco öltönyökben,

tennis-lüster és

mosó-öltönyökben

és nyári felöltőkben

Becsés figyelmét kirakataimra tisztelettel felhívom.

Telefon szám 118.

